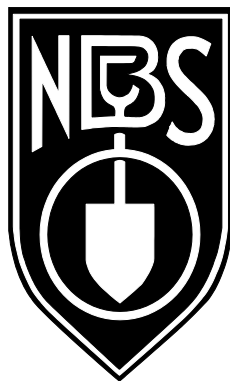

Års melding

2016 – 2017

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo, november 2017

1. RAPPORT FRA STYRET	7
2. MEDLEMSKAP	12
2.1 Æresmedlemmer	12
2.2 Medlemstall	12
2.3 Kontingentsatser	12
3. TILLITSVALGTE OG ANSATTE	14
3.1 Styret og landsmøtevalgte utvalg pr. 30.06. 2017	14
3.2 Representantskapet	15
3.3 Fylkeslag	15
3.4 Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	18
3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	18
3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupper	20
3.7 Sekretariatet	24
4. MØTER I ORGANISASJONEN	25
4.1 Landsmøtet 2016	25
4.1.1 Lovendringsforslag	25
4.1.2 Årsmelding 2015 - 2016	26
4.1.3 Inkomne forslag	26
4.1.4 Resultat av valgene	46
4.2 Møter i representantskapet	47
4.2.1 Representantskapsmøte 2/2016	47
4.2.2 Representantskapsmøte 1/2017	47
4.3 Fylkesledermøter	48
4.3.1 Fylkesledermøte 1/2017	48
4.3.2 Fylkesledermøte 2/2017	50
4.4 Møter i styret	50
5. POLITISKE ARBEIDSOMRÅDER	51
5.1 Jordbruksforhandlingene	51
5.1.1 Innledning	51
5.1.2 Hva forhandler vi om	51
5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2017	52
5.1.4 Partenes hovedprioriteringer	57
5.2 Næringsutvikling	60

5.2.1	Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	60
5.3	Arbeid med Meld. St.11 (2016 – 2017) Endring og utvikling	62
5.3.1	Reaksjon på meldingen	62
5.3.2	Høring i næringskomiteen	63
5.3.3	Næringskomiteens behandling av meldingen	67
5.3.4	Oversikt over viktige punkter som ble avvist av Stortinget	68
5.3.5	Videre arbeid med viktige landbrukspolitiske spørsmål	69
5.4	Rovviltpolitikk	77
5.5	Matsvinn	83
5.6	Arbeid i forskningsstyrene	84
5.7	Arbeid i Matmerk	86
5.7.1	Styrets virksomhet	86
5.7.2	Arbeid i faggruppene	86
5.8	Arbeid i Omsetningsrådet	86
5.9	Arbeid med HMS	87
5.9.1	Forsikringsmøter	87
5.9.2	Markvandring i regi av Gjensidige	87
5.9.3	Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket	88
5.9.4	Landbrukets HMS-utvalg	88
5.9.5	Fagråd HMS i NLR	88
5.9.6	Etablering av Nasjonalt fagkompetansesenter for landbrukshelse	89
5.10	Utfordringer i dagens dyrehold	89
5.10.1	Dyrevelferd	89
5.10.2	Dyresjukdommer	90
5.10.3	Deltakelse i KOORIMP	90
5.10.4	Strategisk forum dyrevelferd	90
5.11	Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruks-forhandlingene	91
5.11.1	Evaluering av areal og kulturlandskapstilskuddet	91
5.12	Sentrale høringer i perioden	92
5.12.1	Høring knyttet til det juridiske grunnlaget for lisensfelling av ulv.	92
5.12.2	Høring om soneforskrift for skrantesjuka	93
5.12.3	Endring i naturmangfoldloven § 18	93
5.12.4	Endring rovviltforskriften – lisensfellingsperioden ulv.	93
5.12.5	Evaluering av regional rovviltforvaltning og forvaltning av kongeørn (NINA rapport)	93
5.12.6	Høring om endringer i prisutjevningsordningen for mjølk	93
5.12.7	Høring – rapport fra regjeringens ekspertutvalg for Grønn konkurransekraft	94
5.12.8	Høring på endring av forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer	96
5.12.9	Høring - forslag til lov om endring av lov om konsesjon, lov om jord og lov om odelsretten og åsetesretten	96
5.13	Nasjonal jordvernpris	100
5.14	Ny Landbrukspolitikk	100
6	ORGANISASJON	108

6.1	Rapport fra organisasjonskonsulenten	108
6.1.1	Medlemsregister	108
6.1.2	Interne arbeidsgrupper	108
6.1.3	Organisasjonsutvikling	108
6.1.4	KIL-midler	108
6.2	Informasjonsarbeid	109
6.3	Interne utvalg	109
6.3.1	Kvinneutvalget	109
6.3.2	Ungdomsutvalget	109
6.3.3	Hagebruksutvalet	110
6.3.4	Utmarksutvalget	110
6.3.5	Organisasjonsutvalget	111
6.3.6	Roviltutvalget	111
6.3.7	Kommunikasjonsgruppa	112
6.3.8	Inn på tunet utvalget	112
6.3.9	Mjølkeutvalget	112
6.4	Bank- og forsikringsavtale	113
6.5	Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan	113
6.6	Rådgivning i økonomi, forsikring, bank m.m	114
6.7	Solidaritetsfondet for småbrukere	115
6.8	Studiearbeid	115
6.9	Familien Lies legat til fremje av småbruk	116
6.10	Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke	116
7	INTERNASJONALT ARBEID	118
7.1	Internasjonalt utvalg	118
8	PROSJEKTER	119
8.1	Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2016 – 2017	119
8.2	Grønt Spa`tak	122
8.3	Landbrukets ØKOLØFT – felles innsats for økt økologisk produksjon i Norge	124
8.4	Matnyttig	125
9	BONDE OG SMÅBRUKER	127
10	REGNSKAP FOR LAGET OG AVISA	129

1. Rapport fra styret

Prioritert hovedinnsats for Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) i meldingsåret 1. juli 2016 til 30. juni 2017 har vært politikktutvikling, ny jordbruksmelding, jordbruksforhandlingene, Stortingsvalget 2017, organisasjonsarbeid og politisk arbeid med ny Regjering og nytt Storting.

Styret har organisert arbeidet gjennom klare arbeidsfordelinger ved å opprette egne utvalg der flere av organisasjonens tillitsvalgte i tillegg til selve styret deltar, samt en fadderordning der hvert styremedlem har hovedansvar for oppfølging av sine respektive fadderfylker – i hovedsak to fylker pr styremedlem.

Styret har i meldingsåret hatt følgende utvalg: Forhandlingsutvalget, Organisasjonsutvalget, Internasjonalt utvalg, Inn på TUNET utvalget, Utmarksutvalget, Frukt- og grønt utvalget (Hagebruksutvalget), Aksjonsutvalget, Rovviltutvalget og Kommunikasjonsgruppa . I tillegg har styret hovedansvaret mellom landsmøtene innen virkeområdene for de to landsmøteoppnevnte utvalgene: Kvinneutvalget og Ungdomsutvalget. Styret henviser til de ulike utvalgenes spesifikke årsrapporter for mer detaljert informasjon. Samspillet med utvalgene skal ivaretas ved at enkelte styremedlemmer er deltagere (også ledere) i enkelte utvalg. I tillegg har styrets leder deltatt på flere utvalgsmøter. Utvalgene arbeider ut fra mandater gitt av styret.

Ny Stortingsmelding

Arbeidet med å følge opp stortingsmeldingen og behandlingen av denne tok mye tid. Arbeidsperioden strakk seg fra desember i 2016 og helt fram til jordbruksforhandlingene var ferdige i slutten av juni 2017.

Denne årsmeldingen har to kapitler, 5.3 og 5.14, som gir en detaljert framstilling av meldingen og arbeidet med denne.

Jordbruksforhandlingene 2017

Styret utpekte årets forhandlingsutvalg i desember 2016. Dette har bestått av politisk nestleder Arne Lofthus, styremedlem Torbjørn Norland og leder Merete Furuberg. Utvalget og styret landet på følgende overordnet prioritering:

Matsikkerhet

Areal

Inntekt og fordeling

Overordnet mål: Matsikkerhet - mattrygghet - matmangfold

For å gjøre jordbruket i stand til å utføre sitt samfunnsoppdrag, må:

- det til opprusting av tidligere dyrket jord, grøfting og nydyrking
- fordelingspolitikken gjenreises og forbedres – altså fordeling mellom produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder

Sekretariatet utarbeidet studieheftet "Foran jordbruksforhandlingene" etter innspill til tema fra styret. De innkomne svarene ble systematisert og presentert under fylkesledermøtet. Fylkeslederkollegiet ga konkrete råd til styret, som enstemmig vedtok hovedprioriteringen. For detaljer vedrørende årets jordbruksoppgjør henvises til eget kapittel og jordbruksforhandlingene.

Styret er omforente om at det var helt riktig å bryte årets forhandlinger.

Aksjoner – markeringer

Aksjonsutvalget har foreslått ulike aksjoner/markeringer som skulle kunne brukes i litt ulike situasjoner, bl.a. ved brudd.

Frøaksjonen ble fulgt opp av fylkene og fikk gjennomslag i media flere steder. Det ble delt ut frøposer til alle stortingsrepresentantene.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ble etter bruddet i jordbruksforhandlingene, invitert med på opplegget til Norges Bondelag. Vi takket ja til invitasjonen. Det felles opplegget omfattet traktoraksjoner (også i regi av fylkeslag/lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag), plakater og rundballer med tekst utplassert på strategiske steder. Marsjen gjennom Oslo fram til Stortinget, der flere tusen bønder deltok, var en sterk opplevelse.

Erfaringene fra aksjonene og mediedekningen/medievinklingen etter bruddet har i stor grad vært positive, sjølsagt med noen unntak. Disse unntakene representerte på ingen måte noen overraskelse, vi hadde trolig blitt mer overasket dersom disse reaksjonene ikke hadde kommet. På den annen side ble vi faktisk positivt overasket over bidrag i NRK, Aftenposten osv. Dette var bidrag fra noe uventet hold som ble lagt merke til i samfunnsdebatten disse dagene.

Styret er tilfreds med at Norsk Bonde- og Småbrukarlag ble invitert med på Norges Bondelags opplegg, og vil også her i årsmeldingen rette en takk til Norges Bondelag.

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er sikre på at felles opptreden fra jordbruket ga jordbruket og bøndene større gjennomslagskraft.

Strategi- og arbeidsplan 2017

Strategi- og arbeidsplanen 2017 har vært til drøfting i styret ved 2 styremøter i meldingsåret: ved nyttårsskiftet og i september. Dette er en naturlig rutine for vedtak og rullering. Det er viktig å utvikle en strategi- arbeidsplan som kan være et realistisk styringsverktøy og med mål det er mulig å realisere. Målsettingene må stå i forhold til tilgjengelige ressurser. Det kommende styret må arbeide videre med forbedringer av strategi- og arbeidsplanen for 2018. Klare prioriteringer er viktig.

Politikerkontakt og alliansebygging

Måltrettet alliansebygging, politikerkontakt på alle nivå, nettverksbygging og deltagelse på ulike arrangement er en viktig del av arbeidet med å få gjennomslag og oppslutning om landbrukspolitikken til NBS. Vårt budskap må gjentas og gjentas overfor politikere, utøvende myndigheter og alliansepartnere. Det har vært møter av uformell og av mer formell karakter, både gjennom fysiske møter, telefoner og gjennom sosiale medier. Deltagelse i

Næringskomitéens høringer og Regjeringens kontaktutvalg er blant prioriterte oppgaver. I det siste året har vi et aktivt samarbeid med For Velferdsstaten under ledelse av Mette Nor i Fagforbundet, Nei til EU, LO, Norsk Landbrukskassamvirke, samvirkebedriftene, Natur og Ungdom, Norges Bygdekvinnelag, Norsk Landbruksrådgiving, KSL Matmerk og flere andre.

Eksternt og internt kommunikasjons- og informasjonsarbeid

Det er brukt mye tid på eksternt kommunikasjons- og informasjonsarbeid. Balansen mellom å formulere budskapet klart nok slik at NBS får plass i media og samtidig ikke bli oppfattet som "useriøs", er en hårfin balansegang. Å opptre synlig, men korrekt, under jordbruksforhandlingene, der Norges Bondelags leder er jordbrukets forhandlingsleder, er en utfordring: det gjelder å bekle rollen best mulig for NBS. Leder har vært flere ganger på TV2 nyhetene, i Dagsrevyen, i debattprogram på radio og TV, samt i Nationen, Klassekampen, Dag og Tid m.fl. Det er etablert kontakter overfor forbrukermagasiner, helsemagasiner og kulørt ukepresse med håp om å få plass til budskapet vårt.

Hjemmesida har forbedingspotensiale. Målet er at det daglig fylles opp med nytt stoff. NBS har facebookprofil og twitterkonto. Disse brukes, men kan i enda større grad utnyttes mer aktivt. I tillegg til dette vil det selvfølgelig sendes intern informasjon på epost, pr. sms og gjennom nett.no.

Organisasjonsarbeid

Styret har gjennom organisasjonsutvalget prioritert verving, innbetaling av medlemskontingent og utvikling av organisasjonshåndbok i meldingsåret.

Styret gjør følgende vurdering: Organisasjonsarbeid må bli prioritert i enda sterkere grad i kommende arbeidsår. Det viktigste verktøyet for å kunne få politisk gjennomslag, er en sterk organisasjon.

Det må arbeides videre for en økende forståelse for organisasjonsbygging i NBS:

- Hvordan utvikle NBS som en attraktiv organisasjon med aktiviteter og arbeidsmåter som passer i dag og i morgen?
- Hvordan få til en organisasjonskultur og ansvars følelse der alle gjør litt slik at ingen behøver å gjøre "alt" og deretter gå helt tom?

Internasjonalt arbeid

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av å bygge allianser også internasjonalt. Småbrukere og bønder over hele verden har mange av de samme utfordringene i kampen for den selveiende og frie bonden, og for retten til å produsere mat til egen befolkning. NBS er medlem av den verdensomspennende småbrukerbevegelsen La Via Campesina (Bondens Vei).

Internasjonalt utvalg arbeider aktivt og godt både med oppfølging og representasjon i internasjonale saker og fora.

Gjennom vårt medlemskap i Norsk Landbrukssamvirke deltar vi i landbrukets EU-utvalg. NBS har bevilget betydelige midler til arbeidet med EU-saken både i egen organisasjon og gjennom kanalisering av midler til Nei til EU.

Det har vært flere møter i regi av Utenriksdepartementet (WTO-utvalget) og i regi av LMD vedrørende mulige bevegelser innen WTO-forhandlingene.

Kvinnearbeid - likestillingsarbeid

Landsmøtet velger eget Kvinneutvalg, som følger opp likestillingsarbeidet i organisasjonen, støttet av styret. Leder har deltatt i 8. mars arrangement. Styret vil fremheve spesielt at kvinner og klima – derunder matproduksjon – er blitt prioritert område innen FOKUS, dette mye takket være engasjementet til kvinnene i organisasjonen.

Politikkutvikling

Norsk Bonde- og Småbrukarlag reviderer med jevne mellomrom politisk plattform og prinsipp-program. Under Landsmøtet i 2015 ble det vedtatt å starte et arbeid som fikk tittelen «Aksjon Ny landbrukspolitikk». Det er gjennomført en rekke åpne møter rundt omkring i landet som har samlet stor deltagelse.

Nå er vi inne i fasen med konkretisering av politikken gjennom å utarbeide en revidert politisk plattform for en ny og bedre jordbrukspolitikk. Arbeidet med denne reviderte politiske plattformen går omfattende til verks, og vi ser på hva vår politikk skal være framover og hvordan vi skal jobbe for å få gjennomslag. Dette er en diskusjon som krever at vi som organisasjon blir mer målretta og samstemte på hva som er vårt alternativ, og hvordan vi skal få bedre gjennomslag og støtte. Dette krever derfor at arbeidet med politikkutvikling gis stor prioritet og involvering.

Politikkutviklingsgruppa har utviklet et uferdig utkast er ment som en oppstart til arbeidet med politikkutvikling på alle plan i organisasjonen. Alle er utfordret til å fremme konkrete operative virkemidler!

Revidert politisk plattform skal behandles på landsmøtet 2017.

Styrets vurdering av arbeidet i meldingsåret og fremtidige utfordringer

Det er gryende engasjement for produksjon av mat og matsikkerhet. Imidlertid får vi ikke gjennomslag hos dem som har makta i Norge – foreløpig. Regjeringens mål er å redusere bevilgningen til jordbruket mest mulig. Inntektsvekst i jordbruket skal skje gjennom en forsterket rasjonalisering, bygd på forutsetningen om at stordrift vil gi reduserte enhetskostnader og dermed større inntektsmuligheter for de bøndene som er igjen.

Regjering og Storting må prioritere matsikkerhet og beredskap. Skal man få til det, må matproduksjonen økes på norske ressurser – over hele landet. Og det vil koste penger!

Har bøndene makt til å få gjennomslag? Har NBS makt? I allianse med forbrukere? Hva er jordbrukets makt? Jordbruket har stor makt, men den er ikke blitt brukt til å endre kursen, men å forsterke den. Kursendringen starter med premisset økt matsikkerhet istedenfor dagens svekkede matsikkerhet. Dette får konsekvens for produksjonsmåte og spiseseddel.

Styret mener at Norsk Bonde- og Småbrukarlag har alternativet til dagens feilslåtte landbrukspolitik. La oss sammen bygge organisasjonen for å få frem politikken og utvikle den til å bli enda bedre! Vi må bli tydeligere på at NBS har og er et aktuelt alternativ!

Meldingsåret har vært et aktivt år for både styret, alle tillitsvalgte for øvrig og våre ansatte. Styret har arbeidet godt sammen – med plass for både ris og de konstruktive tilbakemeldingene om at arbeidet må gjøres enda bedre. Prioritering av saker, dyktige ansatte og engasjerte tillitsvalgte er en forutsetning for å drive organisasjonen fremover. Styret takker et effektivt og positivt sekretariat! Redaktør Leonid Rødsten må trekkes frem for hans uvurderlige innsats med avisa Bonde- og Småbruker.

Merete Furuberg
(sjukemeldt fra 20.06 2016 til
01.01.2017)
Arne Lofthus
Oddvar Vigdenes
Torbjørn Norland
Ragnhild Bergseth Elvestad
Elin Bergerud
Marielle Vink de Roos

2. Medlemskap

2.1 Æresmedlemmer

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har oppnevnt 15 æresmedlemmer:

Kari Bay Haugen, fra Oppland, ble æresmedlem i 2015.
Berge Furre, fra Oslo, ble æresmedlem i 2010, døde i 2016.
Inger Dag, fra Sandefjord i Vestfold, ble æresmedlem i 2006.
Amund Lie, fra Fåvang i Oppland, ble æresmedlem i 1997.
Åge Hovengen, fra Vestre Slidre i Oppland, ble æresmedlem i 1996.
Arne Berge, fra Råde i Østfold, ble æresmedlem i 1991, døde i 2003.
Sigmund Borgan, fra Ås i Akershus, ble æresmedlem i 1987, døde i 2004.
Åsta Holth, fra Solør i Hedmark, ble æresmedlem i 1986, døde i 1999.
Lars Holen, fra Alvdal i Hedmark, ble æresmedlem i 1985, døde i 1994.
Leif Røsåsberget, fra Vestre Toten i Oppland, ble æresmedlem i 1985, døde i 1989.
Gunhild Løvås, fra Stange på Hedmark, ble æresmedlem i 1984, døde i 1996.
Liv Østlie, fra Nes i Akershus, ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.
Bjarne Hervik, fra Ryfylke i Rogaland, ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.
Ole E. Noem, fra Steinkjer i Nord-Trøndelag, ble æresmedlem i 1983, døde i 1987.
Arne Garborg, ble organisasjonens første æresmedlem, døde i 1924.

2.2 Medlemstall

Norsk Bonde og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2016 18 fylkeslag, 211 lokallag og 6791 medlemmer.

Norsk Bonde og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2017 18 fylkeslag, 208 lokallag og 6693 medlemmer.

I perioden 01.07.2016 – 30.06.2017 har det kommet til 374 nye medlemmer og det er 472 som har meldt seg ut. 134 av de utmeldte er utmeldt fordi de ikke har betalt kontingenten de to siste årene, resten grunngir utmeldingen med høy alder, politiske uenighet og/eller at de har sluttet som bønder.

2.3 Kontingentsatser

Kontingentsatsene for 2017 ble økt i samsvar med prinsippet som landsmøtet vedtok høsten 2013. Bakgrunnen for denne kontingentjusteringen var for å få en tilnærmet balanse mellom inntekter og utgifter. Noen lokal- og fylkeslag har ekstrakontingent som kommer i tillegg til satsene nedenfor.

Satsene for 2016 og 2017:

Kontingenttype	Forklaring	2016	2017
Grunnkontingent	Betales av alle som driver jordbruk under 0,1 årsverk, støtte medlemmer, ektefeller og medlemmer som ikke driver jordbruk.	865	890
Lav kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,1 og 0,49 årsverk	1755	1800
Mellomkontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,50 og 0,99 årsverk.	2840	2920
Høy kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 1,0 og 1,49 årsverk	4230	4345
Topp kontingent	Betales av alle som driver jordbruk over 1,5 årsverk	5030	5165
Verdiskapningskontingent	Betales av medlemmer som ikke er direkte eller indirekte involvert i primærnæringen, men som direkte eller indirekte har interesse og nytte av å støtte NBS.	1005	1030
Ungdomskontingent	Medlemmer under 30 år uten jordproduksjon.	570	585
Andelslandsbruk	Betales av medlemmer i andelslandbruk	570	585

3. Tillitsvalgte og ansatte

3.1 Styret og landsmøtevalgte utvalg pr. 30.06. 2017

Leder	Ann Merete Furuberg
Organisatorisk nestleder	Arne Lofthus
Organisatorisk nestleder	Oddvar Vigdenes
Styremedlem	Elin Bergerud
Styremedlem	Torbjørn Norland
Styremedlem	Ragnhild Elvestad
Styremedlem	Marielle Vink de Roos

Varamedlemmer til styret

1. vara	Oddveig Pedersen Moen
2. vara	Ole Tvette Muriteigen
3. vara	Ragnhild Godal Tunheim
4. vara	Olav Endre Liseter
5. vara	Britt Marthinussen

Ordførerskap

Ordfører (møte- og talerett i styret)	Per Anton Nesjan
Varaordfører	Eli Berge Ness

Kvinneutvalget

Leder	Ellen Marie Tangen
Medlem	Oda Evy Øyen
Medlem	Bente Florelius
Vara	Yvonne Christensen
Vara	Gunni Løvdal Larsen

Ungdomsutvalget

Leder	Kirsti Winnberg
Medlem	Ingebjørg Kristense Øygarden
Medlem	Guri Sterud Stutlien
Medlem	Øystein Ingarson Elgevasslien
Medlem	Joanne Brynildsen Sørheim

3.2 Representantskapet

	2016/2017
Ordfører	Per Anton Nesjan
Varaordfører	Mette Hågensen til 06.11.2016 Eli Berge Ness fra 06.11.2016
Østfold	Reidar Isebakke
Oslo og Akershus	Marius Røer Andresen
Hedmark	Ståle Støen
Oppland	Terje Holen til 12.03.2017 Svenn Arne Lie fra 12.03.2017 Elin Røhmyr Haugen
Buskerud	Torgny Moen
Vestfold	Ole Christian Torkildsen til 16.03.2017 Audun Emil Tvedten fra 16.03.2017
Telemark	Kari Tellefsen
Aust-Agder	Kjell Gunnar Blakstad
Vest-Agder	Helge L. Fossen til 12.03.2017 Stina Therese Lorås Hessaa fra 12.03.2017
Rogaland	Nils Melbøe
Hordaland	Jarle Helland
Sogn og fjordane	Magnar Juklestad til 05.03.2017 Britt Inger Skaar fra 05.03.2017
Møre og Romsdal	Stein Brubæk
Sør-Trøndelag	Knut Sjøvold
Nord-Trøndelag	Arnt Inge Engum til 04.03.2017 Olav Endre Liseter fra 04.03.2017
Nordland	Marielle Vink de Roos til 19.03.2017 Astrid Tove Olsen fra 19.03.2017
Troms	Birger Bull
Finnmark	Ola Johansen
Landbrukssamvirket	Trond Reierstad
Landbrukssamvirket	Sveinung Svebestad
Landbrukssamvirket	Anne Jødahl Skuterud
Landbrukssamvirket	Eilif Due
Norsk Sau og Geit	Kjell Erik Berntsen

3.3 Fylkeslag

Østfold Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Reidar Isebakke
Lillian Ørka

Oslo og Akershus Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Marius Røer Andresen
Svein Kåre Eggebø

Hedmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Ståle Støen
Ingar Elgvasslien

Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Terje Holen til 12.03.2017
Svenn Arne Lie fra 12.03.2017
Annette Jørstad

Buskerud Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Torgny Moen
Einar Grimelid til 08.03.2017
Ketil Jørstad fra 08.03.2017

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Ole Christian Torkildsen til 16.03.2017
Audun Emil Tvedten fra 16.03.2017
Bergljot Styrvold

Telemark Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Kari Tellefsen
Helle K. Gjerde

Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Kjell Gunnar Blakstad
Kjell Gunnar Eskilt

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Helge L. Fossen til 12.03.2017
Stina Therese Lorås Hessaa fra 12.03.2017
May-Brit Borgi Olsen

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Nils Melbøe
Lise Brunborg til 19.03.2017
Kjell Helland fra 27.03.2017

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Jarle Helland
Åse Marie Reisæter

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Leder
Fylkessekretær

Magnar Juklestad
Marit Milde

Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Stein Brubæk

Guro Amundsen til 01.08.2017

Stein Brubæk fra 01.08.2017

Sør-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Knut Sjøvold

Wenche Bringsli Husby

Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Arnt Inge Engum til 04.03.2017

Olav Endre Liseter fra 04.03.2017

Åse Helene Monsø

Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Marielle Vink de Roos til 19.03.2017

Astrid Tove Olsen fra 19.03.2017

Lise Hjelmseth

Troms Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Birger Bull

Margrethe Wikran

Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Fylkessekretær

Ola Johansen

Ola Johansen til 10.05.2017

Margrethe Wikran fra 10.05.2017

3.4 Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

I Norsk Bonde og Småbrukarlag er det 208 lokallag pr. 30.06.2017 disse fordeler seg på fylkene slik:

Fylkeslag	Antall lokallag
Østfold	2
Oslo/Akershus	7
Hedmark	23
Oppland	23
Buskerud	12
Vestfold	1
Telemark	4
Aust-Agder	2
Vest-Agder	7
Rogaland	15
Hordaland	13
Sogn og Fjordane	17
Møre og Romsdal	18
Sør-Trøndelag	13
Nord-Trøndelag	15
Nordland	18
Troms	11
Finnmark	7

I tillegg til lokallagene er det 8 medlemmer som står som direkte medlemmer under landslaget, og det er 15 fylkeslag som til sammen har 222 direkte medlemmer under fylkene.

Endringer i årsmeldingsperioden:

- I Hedmark har Tolga BS og Tynset BS slått seg sammen til Tolga og Tynset BS
- I Telemark har Grenland BS og Holla BS slått seg sammen til Nedre-Telemark BS
- I Finnmark er Neiden BS lagt ned. Medlemmene er overført til Sør-Varanger BS

3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Forhandlingsutvalget

Leder: Ann Merete Furuberg, Hedmark

Arne Lofthus, Hordaland

Torbjørn Norland, Rogaland

Sakkyndige:

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Hagebruksutvalget

Utvalget skal være rådgiver for styret i hagebruksspørsmål. Se melding fra utvalget.

Leder: Øystein Pugerud, Hordaland
Arne Lofthus, Hordaland
Elisabeth Grønvik, Rogaland

Internasjonalt utvalg

Utvalget skal være rådgiver for styret i internasjonale spørsmål. Se melding fra utvalget.

Leder: Stein Brubæk, Møre og Romsdal
Ilona Margarethe Drivdal, Vest-Agder
Jens Erik Furulund, Hedmark
Olav Randen, Buskerud
Marielle Vink de Roos, Nordland

Inn på tunet-utvalget

Leder: Diana Ewalds Wijnans, Buskerud
Jon Karlsen, Hedmark
Britt Marthinussen, Nordland
Ann Merete Furuberg, styret
Se melding fra utvalget.

Aksjonsutvalget

Leder: Ragnhild Bergset Elvestad, Troms
Sekretær: Per Anton Nesjan, Nordland
Birger Bull, Troms
Eldar Kyllsøe Melbøe, Rogaland
Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Organisasjonsutvalget

Leder: Oddvar Vigdenes, Nord-Trøndelag
Nestleder: Terje Holen, Oppland
Torgny Moen, Buskerud
Marit Milde, Sogn og Fjordane
Mette Hågensen, NBS-sekretariatet
Kontaktperson NBS-sekretariatet: John Petter Løvstad

Rovviltutvalget

Leder: Marius Røer Andresen, Akershus
Ann Guro Hansen, Nordland
Roger Farbu, Nord-Trøndelag
Ole Petter Berget, Nord-Trøndelag
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
Ann Merete Furuberg
Se melding fra utvalget

Utmarksutvalget

Vegard Vigdenes, Nord-Trøndelag
Arne Vinje, Telemark
Annette Jørstad, Oppland
Ole Tvette Muriteigen, Oppland
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
Se rapport fra utvalget

3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupperAksjon for velferdsstaten, styret

Ann Merete Furuberg
Vara: John Petter Løvstad

Arbeidsgruppe for utredning av AK-tilskuddene

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Bioforsk*Autorisasjonsordningen for handtering og bruk av plantevernmidler*

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Kulturgrupper VIPS-(Varsling innen planteskadegjørere)

Frukt/bær: Øystein Pugerud, Hordaland

Bondens marked

Styret: Kirsti Sollid, Troms (fra 27.04.2010)

Budsjettnemnda for jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2016-2018)
Ragnhild Bergset Elvestad, Troms (2016-2018)
Ole Nikolai Skulberg, Norsk Felleskjøp, fellesrepresentant NBS og NB (2016-2018)

Den norske FAO-komité

Stein Brubæk, Møre og Romsdal
Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Faglig rådgivende organ for Dovrefjell nasjonalparkstyre

Marit Rolstad, Oppland

Gjensidige*Kontaktutvalget:*

Ann Merete Furuberg, Hedmark
Olaf Godli, NBS-sekretariat
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Samarbeidsutvalget:

Svein Løken, Oppland
Anne-Lise Aass, Hedmark
John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Innovasjon Norge, klagenemnda for BU- saker

Torbjørn Norland, Rogaland

Matmerk

<i>Styret:</i>	Ann Merete Furuberg, Hedmark
<i>Valgkomite:</i>	Eli Reistad, Norges Bondelag (fellesrepresentant)
<i>KSLs Arbeidsutvalg:</i>	Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag
<i>Faggruppe HMS:</i>	Arne Grue, Hedmark
<i>Faggruppe planteproduksjon:</i>	Øystein Pugerud, Hordaland
<i>Faggruppe husdyrproduksjon:</i>	Olaf Godli, NBS-sekretariatet
<i>Faggruppe Inn på tunet:</i>	Jon Karlsen, Hedmark
<i>Klagenemnd for klager på KSL-revisjoner:</i>	Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag
<i>Faggruppe KIL:</i>	Astrid Olsen, Nordland
	Mette Hågensen, NBS-sekretariatet
	Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Mentorordningen i landbruket, referansegruppe

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Kvoteordninga for melk – klagenemnda

Bergljot Styrvold, Vestfold

Vara: Per Anton Nesjan, Nordland

Landbrukets brannvernkomite

Reidar Isebakke, Østfold

Fagråd HMS i NLR

Arne Lofthus, Hordaland (2015-)

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2015-)

Landkreditts Representantskap

Arne Grue, Hedmark (2015-2017)

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2015-2017)

Nasjonal jordvernpris

Arne Lofthus, Hordaland

Elin Bergerud, Buskerud

Nei til EU, rådet

Oddvar Vigdenes

Nettverk for GMO-fri mat og fôr

Ole-Jacob Christensen, Oppland

Vara: Bente Florelius, Oslo

Norsk Landbrukssamvirke*Styret*

Ann Merete Furuberg, Hedmark (til desember 2016)

Arne Lofthus, Hordaland (fra desember 2016)

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for næringspolitikk

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Landbrukets risikogruppe

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Norsk senter for bygdeforskning, styret

John Petter Løvstad, NBS- sekretariatet (2015-2017)

Norsk Sau- og Geit, representantskapet

Marius Røer Andresen, Akershus

Omsetningsrådet

Ann Merete Furuberg, Hedmark (til desember 2016)

Arne Lofthus, Hordaland (fra desember 2016)

Vara: Arne Lofthus (til desember 2016)

Vara: Ragnhild B. Elvestad, Troms (fra desember 2016)

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), styret

Torbjørn Norland, Rogaland

Produsentutvalget for korn

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Referansegruppe – Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler

Heidi Midtflå, Buskerud (til mars 2017)

Johan Warlo, NBS-sekretariatet (fra mars 2017)

Regjeringens kontaktutvalg

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Olaf Godli, generalsekretær NBS

Reklamasjonsnemnda for såvarer og kraftfôr

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Representantskapet i Forum for internasjonale kvinnespørsmål (FOKUS)

Ilona M. Drivdal, Hedmark

Rådet for dyreetikk

Einar Frogner, Norges Bondelag (fra mai 2015)

Vara: Torbjørn Norland (fra mai 2015)

Rådgivende utvalg for landbruksstatistikk - Statistisk sentralbyrå

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Svein Løken, Oppland

Selskapet for Norges Vel, representantskapet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Sentralt kontaktutvalg for rovdyr

Marius Røer Andresen, Akershus

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Stiftelsen for Landbrukets næringsmiddelforskning*Styret*

Marielle Vink de Roos, Nordland

Personlig vara: Arnstein Røyneberg, Rogaland

Representantskapet:

Marielle Vink de Roos, Nordland

Valgkomiteen:

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Nofima AS:

Åse Juveli Berg, styremedlem

Styret for forskningsmidler for jordbruk og matindustri

Ann Merete Furuberg, Hedmark til 31.12.2016

Olaf Godli, NBS-sekretariatet fra 01.01.2017

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet til 31.12.2016

Vara: Elin Bergerud, Buskerud fra 01.01.2017

Stiftelsen NORSØK, styret

Birte Usland, Vest-Agder (fellesrepresentant NBS og NB)

Personlig varamedlem: Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Styringsgruppe for utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Voksenagromomen, referansegruppe

Elin Bergerud, Buskerud

Internasjonale vervEuropean Coordination La Via Campesina, vara til ICC i La Via Campesina (LVC)

Marielle Vink de Roos, fra mars 2015

3.7 Sekretariatet

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt sekretariat og avisa Bonde og Småbruker.

Adresse: Akersgata 41, 0158 Oslo
Internett: www.smabrukarlaget.no
E-post: post@smabrukarlaget.no
Telefon: 22 00 59 10

Ansatte pr. 30.06. 2016

Olaf Godli, generalsekretær
John Petter Løvstad, assisterende generalsekretær
Johan Warlo, rådgiver
Cathrine Campbell Engelstad, medlemskonsulent (80%)
Romelia Goboy Brataker, økonomikonsulent (100%)
Kristin Lia, kontormedarbeider (85%)
Mette Hågensen, organisasjonskonsulent (80%)
Svein Løken, forsikrings- og skatterådgiver (20 %)
Terje Holen, verveansvarlig (25%)
Leonid Rødsten, Redaktør i Bonde og Småbruker

Ansatte i prosjekter denne perioden:

Slipp oss til, ungdom inn i landbruket
Gaute Eiterjord

Grønt Spa'tak

Henriette Stoltenberg, prosjektkoordinator

Matnyttig

Rebekka Bond, prosjektleder, fra 18.04.2017

4. Møter i organisasjonen

4.1 Landsmøtet 2016

4.1.1 Lovendringsforslag

Innen fristen 5. september 2016 var det kommet inn to forslag til endringer i vedtektene til Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Forslag nr. 1

Ungdomsutvalet har streva med å finne forma si, og det har vore stor gjennomtrekk i utvalet. Vi meiner det er viktig å ha ei sterk gruppe som kan byggje opp eit landbrukspolitisk ungdomsmiljø.

Vi treng eit ungdomsutval som kan vise oss veg framover og skape nye alliansar i samfunnet, eit ungdomsutval som kan ta initiativ til aksjonar og aksjonsformer som kan peike på viktige spørsmål, eit ungdomsutval som kan løfte fram nye idéar om framtidens matproduksjon. Vi ser for oss at eit sterkt ungdomsutval kan vere ei tankesmie i NBS for framtidens landbruk og setje ord på og ha idéar om det landbruket vi drøymmer om og kjempar for!

Endringsframlegg:

§ 5 LANDSMØTET, punkt H:

Val av leiar og fire medlemmar til ungdomsutval. I tillegg peikar styret ut éin frå styret. Leiar i utvalet vert valt for eitt år medan medlemmene vert valde for to år. Begge kjønn skal vere representerte i utvalet.

Vi bed landsstyret satse på ungdommen i Småbrukarlaget, framtida vår!

Beste helsing,

for ei samla valnemnd,
Randi Karlstrøm (sign.)

Forslag nr. 2

Nord-Fron bonde- og småbrukarlag har følgjande forslag til tillegg til teksta i § 5:

Årsmøteutsendingane kan spørje kandidatar som er på val og tilstades på landsmøtet, om deira syn i viktige og relevante saker.

mvh
Ole Petter Berget (sign.)
Leiar i laget

4.1.2 Årsmelding 2015 - 2016

Landsmøtet hadde ingen spesielle kommentarer til den fremlagte årsmeldingen.

Vedtak:

Landsmøtet godkjenner årsmelding for 2015 – 2016

Enstemmig vedtatt.

4.1.3 Innkomne forslag

Forslag nr. 1 Fra Møre- og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag

Alliansebygging mellom bonde og forbruker

Tillit

Bonden driver verdens viktigste produksjon. Dette vet forbrukeren. I Norge har bonden høy tillit i befolkningen. Det får vi stadig bekreftet gjennom gjentatte undersøkelser. Tillit er en nøkkelfaktor i forholdet mellom forbruker og bonde.

Ansvarlig forbruker

Vi ser i dag et marked i endring. Det er økt import og press på norskproduserte matvarer. Samtidig ser vi en stadig økende bevissthet i befolkningen om ren, trygg og helsebringende mat. Maten skal ikke lenger bare mette, smake godt og være rimeligst mulig. Den skal gjøre godt for livsprosessene og moder jord. Flere og flere trekker bevisste helhetlige linjer når hverdagsvalg tas. Å bidra til å ta ansvar for klima og miljø er avgjørende for den bevisste forbruker. Et helsebringende jordbruk vil bli viktig framover, matempati og «ærlig mat» er begreper på veg inn.

Felles innsats for grønnere framtid

Trenden er gledelig og gir en unik mulighet til alliansebygging mellom forbruker og bonde. Norsk Bonde- og småbrukarlag bør invitere forbrukeren inn! Vi er en soleklar alliansepartner for den bevisste forbruker, våre visjoner og mål er de samme. Maten skal være bra for både klode og forbruker, jordbruket skal forvaltes i et evighetsperspektiv. Hvordan kan vi by opp forbrukeren til felles innsats for en grønnere framtid? Sammen kan vi øke innsatsen, forståelsen og interessen for norsk matproduksjon basert på norske ressurser.

Europeisk landbruk

Diskusjonen pågår også i Europa, hvordan kan landbruk og forbruker sammen skape tryggere mat? Det erkjennes at eksisterende «modell» ikke fungerer. Klima, miljø, sult, fattigdom og ikke minst helse, er dyrebare ofre i effektivitets- og rasjonalitetsgaloppen. Det er en tillitskrise mellom forbrukerne og systemet, men ikke mellom bonde og forbruker.

Medlemskapsmodell?

Hvilken allianseform kan vi finne fram til slik at forbrukeren kan være med uten at vi som fagorganisasjon måtte trues av det? Vi tror organisasjonen kan styrkes dersom vi finner en medlemskapsmodell som tar forbrukeren inn. En slik modell må skille mellom forbruker og fagorganisert. Det er en gråsoner her, men ved å kanskje miste noen, vinner vi nok mange flere.

Vi ønsker at styre og sekretariat arbeider videre med dette slik at vi legger til rette for en kraftfull allianse for verdens viktigste produksjon.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Møre og Romsdal BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 2 Fra Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag

Kommune – og regionreformen

Sentraliseringsreform

Kommune- og regionreformen har vært lite debattert fra landbrukets ståsted. Dette bekymrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Demokratiske prosesser er ulikt håndtert i de forskjellige fylkene, men dette er i prinsippet en sentraliseringsreform som bør uroe landbruket.

Initiert ovenfra

Norge trenger matproduksjon i hele landet. Landbruket er avhengig av levende lokalsamfunn og nærhet til aktive, sterke faglige og tilgjengelige offentlige etater. Reformen er initiert ovenfra og har et demokratisk problem. I mange kommuner har knapt striden lagt seg 50 år etter forrige tvangssammenslåing.

Regionreformen

Regionreformen vil være dramatisk for landbrukets mulighet for medvirkning når virkemidler og utviklingslinjer skal formes. Om regionene blir for store vil tilrettelagte virkemidler ha mindre mulighet til å bli tilpasset regionens behov. Organisasjonenes deltakelse vil bli sterkt utfordret om avstanden til regionsentra blir så store som skissert.

På veg mot Norske «Gles-bygder»?

Begge reformene er skapt i en ideologi om sentralisering som vil sette fart på å utvikle norske landsbygder til samme «gles-bygder» som vi ser i Sverige. Om reformen lykkes etter hensikt, blir det en sterkt redusert folkelig deltakelse og med det en redusert demokratisk styring av Norge. Også erfaringer fra kommunereformen i Danmark tilsier en slik utvikling.

Tydlig stemme i debatten

Landsmøtet ber Norsk Bonde- og Småbrukarlag bidra med en tydelig stemme i debatten. Endringer i kommunestrukturen må kun skje etter en prosess hvor ønsket kommer innenfra kommunen og uten tvang. Norsk lov verner de aller fleste kommuner mot tvangssammenslåing gjennom frivillighetsvedtaket av 1995, dette er sterkt underkommunisert.

Regionreformen må ikke skape større regioner enn at vi kan medvirke til en politikk som sikrer et aktivt og bærekraftig landbruk over hele landet. I tråd med NBS sine visjoner og mål bør vi bidra kritisk inn i spørsmålet om større enheter er svaret på en god og framtidsretta forvaltning av landet.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Møre og Romsdal BS og oversender det til styret for videre oppfølging. Representantskapet ber redaksjonskomiteen om å utarbeide en utale på bakgrunn av forslaget fra Møre og Romsdal BS.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 3 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag**Økt støtte til utmarksbeiting**

Utmarksbeiting er den mest klimavennlige og klimarobuste måten å produsere melk og kjøtt på. Beiting i utmark er dessuten viktig for bevaring av det biologiske mangfoldet, og er utgangspunkt for sunne produkter med høyt innhold av blant annet omega 3- fettsyrer. Slike beiter gir også melke- og kjøttproduktene et særpreg som er viktig for lokal verdiskaping. Likevel støttes fôropptak på utmarksbeite langt mindre over jordbruksavtalen enn fôr dyrket på innmark eller innkjøpt kraftfôr.

Utmarka utgjør Norges største matreserve, og støtten til bruk av utmarksbeiting må derfor minst opp på nivå med annen fôrproduksjon. Landsmøtet mener at dette innebærer en støtte på kr. 500 pr. beitemåned pr. ku, kr. 200 for ungdyr, sau og geit.

Landsmøtet vil derfor be forhandlingsutvalget om:

1. Å utforme et tilskuddssystem med god strukturprofil (mest støtte til de første dyra, og et tak for støtte) som ivaretar disse hensynene.
2. Fremme forslag i sitt kravdokument om en opptrappingsplan på fem år for å nå ønsket støttenivå for dyr på utmarksbeite. En vesentlig økning av tilskuddene må foreslås allerede i 2017.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonen i forslaget fra Vestre Slidre BS når det gjelder å styrke ordningen med tilskudd til utmarksbeite. Når det gjelder størrelsen på konkrete satsendringer må dette overlates til styret og Forhandlingsutvalget.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 4 Fra Harangsfjord Bonde- og Småbrukarlag**Ferie for alle?**

Velferdsordningene i landbruket skal hjelpe bønder med landbruksvikar ved sykdom, fødsel, dødsfall m/mere. Tidligpensjon, sykepengeordninga og avløsning ved ferie og fritid.

Avløserordningen ble som kjent endret, og satt i kraft 1/1-2015. En endring i en rekke av mange for denne ordningen. Avgrensingen av hvem som kan avløse, gjør at det er utfordrende å få utført avløsning på kort og lang sikt for mange. Økt dokumentasjonsbyrde, samt at mange må bruke eksternt hjelp til lønnsarbeid, arbeidsgiveravgift og skattetrekk. Dette påfører ekstra utgifter og arbeid. Egen skattetrekkkonto skal også være på plass. Det har vært snakket om forenklinger i landbruket, men dette må være forenkling kun for staten.

Når en bonde tar ferie i januar, må vedkommende vente til juni året etter for å få refundert utgiftene sine. Avløserpengene er allerede satt av og er bonden sine, som etter dokumentasjon på utført avløsning skal få refusjonen utbetalt.

Refusjon ved sykdom utbetales så si løpende og derfor burde det ikke være noe problem rent teknisk, å få ferieavløsningen på samme spor. Dette handler om vilje og tilrettelegging fra staten.

På 90 tallet fikk avløserlaget i vår kommune refusjonen utbetalt kvartalsvis.

En konsekvens av dagens ordning er at flere ikke ser seg råd til å bruke avløser. Likviditeten i næringa er i dag sterkt presset og det synes sterkt urimelig, at næringa skal låne staten disse pengene rentefritt så lenge.

Etter endringen får ikke deltakere i landbruksforetak med flere drivere (da/ans og andre) lov å avløse hverandre. Hvis man er så heldig å få tak folk som kan avløse må virksomheten være registrert, ved arbeid over 30000. Gjelder hvis vedkommende er selvstendig næringsdrivende ifølge skatteetaten. Kvalifiserte avløsere vokser ikke på trær og den nye ordninga har gjort det vanskeligere å få utført avløsning.

Alle ordningene er svært viktige for bønder i den daglige driften, men avgjørende viktig med tanke på rekruttering til næringa. Det sier seg selv at unge og nyetablerte bønder med store økonomiske forpliktelser, har utfordringer med å forskuttere avløser i så lang tid. Tanken på å ikke kan se seg råd til å ha fritid som andre, er en dårlig inngangsbillett til yrket. Det er vel tvilsomt at det ville vært aksept for andre yrkesutøvere og vente så lenge på feriepengene.

Når man velger å endre avløserordninga, så burde det vært til det bedre for næringa. Og minimum la bonden få tilgang på pengene som er satt av, innen et anstendig tidsrom. Det er fristende å lure på om det ved neste endring blir pr post mortem.

Vi krever at staten snarest ordner opp i dette, slik at næringa ikke må ha utestående kapital lengre en høyst nødvendig. Dette er penger som er øremerket og allerede satt av til landbruksforetakene. Da må det gå an å få tilgang til disse, sånn at ferie og fritid gjelder for landbruket også.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Harangsfjord BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 5 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Forvaltningsområde for jerv i Sør-Norge

Bakgrunn for jervens framvekst

Siden jerven ble fredet i 1973 har antall jerv og hilokaliteter økt jevnt og trutt. De første årene fram til ca. 1995 var økningen noenlunde stabil, mens bestanden etter at mer formaliserte registreringer ble igangsatt, økte kraftig. I 2011 ble det skandinaviske registreringsarbeidet startet og man fikk en bedre oversikt over bestanden. Det er grunn til å anta at antall hi-

registreringer var underestimert fram til 2005 og at det etter den tid også har vært registrert færre hilokaliteter enn det faktiske tallet grunnet nye uoppdagede lokaliteter og vær/føreforhold. Likevel har det i perioden 2003-2015 vært registrert mellom 16 og 28 yngleri i den såkalte sørnorske bestanden. Det er verd å merke seg at bestandsmålet i Stortingsmelding nr. 15 er på 39 ynglinger på landsbasis. Som kjent har ynglingene ligget langt over dette hvert år siden.

Bakgrunn for jervens utbredelse vestover i Sør-Norge.

Siden 1979 har antall årlige ynglinger økt til rekordhøye 28 verifiserte ynglinger i Sør-Norge i 2015. I løpet av denne perioden er totalt 380 ynglinger verifisert. Utbredelsen av reproduserende tisper har spredt seg østover i løpet av perioden. Den såkalte sørnorske bestanden henger nå sammen med den større bestanden i Midt- og Nord-Skandinavia. På tross av både hiuttak og jakt, har det ikke lyktes å senke bestandsmålet ned på nasjonalt nivå og skadeomfanget på småfe har vært stort gjennom de siste 20 år. Jerv er det rovdiret som tar mest sau og rein.

Oppland er egen rovviltregion og har siden opprettelsen av geografiske kjerneområder for rovdyr fått tildelt 4 ynglinger av jerv. Selve ynglesonen har variert fra oppstarten i 2005. Den første jervesonen var lokalisert til ett minimumsområde langs deler av grensen til Hedmark på østsiden av Gudbrandsdalslågen. Det viste seg etter hvert at utfordringen med ynglinger utenfor sonen ble ett stort problem og at disse ble tillatt så lenge det ikke var måloppnåelse innenfor sonen. Sonen ble derfor, etter gjennomgang av ny forvaltningsplan i 2011, utvidet kraftig og områder hvor det beiter mye sau, ble tatt ut. Tanken var at ynglesonen som ble lagt til fjellområder med lite beitende sau, ville gi jerven nok område og tapene skulle gå ned. Dette gjorde at jervesonen nå strekker seg langs grensen til Hedmark i øst, Sør-Trøndelag i nord, Møre og Romsdal i Nord-vest og Sogn og Fjordane i vest. Av disse grensefylkene inngår både Hedmark, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal med egne ynglesoner av jerv. Sogn og Fjordane skal ikke ha jerv. Av fylkene innenfor den såkalte sørnorske bestanden, er det Hedmark og Oppland som får påvist flest ynglinger hvert år og har de største tapene av småfe og rein.

Jerven er inndelt i to delbestander, geografisk fordelt henholdsvis øst og vest for riksvei 3 i Østerdalen. Bakgrunnen for denne inndelingen stammer fra 1980- og 90-tallet da jerven økte i antall delvis isolert fra jerven øst for riksvei 3. Det antas at en egen bestand hadde overlevd i de vestlige områdene på tross av at myndighetene anså den for utryddet. Etter fredningen og de nye forvaltningsordningene, har disse bestandene knyttet kontakt og det har fra forskerhold blitt sett på som en stor fordel for å forhindre innavl.

Det skandinaviske overvåkingsprogrammet har som oppgave å telle årlige ynglinger, men det er også satt i gang innsamling av dna-materiale for å påvise leveområde til individer og deres arvemasse. Disse viser at det særegne arvemateriale er utvannet kraftig i den såkalte sørnorske delbestanden. Dette er en naturlig utvikling når delbestander møtes og bestander øker. Det er også en kraftig innvandring av jerv fra Sverige. Sverige ønsker å utvide sitt jerveområde sørover. Det er grunn til å anta at en slik utvidelse vil få konsekvenser med mer jerv også sørover i Norge.

Samordning av forvaltning av jerv i Sør-Norge

På oppdrag fra departementet har region 3, Oppland, fått i oppdrag å samordne ett felles forslag til jervesone for den såkalte sørnorske bestanden. I den sammenheng har de fått utarbeidet en rapport: NINA rapport 1255. Denne rapporten går langt i å foreslå en ny utvidet sammenhengende forvaltningssone, samt at de legger vekt på at det fortsatt er to genotyper i den sørnorske jerven som bør bevarer. Det er forunderlig at forskningen anser utveksling av

individer som viktig for å hindre innavl, mens de, når det kommer til spørsmål om delbestander, påpeker viktigheten av å bevare innavlede gener.

Utfordringer ved utvidelsen av den sørnorske jervebestanden.

Den såkalte sørnorske jervebestanden framstår i dag som en utvekst fra den sammenhengende Skandinaviske bestanden men er likevel redusert genetisk som egen bestand ved utveksling av dna. Grunnet senere års resultater av jervens bevegelsesmønster, er det påvist at jerv kan vandre over store avstander og på sikt vil de siste genotypene ganske raskt forsvinne, eller vil bli å finne i den øvrige bestand. Dette tilsier at vi i realiteten snakker om naturlig utvikling i en bestand med stor overlevelse og god utveksling på tvers av delbestandene.

Denne utveksten vestover i Norge utgjør en stor utfordring ved store tap til småfe og rein innenfor og i randsonene av ynglesonene. I tillegg er sonene årsak til spredning av jerv både nordover, vestover og sørover i beiteprioriterte områder. Oppland er også Norges største utmarksbeitefylke for småfe og fylket har ansvar for bevaring av villrein. Fylkene vest og sør for Oppland skal ikke ha jerv, men særlig Sogn og Fjordane har fått ett betydelig problem etter utvidelsen av sona i region 3.

I dag beslaglegger ynglesonene for freda rovvilt 55,8 % av alt fast areal i Norge. I tillegg kommer Kongeørn som har nasjonal sone, altså hele landet. Jerv er det rovdiret som står for det største tapet av alle de 4 store rovdirene på småfe og rein. Det er svært utfordrende å finne gode forebyggende tiltak og jerven er et vanskelig jaktbart bytte. Prosjektet for lyssetting av åte mm. har nå pågått i Oppland i to sesonger uten målbare resultater i positiv retning. Skadefelling i beitesesongen har svært liten måloppnåelse, men utgjør en stor del av det økonomiske tilskuddet fra staten. Erstatningene til rovdiretap for tap til jerv utgjør hoveddelen av erstatningene. Tall fra Rovbase viser at særlig utenfor jervesonen, inntil 30 km, er tapstallene størst. Dette viser at sonene er sterkt medvirkende til spredning av jerv.

Når det nå skal vurderes en felles jervesone i Sør-Norge, er det etter vårt syn grunnlag for å kreve endringer som tilbakefører områdene den såkalte sørnorske jervebestanden beslaglegger, til beiteprioritert område for småfe og rein. Dette vil ikke ha noen betydning for jervens overlevelse, men vil ha store økonomiske besparelser for stat og dyreeiere. Det vil også sikre dyrevelferden for tusenvis av sau, lam og rein. Det vil opprettholde den viktige beitenæringens framtid i områder hvor utmarksbeite har lange og gode tradisjoner. Hvor det er tilgang til gode beiter som gir kjøtt i verdensklasse. Det vil ivareta tamreindrifta og Norges forpliktelser ovenfor villreinen. Det vil bevare kulturlandskapet og det biologiske mangfoldet i beiteområdene.

Forslag til ny jervesone og bestand:

Landsmøte i NBS ber Klima- og Miljødepartementet om å ta ut ynglemålet på 4 jerveynglinger i region 3, Oppland, ynglemålet på 3 jerveynglinger i region 6, Møre og Romsdal og ynglemålet på 3 jerveynglinger i region 6, Sør-Trøndelag. Samtidig ber landsmøte i NBS om at nasjonalt ynglemål reduseres fra 39 ynglinger til 29 ynglinger.

Kilder: Stortingsmelding nr 15 – rovvilt i norsk natur. Rovbase. NINArapport 1255 2016. NIBIO rapport vol.2 Nr. 63 2016. Forvaltningsplanene for region 3 og region 6.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Oppland BS til styret som et innspill i arbeidet med ny rovdyrpolitikk.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 6 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Eu og eksport av levende husdyr**

I Nationen 17. august og gjennom filmen Doomed Journey, ble vi vitne til en dyrevelferdsmessig skandale. Nationen og filmen viste en grusom håndtering av levende storfe på vei fra EU til Tyrkia.

Oppland BS ber NBS ta disse forholdene opp med sine forbindelser i EU for å få stoppet denne dyremishandlingen. Landsmøtet ber NBS ta dette opp med norske myndigheter for å øve press på EU i denne saken.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 7 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Import av kjøtt fra land som praktiserer halal- og kosherslakting uten bedøvelse**

Norge importerte 2418 kg storfekjøtt og 950 kg sauekjøtt fra Tyrkia i 2015. Tyrkia halalslakter sine dyr og det er ingen grunn til å anta at kjøttet Norge importerer er slaktet på en annen måte. Avlving uten bedøvelse ved halal eller kosher er ikke tillatt i Norge.

Vi ber NBS undersøke hvorvidt kjøtt fra land som praktiserer halal- eller kosherslakting uten bedøvelse, blir importert til Norge. Landsmøte ber NBS kreve at Norge stopper all import av kjøtt fra slike land.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot 18 stemmer

Forslag nr. 8 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Landbruk og klimamål**

Oppland Bonde- og Småbrukarlag ser med bekymring på Klima- og miljøminister Helgesens utspill om merking av CO2 på matvarer og beregningsgrunnlaget for en slik merking.

I rapport fra 2009 om mulighetene for beregning av klimautslippene som knytter seg til enkeltmatvarer, utført av Vestlandsforskning, fastslås det at dette vil være nærmest umulig å beregne. Oppland BS ber derfor NBS motarbeide en slik merking og heller søke andre veier for

en reduksjon av klimagassutslippene i landbruket. Her kan nevnes: Mindre transport, mer kortreist, forskning på grovfôr kvalitet som gir større fôropptak og mindre utslipp av metan, gjødselhåndtering gjenvinning og reduksjon i matkasting.

Det er heller ingen ensartet forskning i Norge om grasetende dyrs påvirkning på utslippene sett i forhold til metanutslipp og CO₂-binding i gras og beite. De beregningene som Regjeringen bygger sine antagelser på, er stort sett tatt fra forskning i andre land. Det er ikke dokumentert at disse forskningsresultatene kan overføres til norske forhold direkte. Derfor er arbeidet med en klimakalkulator for landbruket, beregnet for norske forhold, et viktig arbeid framover.

Norges fôrressurser er i hovedsak beite og gras. Disse ressursene er det drøvtyggerne som utnytter og det vil derfor være et alvorlig feilgrep hvis disse produksjonene gjøres dyrere, mens gris og kylling, som i hovedsak benytter fôr som direkte kan gå til mennesker og som delvis importeres fra andre land, skal være hovedproduksjonen for norsk kjøttproduksjon.

Det hevdes fra flere hold at kjøttforbruket må ned. Både på grunn av klimaet, men også fordi kjøtt benytter korn og belgvekster som kunne gå direkte til mat for mennesker. Likevel har norsk kjøttforbruk av storfe økt kraftig i Norge. Fra 93 500 tonn i 2007 til 101 000 tonn i 2015. Den norskproduserte andelen har derimot sunket fra 84 500 tonn til 79 200 tonn. Dette har medført en økning i importen fra 9 500 tonn til 22 300 tonn i samme periode for å dekke etterspørselen.

Dette viser at potensialet for økt kjøttproduksjon på norskprodusert storfe, er tilstede selv om forbruket går ned. Norge kan sette seg mål om årlig forbruk med økt norsk andel og fase ut importen og dermed oppnå klimareduksjoner og mer økt storfekjøtt på norske ressurser, men da må den økte kjøttproduksjonen skje ved at dyra høster beite og gras i størst mulig grad. I tillegg har Norge pr. nå overproduksjon av lammekjøtt. Denne produksjonen må i noe grad erstatte mangelen på norskprodusert storfekjøtt.

Landsmøte ber NBS om å arbeide for en tredelt satsing innen kjøttproduksjon:

1. Den norske kjøttproduksjonen økes ved bruk av gras og beite.
2. Importen av storfekjøtt fases ut med unntak av den tollfrie kvoten fra MUL-land.
3. Ved underdekning på storfe må lammekjøtt erstatte mangelen på storfe i markedet.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Oppland til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 9 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Overproduksjon av lam

Norsk sauenæring har fra 2007 til 2014 hatt underdekning av lammekjøtt i det norske markedet. Likevel skjedde det en stor endring etter at rammevilkårene over jordbruksavtalen ble endret ved å oppheve taket på tilskudd og at investeringsmidler ble tilgjengelig for investering i store besetninger. Det ble kort sagt lønnsomt å drive stort. Fra 2013 ble lam overført til den såkalte volummodellen for markedsregulering som innebar uttak fra målprismodellen og at eksport kunne brukes som reguleringstiltak.

Fra flere hold manglet det ikke på advarsler for virkningene av en slik omlegging så å si over natten. Resultatet ble ganske raskt synlig. Mange nye store produsenter kom på banen og mange økte sin produksjon. Dette har medført at lammeproduksjonen gikk med et betydelig overskudd i 2015 og ved inngangen til 2016 var det ca. 1500 tonn sau og lam på reguleringslager. Prognosen for 2016 er på 1400 tonn og for 2017 på 1800 tonn, ifølge Nortura. Dette betyr at reguleringslageret ved utgangen 2018 vil være på 4700 tonn.

Foran jordbruksforhandlingene og gjennom sesongen 2016 ble det fra flere hold innen landbruket, og fra Nortura, henstilt om at investeringsstøtte til store, nye sauefjøs skulle stoppes. Dette ble avvist som tiltak fra Landbruks- og matminister Dale. I tillegg til overproduksjon importeres det 1000 tonn lammekjøtt.

Sauenæringa, sammen med svine- og eggproduksjonen er i en svært vanskelig situasjon. Svinenæringa har slitt i mange år med overproduksjon og er et godt eksempel på hvordan store besetninger og økte utbygginger har ført produksjonen inn i et uføre det er vanskelig å komme ut av. Kyllingproduksjonen er enda et godt eksempel hvor ille det kan gå når markedet ikke klarer å regulere produksjonen når virkemidlene står i motsetning til hverandre. Det er ikke mulig å føre en ansvarlig markedsregulering når investeringsmidler og tilskudd brukes for å stimulere til større og større besetninger.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber Landbruks- og Matdepartementet om å innføre investeringsstøttestopp til nye, store sauefjøs og nulle ut importen av utenlandsk kjøtt av sau og lam inntil markedssituasjonen for norsk lammeproduksjon er i balanse.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS om investeringsstøttestopp til nye, store sauefjøs og oversender det til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot 3 stemmer

Forslag nr. 10 Fra Sandnes Bonde- og Småbrukarlag

Gjerde-loven

I de senere år med stor nedlegging av aktive gardsbruk, opplever mange av de som fortsatt driv, problemer med at eiere av landbrukseiendommer og andre eiendommer, ikke er villige til å ta sitt ansvar for gjerdehold. Dette gjelder ikke bare heia-/fjellbeiter, men også «hjemmebeiter» (kulturbeiter). Slike saker ender mange ganger som «advokatmat», der den som driv aktivt med beitedyr, sitter igjen med ansvaret. Vi mener at den gjerdeplikt som er pålagt den enkelte landbrukseiendom eller annen eiendom, skal gjelde uavhengig av hva eiendommen nyttes til.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Sandnes BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 11 Fra Troms Bonde- og Småbrukarlag**Kontingentøkning**

Det er ei kjensgjerning at hovedinntekta til NBS utgjøres av medlemskontingenten. For å bygge en sterkere og tydeligere organisasjon, må vi sørge for et større økonomisk handlingsrom. Landsmøtet vedtok i fjor å øke samtlige kontingentsatser med 5% i tillegg til vanlig indeksregulering.

Troms BS foreslår å videreføre denne økningen i ytterligere 2 år.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Troms BS.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 12 Fra Troms Bonde- og Småbrukarlag**Nydyrkingstilskudd**

Nydyrking er en av flere måter vi kan nå det nasjonale målet om økt norsk matproduksjon på. Vi er stadig vitne til at jordbruksjord bygges ned eller går ut av drift. Dette arealet må erstattes.

I tillegg vil nydyrking kunne minke transportavstandene og styrke ressurstilgangen på det enkelte gårdsbruket, og herigjennom legge til rette for bedre agronomi. Troms BS foreslår at NBS arbeider for å få gjeninnført nydyrkingstilskuddet. Satsene beregnes ved å indeksregulere satsene fra 1970-tallet. Dersom det ikke er mulig å gjøre ordninga landsdekkende fra første dag, innføres det ei prøveordning for de fylkene som har størst andel leiejord og omdisponert/utgått jord.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Troms BS og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 13 Fra Hedmark Bonde- og Småbrukarlag**Landsmøtet og arbeidsplan**

Årsmøtene i lokal og fylkeslag i NBS er i vedtektene pålagt å behandle og vedta arbeidsplan for kommende år. På samme måten vil det være konstruktivt om landsmøtet i NBS fikk satt av litt tid for å rette oppmerksomheten mot hovedoppgaver i kommende arbeidsår. Flere andre organisasjoner har en slik praksis og erfaringene er gode.

Et forberedt saksframlegg vil være et godt utgangspunkt for landsmøtets prioriteringer. Sjølfør innfor et todagers landsmøte bør det være mulig å finne tid til denne posten.

NBS har begrensa økonomiske ressurser og da må en akseptere en streng prioritering av oppgavene som skal løses. Det vil gi en god forankring i organisasjonen om landsmøtet gis anledning til å komme med synspunkter på de overordna føringene for ressursbruken.

Landsmøtet behandler og vedtar årsmelding. Det logiske er at landsmøtet evaluerer arbeidet i landsstyret opp mot den «bestillinga» som ligger i en landsmøtevedtatt arbeidsplan.

Vedtak:

Landsmøtet støtter og oversender forslaget fra Hedmark BS til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot 33 stemmer

Forslag nr. 14 Fra Hedmark Bonde- og Småbrukarlag

Løpende og tettere kontakt mellom landsstyret og fylkeslaga.

Felleskonferansen for HBS, OBS og BBS vil se det som en fordel dersom fylkeslagene blir kjent med saklistene til landsstyremøtene på forhånd. På den måten involveres organisasjonen bedre i styrets arbeid og organisasjonsdemokratiet styrkes. Dessuten kan det komme innspill som bidrar til å gi bedre vedtak og bedre politikk.

Det vil videre være en stor fordel om det utvikles arbeidsmåter og rutiner som bidrar til at styrereferater kan kommuniseres umiddelbart etter møtene.

Vedtak:

Landsmøtet støtter og oversender forslaget fra Hedmark BS etter innspill fra felleskonferansen til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot 22 stemmer

Forslag nr. 15 Fra styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Ny landbrukspolitikk

Regjeringen har varslet fremleggelse av en ny Stortingsmelding om Landbrukspolitikken høsten 2016 som vil bli behandlet i Stortinget våren 2017.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag setter matvaresikkerhet som overskrift for en framtidig mat- og jordbrukspolitikk. Dette handler om retten til og muligheten for en egen nasjonal matproduksjon i Norge. Det må være et mål å kunne forsyne landets befolkning med egenproduserte varer i så stor grad som mulig.

Norsk jordbruk opererer innenfor et sett av ulike politiske og juridiske rammebetingelser og økonomiske virkemidler. De viktigste delene av dette rammeverket er:

Lovverk	Fordeling	Avtaleinstituttet
Internasjonale forhold	Markedsordninger	Tollvern

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det er av avgjørende betydning for matvaresikkerhet og klima og miljø at hovedtrekkene i dette rammeverket videreføres og videreutvikles. Landsmøtet vil særlig peke på at opprettholdelse av jordbruksarealet er den viktigste enkeltfaktoren for god matvaresikkerhet og beredskap.

Helt konkret er de viktigste enkeltelementene for å oppnå trygg mat og matvaresikkerhet:

- Matproduksjon i et evighetsperspektiv
- Vern av matjord gjennom aktiv bruk
- Bruk i drift over hele landet
- Flere bønder
- Økt planteproduksjon
- Beitebruk i hele landet
- God plante- og dyrehelse
- Inntekt og sosiale forhold som andre
- Matmangfold
- Investeringer og produksjon etter ressursgrunnlag
- Bondeid samvirke
- Likestilling
- Teknologi
- Matvareberedskap

På alle arenaer der Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert må vår definisjon av innholdet i disse enkeltelementene være retningsgivende for hvilke posisjoner som inntas. Nåværende regjering fører en politikk som ikke oppfyller målsettingene våre.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag pålegger styret å arbeide for at rammeverket opprettholdes, men nye virkemidler må tas i bruk i jordbruksavtalesammenheng for å oppfylle flere av de ovenfor nevnte målsettingene. F.eks. kan innføring av et driftsvansketilskudd etter en utarbeidet modell være hensiktsmessig for å beholde arealer i drift.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar uttalen og pålegger styret å følge opp denne.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 16 Fra Midt-Hordaland BS

Foredling av gardens eigne råvarer må reknast som jordbruksdrift

Det siste året har fleire bønder som lagar ost av eiga mjølk fått brev frå skatteetaten om at inntekta frå gardsdrifta deira ikkje er berettiga jordbruksfrådrag.

Skatteetaten meiner nemleg at gardsbruk som foredlar eigne råvarer, driv to ulike næringar, og at foredlinga ikkje er ein del av jordbruksdrifta. Dette gjer at alle inntektene garden har ved sal av sine produkt, ikkje vert rekna som jordbruksinntekt, og difor står garden på papiret utan inntekt, og får heller ikkje jordbruksfrådrag.

No ser skatteetaten at gardsbruk som foredlar alle råvarene sjølv, også driv jordbruksvirksomhet, og har difor krav på jordbruksfrådrag, men berre på den delen som gjeld råvareproduksjonen.

Og no kjem difor byråkratiet:

Ein geitebonde som ystar av eiga mjølk vert pålagd å føre to rekneskap, ein jordbruksdel og ein foredlingsdel. Ho må kjøpe mjølk av seg sjølv til armlengdeprisar (i dette tilfellet Tine sin

råvarepris). Ho må også fordele bruk av traktor, straum, telefon og andre driftsmidler og kostnader mellom dei to produksjonane.

Dette er tungvint, kunstig, og gjev alle som vil yste eiga mjølk mykje ekstra papirarbeid. Dessutan slår det svært skeivt ut for ulike bønder. Til eksempel ein grønsaksbonde kan vaske og emballere grønsakene sine og selje dette på Bondens marknad, utan at dette vert sett på som foredling, og bonden får fullt jordbruksfrådrag på heile denne meirinntekta. Han slepp difor også å skilje gardsdrifta i to rekneskap. Dette gjeld også bonden som sel egg eller frukt eller honning. Men ho som produserer mjølk, får ikkje foredle dette til kefir eller ost som jordbruksinntekt.

Terje Breivik og Venstre stilte skriftleg spørsmål om dette i september, og fekk svar frå finansministeren:

«Særlege skatteordningar som jordbruksfrådraget vil skape problem med avgrensing. Dette må ein løysa i samsvar med føremålet og bakgrunnen for ordninga, ikkje med utvidingar som skaper nye problem med avgrensingar.»

Midt Hordland BS meiner det er rimeleg opplagt at det er mykje større problem med avgrensing i dag, enn det ville vore om ein hadde inkludert foredling av eigne råvarer i jordbruksdriftbegrepet.

Dette har ein gjort i Tyskland, der ysting og anna foredling på garden, har dei same skattemessige fordelane som anna landbruksproduksjon. Dei kallar dette «urproduksjon». Tyskarane er stolte av det bøndene deira produserar av spesialprodukt.

Foredling av gardens eigne råvarer skal reknast som jordbruksdrift.

Dette enkle grepet ville gjort at:

- ein kan starte foredling og sal utan å opprette eit eige selskap eller separat rekneskap for dette
- forskjellsbehandling mellom bønder som driv ulik foredling forsvinn
- vil gjere det meir interessant økonomisk å foredle eigne råvarer.

I dag er råvareprodusenten premiært.

Midthordland BS ber NBS jobbe saman med Norsk Gardsost, Venstre m.fl. for å gjere kvardagen enklare for småskala produsentar.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret følge opp denne prinsipielle saken, spesielt rettet mot den blå-blå regjeringa som i utgangspunktet signaliserer mindre skattetrykk og mer videreforedling fra egen gard.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 17 Fra Vest-Telemark BS**Geitehaldet må framleis vera ei bygdenæring og ikkje utviklast til industri!**

I 2016 er det 294 føretak med mjølkekvote som driv geitemjølkeproduksjon i landet vårt. Desse gardane disponerer ein kvote på om lag 22,7 mill. liter. Går me ti år tilbake i tid var talet på geitemjølkeprodusentar 508, og for tjuge år sidan var talet 888.

Ei vidareføring av nedleggingstakten vil utarme geitehaldet i mange utkantbygder. Konsekvensen er dårlegare forvaltning av lokale fornybare ressursar og pleie av kulturlandskapet.

I dag har alle mjølkeforetak, også geit, eit kvotetak på 900.000 liter. Ein har altså lagt opp til eit regime som gjer at ein faktisk kan fylle det totale volumet på geitemjølke med produksjon frå omlag 25 gardar! Det bør difor no snarast innførast eit maks kvotetak som i langt større grad harmonerer med geitehaldet slik det er idag

Me krev at det blir innført eit kvotetak på maks 150 000 liter.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget til styret for vidare konsekvensutredning.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 18 Fra Vest-Telemark BS**Ny landbrukspolitikk**

Me viser til uttale frå Stjørdal og Meråker Bonde- og Småbrukarlag **Aksjon ny landbrukspolitikk i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.** (Sjå side 28 i årsmeldinga for NBS 2015-2016). Landsmøtet i 2015 sende dette framlegget over til styret for vidare oppfølging.

Framlegg peika på tre hovudoppgåver i arbeidet med å meisle ut ein ny landbrukspolitikk:

- Bidraga til ein full gjennomgang av dagens jordbruksavtalesystem (drivkrefter, verkemiddel, premissar og talmateriale)
- Bidraga til å kartlegge ansvarsforholdet mellom Stortinget og jordbruksavtalesystemet i jordbrukspolitikken
- Koma med framlegg til ein ny landbrukspolitikk

Framlegget peika på trongen for å bygge breie alliansar rundt dette arbeidet. Landsmøtet støttar som i fjor framlegget frå Stjørdal og Meråker BS og bed styret prioritere dette i året som kjem.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Stjørdal og Meråker BS, og oversender det til styret for vidare oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 19 Fra Vest-Agder BS**Forslag til ny kontingentgruppe**

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag foreslår en ny kontingent-gruppe i NBS «NETTKONTIGENT».

Det er for skoleelever og pensjonister som ikke driver aktivt landbruk og innebærer fullt medlemskap men med all info. kun formidlet på nett. Ingen papirutsendelser.

Årlig kr. 300.- i medlemsavgift.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag, da NBS allerede har en ungdomskontingent på kr 570 med alle rettigheter

Vedtatt mot 5 stemmer

Forslag nr. 20 Fra Verdal BS**Hvem skal få støtte over jordbruksavtalen?**

Vi ønsker at Landsmøtet tar en diskusjon og støtter oss, og får slutt på en «uting».

I Nord-Trøndelag har vi tiere store skogseiendommer der eierne bor langt fra sine eiendommer eks: AS Meråker Bruk, 1.330.500 dekar, ca 85% av Meråker Kommune (Astrup & Fearnley), Værdalsbruket AS, 900.000 dekar, 58% av Verdal Kommune (Storebrand ASA, 63% utenlandsk eid), Namdal Bruk AS, 713.000 dekar, (01a Mæle, Oslo), Ulvig Kiær AS, 700.000 dekar (Anders Kiær, Grong), Albert Collett ANS, 570.000 dekar (Trygve Ebbing, Bangsund).

Hvis regjeringen får bort konsesjonsloven, blir det fritt frem for AS-er og store utenlandske selskaper og kjøpe opp norske skog og utmarkseiendommer, i tilfelle Statskog SF skulle finne på å selge eiendommer. Da blir det problemer med hensyn til beiterettigheter, fiskerettigheter etc, for de med slike rettigheter. Då disse eiendommene (Allmenningene).

Værdalsbruket AS som eier 58% av Verdal Kommune, som bl.a delvis består av tidligere Allmenninger, ha nå gått til rettsak mot ca 150 gårdbrukere, som dermed kan få sine rettigheter innskrenket/reduerte. Noe lignende har det også vært i Meråker Kommune, hvor et AS eier ca 85% kommunens areal. Vi synes disse AS-ene har lite med Norsk landbruk å gjøre, og mener derfor at de ikke må få økonomiske virkemidler fra landbrukets budsjett (Jorbruksavtalen).

Forslag til uttalelse:

Norsk Bonde og Småbrukarlag vil ha slutt på at utenlandske og norske AS-er, hvor eierne bor i utlandet eller i andre deler av landet får økonomisk støtte som forhandles fram gjennom Jordbruksoppgjøret.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Verdal Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging

Vedtatt mot 1 stemme

Forslag nr. 21 Fra Verdal BS**Konsesjonsloven**

I Nord-Trøndelag har vi flere store skogseiendommer der eierne bor langt fra sine eiendommer eks: AS Meråker Bruk, 1.330.500 dekar, ca 85% av Meråker Kommune (Astrup & Fearnley), Værdalsbruket AS, 900.000 dekar, 58% av Verdal Kommune (Storebrand ASA. 63% utenlandsk eid). Namdal Bruk AS. 713.000 dekar, (Ola Mæle, Oslo), Ulvig Kiær AS, 700.000 dekar (Anders Kiær, Grong), Albert Collett ANS, 570.000 dekar (Trygve Ebbing, Bangsund).

Hvis regjeringen får bort, eller endret konsesjonsloven i tilstrekkelig grad, blir det fritt frem for AS-er og store utenlandske selskaper og kjøpe opp norske skog og utmarkseiendommer, i tilfelle Statskog SF eller andre store skog og utmarkseiendommer skulle komme for salg. Dette vil kunne medføre problemer med hensyn til beiterettigheter, fiskerettigheter etc, for de med slike rettigheter på disse eiendommene (Allmenningene).

Værdalsbruket AS som eier 58% av Verdal Kommune, som bl.a delvis består av tidligere Allmenninger, ha nå gått til rettsak mot ca 150 gårdbrukere, som dermed kan få sine rettigheter innskrenket/reduerte. Noe lignende har det også vært og er i Meråker Kommune, hvor et AS eier ca 85% kommunens areal.

Vi har flere tilfeller der innbyggere som ikke «innordner» seg etter den store grunneiers interesser, men som f.eks på saklig grunnlag eller av overbevisning uttaler seg mot den store grunneiers interesser, er blitt utsatt for «straff» ved å miste tilgang til storviltjakt osv. Denne praksisen pågår fremdeles den dag i dag i Norge i 2016, slik den har gjort i uminnelige tider i disse kommunene og bygdene. omonerer du. blir du «straffet» Då en eller flere måter.

Eierskapet legger også i mange tilfeller store begrensninger på tilgang til arealer for nydyrking, og er med det en effektiv brems for utvikling av landbruket i kommunen og bygda. Mange steder fungerer og ter slikt eierskap seg som det gamle leilendingsvesenet for lokalbefolkningen og allmennheten.

Forslag til uttale:

Konsesjonsloven er i det store hele svært god som den er, og en bør være svært varsom med å tukle med et godt og gjennomtenkt lovverk bare for forandringens del. Regjering og Storting bør heller konsentrere seg om å sikre allmennheten og lokalbefolkningen bedre tilgang til og styring med norske skog og utmarksarealer, til beste for lokal trivsel, verdiskapning og utvikling.

Konsesjonsloven kommer inn enkelte ganger når disse store eiendommene blir lagt ut for salg, da kan en ved hjelp av en god konsesjonslov, rette opp gammel urett og uheldige avgjørelser tatt i en tid da befolkningen ikke hadde innflytelse over slike avgjørelser.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Verdalen Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging

Vedtatt mot 1 stemme.

Forslag nr. 22 Fra rovviltutvalget**Rullering av regionale Forvaltningsplaner**

Landsmøtet i NBS oppfordrer bygdefolk, jegere, beitebrukere, rettighetshavere, reineiere, friluftsfolk og andre til å engasjere seg når de regionale forvaltningsplaner nå kommer til rullering. Den første prøvestein på hvor dramatisk retning rovviltforvaltninga nå kan ta, ser vi konturene av i region 7, Nordland. Målet er å legge til rette for store sammenhengende leve/yngeområder for rovvilt. På den måten blir etablerte beiterettigheter i praksis konfiskert uten kompensasjon og framtidig beitebruk blir umulig. Denne negative endringa i arealdisposisjon forsterkes når det samtidig varsles en tydeligere soneforvaltning. Dette kan kalles et godt planlagt og godt gjennomført rettighetsran.

Forslaget til rullert forvaltningsplan i Nordland, hvor store deler av fylket som i dag høstes av både husdyr og tamrein, skal omgjøres til leveområder for jerv, bjørn, gaupe og kongeørn. Dette er i strid med Stortingets overordna todelte målsetting om fortsatt utnytting av beiteressursene i utmarka

Beitebruk har stor betydning for bosetting, verdiskaping og næringsliv i Nordland og den nye forvaltningsplanen vil skape nye og alvorlige konflikter.

LM i Bonde og Småbrukarlaget stiller seg bak motstanden til ny forvaltningsplan for store rovdyr i Nordland og oppfordrer til et samarbeid mellom organisasjonene i landbruk for å berge beiterettighetene, nå i Nordland.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget som en uttalelse fra landsmøtet

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 23 Fra Sørkedalen BS**Eiendomsskatt på gårdsbruk i Oslo**

Oslo kommune innførte i 2016 eiendomsskatt på gårdsbrukene i Sørkedalen med 2 promille av antatt salgsverdi.

Det har skjedd ved at personer har reist rundt i dalen og tatt bilder av husene på gårdene. Utfra bildene har de satt verdien på gården. De gårdene som hadde høy ligningsverdi har verdien blitt satt til 4 ganger ligningsverdi. I grenda jeg bor er det tre småbruk som er temmelig like. På disse gårdene er taksten på gård nr.1 kr. 776 200 (100mål), gård nr.2 1,3mill (58mål) og gård nr.3 5.1mill (56 mål).

Verdiene på brukene i dalen er satt fra kr. 776 000 til 38 millioner. Noen har fått tillagt ekstra hus på eiendommen som ikke eksisterer. Jeg fikk et bolighus på mitt beiteområde. Noen har fått målt sitt hus på 130 kvadratmeter til 230 kvadratmeter.

Eiendomsskattekontoret har innhentet for dårlig grunnlag for å beregne rett eiendomsskatt. I tillegg opplever vi at Eiendomsskattekontoret har for lite kunnskap om hvordan beregne skatteverdi på landbrukseiendom. Jeg produserer mat på eiendommen, dette er ikke som en villaeiendom i boligområde.

Sørkedalen Bonde og småbrukarlag innkalte både Skatteetaten og Eiendomsskattekontoret til et møte hvor vi ville ta en befaring og redegjøre for hva en landbrukseiendom er. De avslo med begrunnelsen at Norsk Bonde og Småbrukarlag (NBS) er en politisk organisasjon, til tross for at NBS er en interesseorganisasjon for bønder.

Alle som har mottatt kravene har klaget på opplegget, men vi må betale uansett. Jeg vet at 1 har fått kr. 32 000 i skattekrav, en annen har fått kr. 17 000. Andre har ikke fått eiendomsskatt i det hele tatt. Eiendomsskatten slår svært urettferdig ut.

Har noen av våre medlemmer rundt i landet samme erfaring som oss, er dette en sak NBS sentralt må ta seg av? Bør vi engasjere en advokat?

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Sørkedalen Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 24 Fra Ungdomsutvalget

Bærekraftig jordbruk

Skal målene i Paris-avtalen nås må alle sektorer bidra med å redusere norske klimagassutslipp. Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener olje- og gassindustrien og samferdselssektoren er de som slipper ut mest, og er de som må ta størst utslippskutt frem mot 2030. Samtidig må norsk jordbruk ta vår del av jobben. I tillegg til å kutte klimagassutslipp må vi utvikle et bærekraftig jordbruk innenfor naturens tålegrenser. Slik kan vi utvikle løsninger som verden trenger, og skape et godt fundament for fremtidig verdiskaping.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever:

- En dreining fra tilskudd som premierer produsert kvantum og over til tilskudd som premierer bærekraftige produksjonsmåter, god dyrevelferd og produksjon av økosystemtjenester i jordbruket
- Støtte til produksjon av biogass
- Støtte til bruk av bio- og fornybart drivstoff i landbruket
- Et landsdekkende prosjekt for optimalisert produksjon og fôring med grovfôr
- Økt støtte til forskning, utvikling og pilotering innen alternativ ugrasbekjempelse
- En tiltaksplan for bedre tilpasset mengde, metode og tidspunkt for gjødselspredning
- Virkemidler som premierer bruk av proteinkilder med norsk opprinnelse
- Strengere regler for bruk av antibiotika i husdyrproduksjon herunder krav til individspesifikk behandling og avvikling av forebyggende bruk

Tiltakslisten skal fremmes under arbeidet med jordbruksoppkjøret i 2017 og ellers i relevante kanaler opp mot myndighetene.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonene til ungdomsutvalget om at landbruket må ta sin del av jobben i forhold til å redusere klimagassutslipp fra landbruket og utvikle et bærekraftig landbruk innenfor naturens tålegrenser. Landsmøtet ber styret utarbeide en plan på hvordan dette kan implementeres i arbeidet med jordbruksoppkjøret 2017 og videreføres i et lengre perspektiv.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 25 Fra ungdomsrepresentanten i Sør-Trøndelag BS

Kraftfôr og drøvtyggere

Drøvtyggere må spise gress, ikke kraftfôr. Da kan vi ikke akseptere at kraftfôret er så billig at det ikke lønner seg å bruke eget grovfôr og egen utmark.

Landsmøtet ber styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag om å jobbe for at kraftfôrprisen blir økt, slik at det blir mer lønnsomt å bruke eget grovfôr og egen utmark. Dette vil være i tråd med Aksjon Ny Landbrukspolitikk, som ble vedtatt i fjor.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonen til ungdomsutvalget, og ber styret se på sak 24 og sak 25 i sammenheng.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 26 Fra Vest-Telemark BS og Sykkylven BS

Styrking av de utryddingstruga norske landrasane av storfe

Tilskotet til kyr av norske landrasar av storfe som er minst 8 veker i mjølkeproduksjon på støl aukast fra kr 2900 til kr 5800 pr kyr. Dette vil styrke både stølsdrifta og landrasane som begge er truga og i tilbakegang.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Vest-Telemark Bonde- og Småbrukarlag og Sykkylven Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging

Vedtatt mot 1 stemme

Forslag nr. 27 Fra Oslo Akershus BS

Fellingstillatelse på ulv

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever stående fellingstillatelse på ulv, utenfor rovviltprioriterte soner.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 28 Fra Sogn og Fjordane BS**Utbetaling av produksjonstilskudd**

Det er no vedteke at landbrukstilskotet skal utbetalast ein gong i året, ikkje to gonger som tidlegare.

Dette er uheldig. Kostnadane og utgiftene kjem heile året. Dette svekkar økonomien i jordbruket. Sogn og Fjordane BS vil be om at NBS arbeider for å få attende to utbetalingar i året.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Sogn- og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag, og oversender det til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 29 Fra Møre og Romsdal BS**Uttale om kommune – og regionreformen**

Kommune- og regionreformen har vært lite debattert fra landbrukets ståsted. Dette bekymrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Demokratiske prosesser er ulikt håndtert i de forskjellige fylkene, men dette er i prinsippet en sentraliseringsreform som bør uroe landbruket.

Regionreformen vil være dramatisk for landbrukets mulighet for medvirkning når virkemidler og utviklingslinjer skal formes dersom regionene blir for store vil tilrettelagte virkemidler ha mindre mulighet til å bli tilpasset regionens behov. Organisasjonenes deltakelse vil bli sterkt utfordret om avstanden til regionsentra blir så store som skissert.

Landsmøtet ber Norsk Bonde- og Småbrukarlag bidra med en tydelig stemme i debatten. Regionreformen må ikke skape større regioner enn at vi kan medvirke til en politikk som sikrer et aktivt og bærekraftig landbruk over hele landet.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalelsen

Vedtatt mot 4 stemmer

4.1.4 Resultat av valgene

Etter valgene fikk styret, ordførerskapet, kvinneutvalget og valgmennd følgende sammensetning:

Styret:

Leder:	Ann Merete Furuberg, Hedmark	Gjenvalgt for ett år
Styremedlemmer:	Arne Lofthus, Hordaland Oddvar Vigdenes, Nord-Trøndelag Torbjørn Norland, Rogaland Ragnhild Bergset Elvestad, Troms Marielle Vink de Roos, Nordland Elin Bergerud, Buskerud	Gjenvalgt for to år Ikke på valg Ikke på valg Ikke på valg Gjenvalgt for to år Ny – for to år
Politisk nestleder:	Arne Lofthus, Hordaland	Gjenvalgt for ett år
Organisatorisk nestleder:	Oddvar Vigdenes, Nord-Trøndelag	Gjenvalgt for ett år
Varamedlemmer:	1. Oddveig Pedersen Moen, Buskerud 2. Ole Tvette Muriteigen, Oppland 3. Ragnhild G. Tunheim, Møre og Romsdal 4. Olav Endre Liseter, Nord-Trøndelag 5. Britt Marthinussen, Troms	Gjenvalgt for ett år Ny – for ett år Ny - for ett år Gjenvalgt for ett år Gjenvalgt for ett år
Ordfører i representantskapet:	Per Anton Nesjan, Nordland	Gjenvalgt for ett år
Varaordfører i representantskapet:	Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane	Ny - for ett år

Kvinneutvalget:

Leder:	Ellen Marie Tangen, Hedmark	Gjenvalgt for ett år
Øvrige medlemmer:	Oda Evy Øyen, Oppland Bente Florelius, Buskerud	Gjenvalgt for to år Ikke på valg
Varamedlemmer:	Yvonne Christensen, Oppland Gunn Løvdal Larsen, Finnmark	Gjenvalgt for ett år Ny – for ett år

Ungdomsutvalget:

Leder:	Kirsti Winnberg, Sør Trøndelag	Ny - for ett år
Øvrige medlemmer	Ingebjørg Kristense Øygarden, Telemark Johanne Sørheim, Hedmark Guro Sterud Stutlien, Oppland Øystein Elgevasslien, Hedmark	Gjenvalgt for ett år Gjenvalgt for ett år Ny – for to år Ny – for to år

Valgnemnd:

Leder:	Randi Karlstrøm, Finnmark	Gjenvalgt
Nestleder	Svein Kostveit, Telemark	Gjenvalgt

Region	Medlemmer	Varamedlemmer:	
Region Oslofjorden/Østlandet Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark	Kjersti Røhnebæk	Marius R. Andresen	Ikke på valg
Region Indre Østland - Oppland	Anne S. Hanslien	Kristian Ekre	Ikke på valg
Region Sør-Norge Buskerud, Telemark, Aust- Agder, Vest-Agder	Svein Kostveit	Kjell Borge	Gjenvalgt for to år
Region Vestlandet Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Magnar Juklestad	Jarle Helland	Valgt for to år
Region Midt-Norge Møre og Romsdal, Sør- Trøndelag, Nord-Trøndelag	Knut Sjøvold	Vegard Vigdenes	Valgt for to år
Region Nord-Norge Nordland, Troms, Finnmark	Chris Dybvad	Arne Johnny Sørhus	Ikke på valg

4.2 Møter i representantskapet

Representantskapet har vært samlet til 2 møter i årsmeldingsperioden samt et fylkesledermøte.

4.2.1 Representantskapsmøte 2/2016

Gardermoen 4. november 2016

De viktigste sakene på møtet var:

Budsjett for 2017, årsmelding 2015 – 2016, samt øvrige forberedelser til landsmøtet.

4.2.2 Representantskapsmøte 1/2017

Oslo 30. mars 2017

De viktigste sakene på møtet var:

Regnskap for 2016, innledning om den politiske situasjonen foran jordbruksforhandlingene, samvirkeorganisasjonenes prioriteringer i jordbruksforhandlingene 2017,

4.3 Fylkesledermøter

4.3.1 Fylkesledermøte 1/2017

Oslo 29. og 30. mars 2017

De viktigste sakene på møtet var:

Presentasjon av organisasjonens prioriteringer i årets jordbruksforhandlinger med utgangspunkt i lokallagenes studievirksomhet, en gjennomgang av Meld. St. nr. 11 (2016 – 2017) sett opp mot jordbruksforhandlingene 2017, kommunikasjonsarbeid i forbindelse med jordbruksforhandlingene, diskusjon om avisen, presentasjon av prosjektet Matnyttig.

Uttaler fra fylkesledermøtet:

Jordbruksforhandlingene 2017

Jordbrukets samfunnsoppdrag er en bærekraftig matproduksjon som skal sikre beredskap, matsikkerhet og ernæring for alle uten å redusere muligheten for de kommende generasjoner til det samme. Fellesskapets langsiktige verdier og mål for matproduksjonen ligger i bruk av jord, i form av mengde og fruktbarhet.

Norsk husdyrproduksjon preges av overproduksjon som i stor grad er basert på importert kraftfôr. Jordbruksarealer i distriktene går ut av drift, og erstattes med sentralisert produksjon basert på økende mengder kraftfôr. Tilskuddene stimulerer til økt produksjon, som fører til overproduksjon. Det fører til lavere priser til produsent som kompenseres med ytterligere økt produksjon basert på importerte kraftfôrråvarer. I et avgrenset marked betyr dette bruksnedlegging med påfølgende arealnedgang.

Det er nødvendig med omfattende endringer i jordbrukspolitikken for å dempe overproduksjonen, sikre at bruken av norske jordressurser økes og at importavhengigheten til kraftfôrråvarer reduseres. I jordbruksforhandlingene skal Norsk Bonde og Småbrukarlag ha fokus på samfunnsoppdraget til jordbruket. Produksjonen av mat og fôr på norsk jord må styrkes, ved at produksjonsmåter endres og at inntektsgrunnlaget forbedres. Importavhengigheten må reduseres og den reelle sjølforsyningen økes. Nødvendige endringer er:

- Flytte tilskudd fra volum og bygninger til jord
- Benytte handlingsrommet i importvernet for å endre produsentpriser på mat- og fôrråvarer
- Økt kraftfôrpris for mer og bedre arealbruk i Norge

Tilskudd til jord - Driftsvansketilskudd

Tilskuddene i norsk jordbruk skal brukes for å gjennomføre jordbrukets samfunnsoppdrag når markedsprisene ikke ivaretar dette. Tilskuddene skal ikke finansiere volum. Kvalitet, fruktbarhet og miljømessig bærekraftig arealproduktivitet i jordbruksjorda, må vektlegges mye mer når fellesskapet bevilger tilskudd til jordbruket. Nydyrking, grøfting, gjerder og åpning av gjengrodde beiter, må prioriteres foran tilskudd til volum og kapasitetsøkning i nye driftsbygninger. Dette må blant annet skje gjennom å flytte tilskudd fra volum til et Driftsvansketilskudd, hvor tilskuddet graderes etter driftsulempe slik at mer areal brukes.

Benytte handlingsrommet i importvernet

Produsentprisen skal sikre nødvendig volum og kvalitet slik at forbrukere erfarer stabile priser for god kvalitet i tråd med etterspørselen i markedet. Importvernet skal sikre at markedsinntektene i produksjonen av matvarer, står i forhold til det norske kostnads- og inntektsnivået. Handlingsrommet i importvernet utnyttes ikke når prioriteringen er lave produsentpriser og høye volum. Dette kan ikke fortsette. Jordbruket må hente mer av sin nettoinntekt fra markedet gjennom økte produsentpriser ved at man utnytter handlingsrommet i importvernet.

Mer lønnsom planteproduksjon - økt korn og kraftfôrpris

Norsk jordbruk bruker i hovedsak sine arealer til husdyrproduksjon, enten som gras eller korn til kraftfôr. I tillegg kommer et stort potensiale for høsting av utmark. Prisforholdet mellom gras og kraftfôr avgjør hva husdyra spiser, hvilke, og hvor mye, arealer som brukes. Skal norsk jordbruk baseres på egne ressurser, må arealbruken økes og matsikkerheten forsterkes. Da må det bli mer lønnsomt å dyrke korn og bruke arealer i Norge. Kraftfôrprisen avgjør verdien på norske arealer.

Et brudd med volumpolitikken er svært krevende, men nødvendig for jordbrukets framtidige legitimitet. Mange husdyrprodusenter har investert tungt i høy produksjonskapasitet, uten å ha tilstrekkelige arealer til egenproduksjon av fôr. Investeringene er fremkalt av offentlige tilskuddsordninger og lave kraftfôrpriser. Lønnsomheten i disse investeringene vil sannsynligvis reduseres med ny jordbrukspolitik. For at norske bønder i fellesskap skal kunne fokusere på samme mål om høyest mulig lokal ressursutnyttelse, er det nødvendig at gårdbrukere med høy gjeld får en rettferdig behandling.

Jordbruksforhandlingene mellom jordbrukets faglag og staten, ved Landbruks- og matdepartementet, er en forberedelse til Stortingets behandling av jordbruksoppjøret. Stortinget har ansvaret for å vurdere om resultatet av forhandlingene er i tråd med Stortingets fastlagte mål for jordbruket.

Friske dyr skal ikke ha antibiotika

Det skal være et tydelig skille på hvilke preparater som kan anvendes til fôring av friske dyr og hvilke som skal anvendes til sykdomsbehandling. Produksjonsmåtene må ikke å presse fram antibiotika og anvendelse av andre resistensfremmende preparater. Kvaliteten på norsk jordbruksmat skal systematisk bedres. Dette må skje gjennom driftsmåter som samla sett gir høy kvalitet, økt bruk av egne arealer, god dyrevelferd og redusert fôrimport. Norsk Bonde og Småbrukarlag vil øke kontrollen av bruken av antibiotika-lignende stoffer i norsk matproduksjon. Det er behov for økt fokus på hvorfor antibiotika-lignende preparater benyttes i norsk jordbruk, og det er behov for satsing på sykdomsforebyggende arbeid. Tilliten til norsk jordbruk ligger i å fremme produksjonsmåter som gir naturlig, ren og trygg mat.

Stopp røveriet fra kystfolket

Eit samla fylkesledermøtemøte 30/3 2017 i Norsk- Bonde og Småbrukarlag støttar opp om lokalsamfunn langs kysten som kjempar for lokal forvaltning og kontroll av fiskeressursane i havet.

Fiskeriministeren har satt sinnene i kok ved å føreslå å oppheva leveringsplikta til fiskemottak. Arvesølvet i havet er samfunnets felles verdiar som skal forvaltast til beste for fellesskapet og for folket som bor langs kysten. Adelsveldet vart avvikla i Noreg for fleire hundre år sidan. Eit moderne samfunn tufta på fellesskapsverdier, kan ikkje opprette adelsskap for nokre få fiskebåtreidarar.

Stortingets behandling av regjeringens jordbruksmelding

Vi trenger ikke en enklere jordbrukspolitikk, vi trenger en bedre jordbrukspolitikk. Representantskapet i Norsk Bonde og Småbrukarlag er sterkt uenige i den retninga som er meislet ut i ny jordbruksmelding. Vi er imot hovedmålet om en kostnadseffektiv jordbrukspolitikk. Jordbrukets samfunnsoppdrag er en bærekraftig matproduksjon som skal sikre beredskap, matsikkerhet, og ernæring for alle uten å redusere muligheten for de kommende generasjoner til det samme.

Dersom jordbruket skal utføre dette samfunnsoppdraget, trengs en ny kurs i jordbrukspolitikken. Jordbruksmeldinga som er lagt fram, evner ikke å presentere virkemidler som sikrer jordbrukets samfunnsoppdrag. Framfor å forbedre jordbrukspolitikken, har regjeringa sett seg blind på forenklinger blant anna gjennom å angripe ordninger som må videreutvikles og forbedres. Vi trenger en ny jordbrukspolitikk som sikrer en matproduksjon basert på vårt lokale ressursgrunnlag. Det er på høy tid at dette arbeidet settes i gang.

4.3.2 Fylkesledermøte 2/2017

Oslo 16. juni 2017

De viktigste sakene var:

Genredigering i norsk jordbruk, prosjektet Matnyttig, gjennomgang og evaluering av jordbruksforhandlingene 2017, diskusjon om ny landbrukspolitikk.

4.4 Møter i styret

Styret har hatt 12 styremøter i løpet av meldingsåret; 7 fysiske møter, 4 møter på Skype og 1 telefonmøte.

5. Politiske arbeidsområder

5.1 Jordbruksforhandlingene

5.1.1 Innledning

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket fra april 2017 viser at jordbruket har hatt en sammenhengende inntektsøkning fra 2013 fram til 2016, men med en budsjettert nedgang i 2017 regnet som vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk.

Materialet viser videre at det var en relativt kraftig økning i vederlaget pr. årsverk fra 2014 til 2015, først og fremst pga. at rentekostnadene på lånt kapital gikk mye ned, men også pga. gode avlinger. For 2016 viste prognosen en fortsatt økning i vederlaget. For 2017 budsjetteres det med en inntektsnedgang fra 2016 på 4.700 kr pr. årsverk. Budsjettnemndas beregninger gjelder for totaljordbruket. Disse beregningene skjuler at det er store interne inntektsforskjeller i jordbruket mellom produksjoner, distrikter og driftsomfang. Det gjennomsnittlige inntektsnivået i jordbruket som framkommer med dette materialet ligger imidlertid langt under gjennomsnittlig

5.1.2 Hva forhandler vi om

Jordbruket har forhandlingsrett med Staten gjennom Hovedavtalen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag må fremme et felles krav til staten om budsjettstøtte, priser på produserte varer og fordelingen av disse samt eventuelle andre krav, - bare da er vi regnet som forhandlingsdyktige.

Varig ramme

Den varige rammen uttrykker hvor mye mer eller mindre penger som skal fordeles i jordbruket på varig basis. Rammen er summen av endringer i målpriser, endring i budsjettstøtte og varige endringer i andre elementer fra året før.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtte er et samlebegrep på alle ulike typer tilskudd og støtteformer som blir finansiert over jordbruksavtalen i statsbudsjettet. Dette kan være mengdeavhengige støtteformer som blir utbetalt pr. kg eller liter produsert mengde, mengdeuavhengige støtteformer knyttet til areal eller husdyr eller støtte til velferdsordninger, investeringsvirkemidler, forskning, utviklingstiltak osv.

Målpriser

Målpriser er de priser en forventer å kunne ta ut i et marked i balanse. Målprisene gjelder på engrosnivå og er ikke de priser som produsentene mottar for sine produkter.

Ikke varige midler

I tillegg til den varige rammen, kan oppgjøret også inneholde engangsutbetalinger. Dette er som regel penger "til gode" fra avtalen året før, og som ikke ble brukt opp fordi strukturendringene i jordbruket og arealnedgangen ble sterkere enn forutsatt. Andre typer engangsutbetalinger kan være investeringsmidler som blir bevilget i spesielle år for å motvirke økonomiske

nedgangstider, for eksempel investeringsmidlene i 2009 og midler til styrking av LUF-fondet i 2012.

Andre elementer

De siste årene er det tatt inn andre elementer i forhandlingene på linje med budsjetttramme og produktpriser. Dette kan være forhold som spesielle skatteordninger for jordbruket, avgiftsreduksjoner på driftsmidler, endringer i tollvernet osv. Slike forhold er strengt tatt ikke forhandlingstema i jordbruksforhandlingene og må håndteres særskilt av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen.

5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2017

Forløp i årets forhandlinger

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag kom greit fram til enighet om et felles rammekrav fra jordbruket overfor staten på 1450 millioner kroner hvorav 805 millioner ville gi den samme kronemessige inntektsutvikling som andre grupper. En tetting av inntektsgapet var den andre komponenten i jordbrukets krav og utgjorde 645 mill. kroner (15.000 kroner pr. årsverk). Felleskravet ble overlevert staten 26. april.

Staten responderte på vanlig måte gjennom et tilbudsdokument som ble lagt fram 5. mai, som forutsatt. Tilbudet fra staten hadde en inntektsgivende ramme på 410 mill. kroner og utgjorde bare 28 prosent av jordbrukets krav. Et forhold var tilbudets økonomiske ramme. Et annet forhold var store kutt og omfordelinger. Innmarksbeitetilskuddet var foreslått fjernet, og en stor andel av de frigjorte midlene var foreslått overført til utmarksbeitetilskuddet der det var lagt opp til en 3-dobling for storfe. Areal- og kulturlandskapstilskuddet var kuttet med 15 kr/daa som ga en innsparing på 137 millioner. I tillegg var det fjerning av kvalitetstilskudd for storfe- og lammeslakt i kvalitetsklasse O. Prisnedskrivningstilskuddet til korn, som var kuttet med 5,8 øre/kg, frigjorde 66 millioner og fjerningen av tilskuddet til potetsprit og potetstivelse bidro til å frigjøre 18 millioner.

Etter noe betenkning valgte jordbruket å gå inn i en ordinær prosedyre med gjennomgang av både krav og tilbud, for å bli bedre kjent med statens argumenter og posisjoner. Denne gjennomgangen foregikk i dagene 9. – 11. mai. Dagene deretter foregikk forhandlingene med staten på ledernivå.

I slutfasen av forhandlingene fastsatte Staten en verdi av dagens overproduksjon av lam- og svinekjøtt som viste at jordbruket taper inntekter på 350 millioner kroner. En bedret balanse i markedet, noe som er jordbrukets ansvar, ville gitt ein inntektsvekst på 2,2 prosent utover statens tilbud iflg Staten. Dette er imidlertid et prinsipp som aldri tidligere er bragt inn i jordbruksforhandlingene.

Tirsdag 16. mai brøt Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag jordbruksforhandlingene. Jordbruket viste stor forhandlingsvilje, men har samtidig stått fast på Stortingets vedtatte retningslinjer for jordbrukspolitikken i Norge. Stortingsbehandlingen innebar tilnærmet fullstendig nederlag for regjeringens forslag til ny jordbrukspolitikk på mange sentrale områder. Ett av de aller viktigste punktene var at Stortinget vedtok et annet og mer ambisiøst inntektsmål enn regjeringens forslag. Stortinget vedtok at:

« inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.»

For å kunne oppfylle dette inntektsmålet la jordbruket til grunn at avtalen måtte innebære kostnadsdekning, kronemessig lik inntektsutvikling som andre grupper og en reduksjon i inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper.

I statens tilbud og gjennom de videre forhandlinger viste ikke regjeringen vilje til å følge opp Stortingets viktige vedtak om et nytt inntektsmål for jordbruket. Forhandlingene i 2017 handlet i stor grad om å operasjonalisere Stortingets vedtak.

Storingsflertallet bestående av Høyre, FrP og Venstre vedtok 16. juni en jordbruksavtale med ei ramme på 625 millioner kroner. I vedtaket lå det også inne at 130 millioner av tidligere framforhandlede midler av potten til Landbrukets Utviklingsfond skulle kunne fordeles. Samtidig vedtok Stortinget målprisene som skal gjelde fra 1. juli i år, og ga partene i jordbruksforhandlingene i oppgave å fordele de resterende midlene. Følgende føringer fulgte Storingsflertallets vedtak:

- Styrke små og mellomstore bruk
- Styrke grunnlaget for beiting på innmark
- Prioritere utviklingsprogrammet for å stimulere tilleggsnæringer/lokalmat og legge til rette for landbruksbasert reiseliv
- Videreføre økologisatsingen
- Gi bedre investeringsmuligheter i bygg og jord innenfor en variert bruksstruktur
- Intensivere klima- og miljøarbeidet, blant annet ved bruk av mer tre i bygninger og styrking av dreneringsmuligheter
- Fortsatt stimulere potetspritproduksjon
- Endringer i målpriser skulle fastsettes i tråd med forslaget i proposisjonen som delfinansiering av rammen
- Prisdokumenteringstilskuddet til norsk korn skulle ikke endres som foreslått, men videreføres med uendrede satser
- Tilskudd til norsk matkorn skulle ikke endres som foreslått, men økes med 4 øre/kg i forhold til gjeldene satser

Bondeorganisasjonene og staten kom fram til enighet om den vedtatte rammen 26. juni i tråd med føringene fra Stortinget.

Oppstillingene nedenfor viser utslagene for NBS sitt primærkrav, jordbrukets felleskrav, Statens tilbud og endelig avtale.

Hovedtall fra årets forhandlinger:

	Jordbrukets			Avtale
	NBS	felleskrav	Statens tilbud	
Målpriser	166,8	150	150	150
Kapittel 1150	1134,3	1150	177,1	377,1
Ledige midler	78,9	78,9	78,9	78,9
Effekt av jordbruksfradrag	70	71,1	4	19
Sum	1450	1450	410	625
Fordelt Landbr utvikl. fond				130

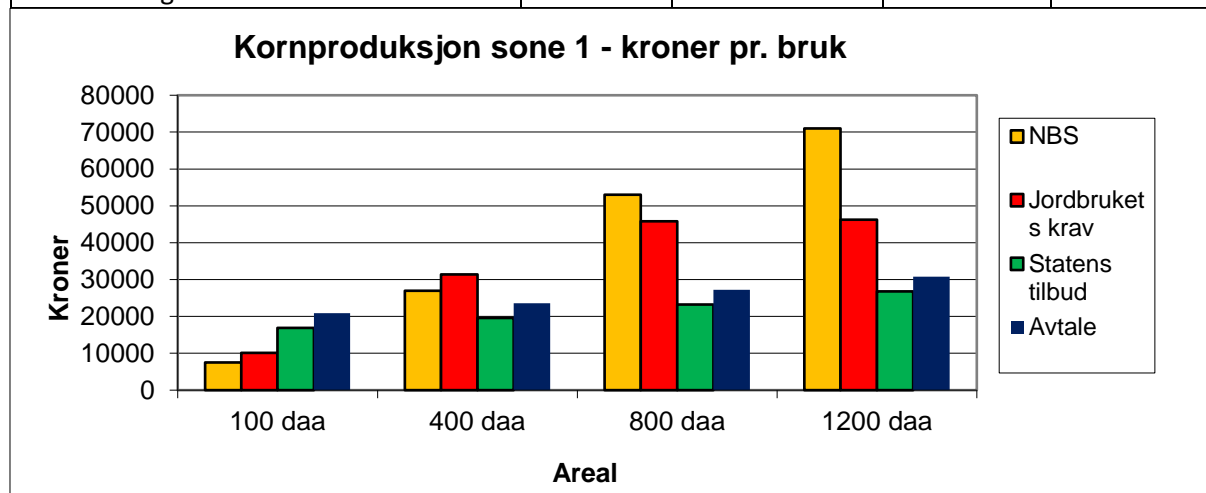
Hva prioriterte partene under årets forhandlinger?

I det følgende er det vist hvordan de økonomiske virkemidlene ble fordelt mellom produksjonene mjølk, sau og korn i krav, tilbud og endelig avtale. Fordelingen av de direkte økonomiske virkemidlene henger selvsagt sammen med politikktutformingene for øvrig.

Endringen i inntekt er vist som kroner pr. bruk med angitt størrelse. Tabellene og figurene viser bare endringer i satser.

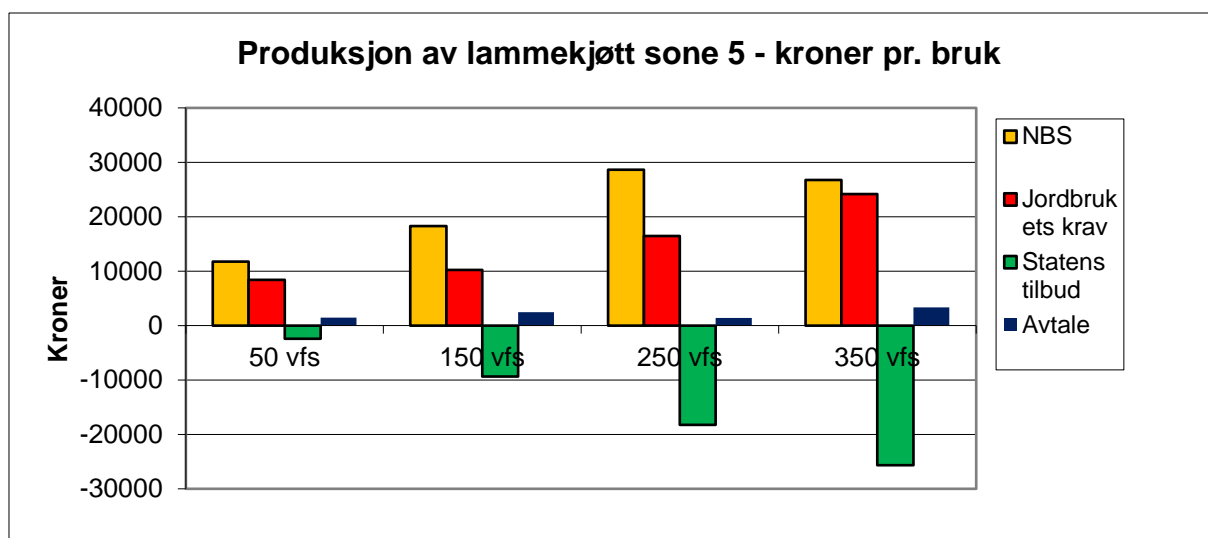
Kornproduksjonen

Korn	NBS	Jordbrukets krav	Statens tilbud	Avtale
Målpris korn	8 øre/kg	9 øre/kg	6 øre/kg	6 øre
Arealtilskudd sone 1, korn 0- 400 daa	+20	+35	+20	+25
Arealtilskudd sone 1, korn 400-800 daa	0	-15	+20	+25
Arealtilskudd sone 1, korn over 800 daa	0	-35	+20	+25
Kulturlandskapstilskudd	+13	0	-15	-15
Bunnfradrag	-1000	-3000	0	0

Produksjon av sau/lam

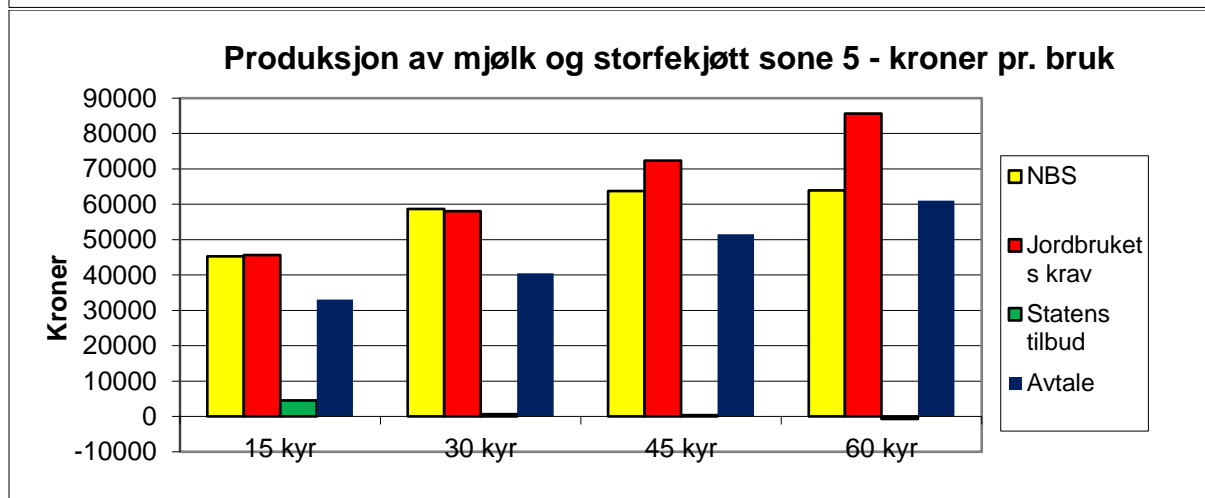
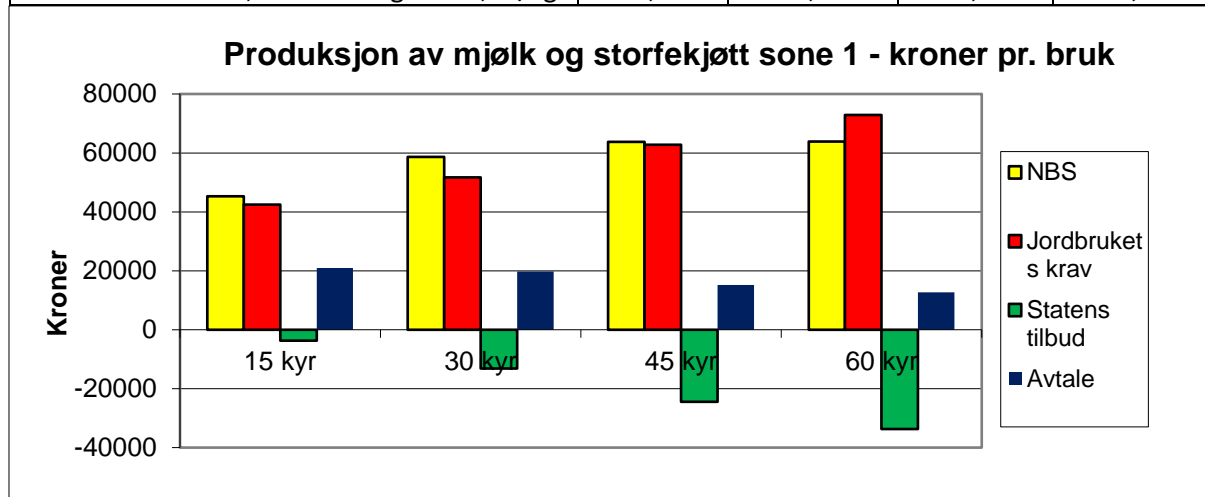
Sau/lam	NBS	Jordbrukets krav	Statens tilbud	Avtale
Tilskudd til ull, kr/kg	+1,00	0	-	-
Tilskudd til ull, endret kvalitetsgradering, kr/kg			0	0
Husdyrtilskudd 1-100 dyr, kr/dyr	0	0	40	50
Husdyrtilskudd 101-200 dyr, kr/dyr	0	0	0	0
Husdyrtilskudd 201-300 dyr, kr/dyr	0	0	0	0
Husdyrtilskudd 301-400 dyr, kr/daa	-244	0	0	0
Husdyrtilskudd 401-500 dyr, kr/daa	-244	0	0	0
Husdyrtilskudd over 500 dyr, kr/daa	-244	0	0	0
Besetninger med under 100 dyr	+100	+100	-	-
Lammetilskudd (O+ og bedre), kr/dyr	0	0	0	0
Lammetilskudd klasse 0	0	0	-500	-500
Distriktstilskudd kjøtt sone 5	0	0	0,60	0,40
Utmarksbeitetilskudd, kr/dyr	+30	+5	+202	+35
Beitetilskudd, kr/dyr	0	0	-143,5	-17
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 1), kr/daa	+35	+13	-40	-40
Arealtilskudd over 300 daa(sone 1), kr/daa	0	+13	-40	-40
Arealtilskudd (sone 2), kr/daa	0	0	0	0
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 3), kr/daa	+20	+13	-20	-20
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 4), kr/daa	+20	+13	-20	0
Arealtilskudd over 300 daa (sone 3), kr/daa	0	+13	-20	-20
Arealtilskudd over 300 daa (sone 4), kr/daa	0	+13	-20	0
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 5), kr/daa	+30	+21	+15	+30
Arealtilskudd over 300 daa (sone 5), kr/daa	-0	+21	+15	+30
Arealtilskudd 0-300 daa(sone 6), kr/daa	+30	+21	+15	+30
Arealtilskudd over 300 daa (sone 6), kr/daa	0	+21	+15	+30
Arealtilskudd (sone 7), kr/daa	+30	+21	+15	+30
Kulturlandskapstilskudd	+13	0	-15	-15
Endring i kraftfôrpris, øre/kg	+ 8,7	+ 3,0	+12,0	+3,9
Tilskudd til ferie og fritid	+ 6,0 %	+ 4,99 %	0 %	0%
Tak avløsertilskudd	78.650	77.900	74.200	74.200
Dagsats sykdomsavløsning	+70	+70	0	0
Bunnfradrag	-1000	-3000	0	0
Distriktstilskudd sauekjøtt sone 1	0	0	0	0
Distriktstilskudd sauekjøtt sone 2,3	0	0	0,60	0,40
Distriktstilskudd sauekjøtt sone 4,5	0	0	0,60	0,40

Produksjon av melk og storfekjøtt

Melk og storfekjøtt	NBS	Jordbrukets krav	Statens tilbud	Avtale
Målpris melk, øre/l	5	3	3	3
Driftstilskudd melk, kr/foretak, Jæren	+25.000	+25.000	+5.000	+10.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, Nord Norge	+25.000	+30.000	+8.000	+24.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, Vestlandet	+25.000	+38.000	+7.000	+24.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, AK-sone 5 Sør Norge	+25.000	+25.000	+7.000	+24.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, AK-sone 1,3,4	+25.000	+25.000	+7.000	+12.000
Husdyrtilskudd 1-16 dyr, kr/dyr	+250	+256	0	0
Husdyrtilskudd 17-25 melkekyr, kr/dyr	+178	+90	0	0
Husdyrtilskudd 26-50 melkekyr, kr/dyr	0	0	0	0
Husdyrtilskudd, 51-100 melkekyr, kr/dyr	-780	0	0	0
Husdyrtilskudd, >100 melkekyr, kr/dyr	-780	-780	0	0
Andre storfe 1-250, kr/dyr	60	0	0	0
Andre storfe over 250, kr/dyr	-780	0	0	0
Andre storfe over 500, kr/dyr	-780	-780	0	0
Utmarksbeitetilskudd, kr/dyr	+62	+57	+812	+200
Beitetilskudd, kr/dyr	+62	0	-428	-78
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 1), kr/daa	+35	+13	-40	-40
Arealtilskudd over 300 daa(sone 1), kr/daa	0	+13	-40	-40
Arealtilskudd (sone 2), kr/daa	0	0	0	0
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 3), kr/daa	20	+13	-20	-20
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 4), kr/daa	20	+13	-20	0
Arealtilskudd over 300 daa (sone 3), kr/daa	0	+13	-20	-20
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 4), kr/daa	0	+13	-20	0
Arealtilskudd 0-300 daa (sone 5), kr/daa	30	+21	+15	+30
Arealtilskudd over 300 daa (sone 5), kr/daa	0	+21	+15	+30
Arealtilskudd 0-300 daa(sone 6), kr/daa	30	+21	+15	+30
Arealtilskudd over 300 daa (sone 6), kr/daa	0	+21	+15	+30
Arealtilskudd (sone 7), kr/daa	30	+21	+15	+30
Kulturlandskapstilskudd	+13	0	-15	-15

Endring i kraftfôrpris, øre/kg	+ 8,7	+ 3,0	+12,0	+3,9
Tilskudd til ferie og fritid	+ 6,0 %	+ 4,99 %	0 %	0%
Tak avløsertilskudd	78.650	77.900	74.200	74.200
Dagsats sykdomsavløsning	+70	+70	0	0
Bunnfradrag	-1000	-3000	0	0
Distriktstilskudd storfekjøtt sone 1	0	0	0	0
Distriktstilskudd storfekjøtt sone 2,3	0	0	+0,60	+0,40
Distriktstilskudd storfekjøtt sone 4,5	0	0	0	+0,40
Storfeslakttilskudd, klasse 0, kr/kg	+0,50	+0,40	-1,50	-0,50
Storfeslakttilskudd, klasse 0+ og bedre, kr/kg	+0,50	+0,40	+1,50	+0,50

5.1.4 Partenes hovedprioriteringer

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over noen av de viktigste prioriteringene i kravet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag, jordbrukets felleskrav og i den endelig avtalen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

Samlet ramme på 1450 mill. kroner, herav 166,8 mill. kr i målprisendringer, 1134,3 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet, gjenbruk av 78,9 mill. kroner og 79 mill. kroner i økt inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:
Melk 5 øre pr. liter
Gris 0,00 kr pr. kg
Korn 8 øre pr. kg
Potet 10 øre pr. kg
Grønnsaker 2,1 %
Frukt 2,1 %

Budsjettmidler:

- Sterkere styring av BU-midlene mot utbedring og fornuftig oppgradering av eksisterende produksjonskapasitet, ingen bevilgningsøkning
- Bevilgning til LUF med 15 millioner. Tiltent forskning, Matmerk, verdiskapingsprogram for geitholdet og investeringsstøtte organisert beitebruk.
- Bevilgningen til RÅK-ordningen økes med netto 5,2 millioner.
- Bevilgningen til distriktstilskudd melk reduseres med netto 24,5 millioner.
- Frigjøres 21,6 millioner i budsjettmidler ved fjerning av kvalitetstilskudd storfekjøtt for feite slakt.
- Økning i distriktstilskudd frukt, bær og grønnsaker med 8,3 millioner
- Tilskudd norsk matkorn økes med 9,6 millioner
- Styrking av arealtilskuddet til korn og grovfôr. Gjeninnføring av struktur i arealtilskuddet for korn og grovfôr
- Styrking av driftstilskuddet til mjølk/ammeku
- Avkorting feite slakt i forbindelse med kvalitetstilskuddet til storfekjøtt
- Reversering av omleggingen av strukturen på husdyrtilskuddene
- Styrking av husdyrtilskuddene til melkekyr, andre storfe, melkegeit, avlsgris, sau, bier og gamle storferaser
- Innføring av tilskudd melkeku for besetninger under 25 dyr
- Innføring av et eget husdyrtilskudd bare for sau i besetninger med under 100 dyr
- Reduksjon av bunnfradraget
- Innføring av et eget driftsvansketilskudd for areal, basert på hellingsgrad og utforming av jordteiger
- Styrket lønnsomhet i de grasbaserte produksjonene med særlig vekt på beitebruk – beitetilskudd, samt organisert beitebruk
- Styrking av areal- og husdyrtilskudd til økologisk korn, grønnsaker, frukt og bær, poteter, innmarksbeite og grovfôr og annet økologisk areal.
- Styrking av velferdsordningene
- Satsing på landbruksrelatert forskning, utvikling og utdanning
- Styrking av RÅK-ordningen

Andre forhold:

- Kostnadsdekning
- Prinsipp om kronemessig lik inntektsutvikling for jordbruket som andre grupper
- Reduksjon av inntektsgap
- Avvikle ordningen med utsiktsrydning

Jordbrukets felleskrav:

Samlet ramme på 1450 mill. kroner, herav 150 mill. kr i målprisendringer, 1150 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet, gjenbruk av 78,9 mill. kroner og 71,1 mill. kroner i økt inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:
Melk 3 øre pr. liter
Gris 0 øre pr. kg
Korn 9 øre pr. kg
Potet 15 øre pr. kg
Grønnsaker 2,1 %
Frukt 2,1 %

Budsjettmidler:

- Økning i bevilgningen til fylkesvise og bedriftsretta investeringsvirkemidler. Videreføring av det regionale partnerskapet i alle fylker som skal være styrt av føringer og signal gitt av de sentrale avtalepartene
- Styrking av distriktstilskuddet til frukt/bær. Gjeninnføring av gradert distriktstilskuddssats for epler, pærer, plommer og kirsebær med et skille ved 50 tonn
- Styrking av arealtilskuddet til korn og grovfôr. Gjeninnføring av struktur i arealtilskuddet for korn
- Styrking av driftstilskuddet til mjølk/ammeku
- Styrking av husdyrtilskuddene til sau – gjeninnføring av maksimalbegrensning for tilskudd til husdyr
- Innføring av et eget husdyrtilskudd bare for sau i besetninger med under 100 dyr
- Innføring av et eget driftsvansketilskudd for areal, basert på hellingsgrad og utforming av jordteiger
- Økt prisnedskrivning av korn til kraftfôr
- Styrket lønnsomhet i de grasbaserte produksjonene med økning i utmarksbeitetilskuddet
- Styrking av arealtilskudd til innmarksbeite og annet grovforareal
- Styrking av velferdsordningene
- Satsing på landbruksrelatert forskning, utvikling og utdanning
- Styrking av RÅK-ordningen
- Økning i bevilgningen til frakttilskudd kraftfôr og innfrakt av slaktedyr

Andre forhold:

- Kostnadsdekning
- Prinsipp om kronemessig lik inntektsutvikling for jordbruket som andre grupper
- Reduksjon av inntektsgap

Avtale, etter Stortingets rammevedtak og gitte retningslinjer:

Samlet ramme på 625 mill. kroner, herav 150 mill. kr i målprisendringer, økning i budsjettmidler med 377,1 mill. kroner, gjenbruk av 78,9 mill. kroner og 19 mill. kroner i økt inntektseffekt av jordbruksfradraget.

Målpriser:
Melk 3 øre pr. liter
Gris 0 øre pr. kg
Korn 6 øre pr. kg
Potet 15 øre pr. kg
Grønnsaker 2,2 %
Frukt 2,2 %

Budsjettmidler:

- Økt bevilgning til RÅK-ordningen
- Økning i bevilgningen til fylkesvise og bedriftsretta investeringsvirkemidler. Videreføring av det regionale partnerskapet i alle fylker som skal være styrt av føringer og signal gitt av de sentrale avtalepartene
- Økning i kvalitetstilskuddet til storfekjøtt fra kl O+ og reduksjon i kvalitetsklasse O
- Fjerning av lammeslakttilskudd for klasse O
- Økning i driftstilskuddet til mjølk. Inndeling etter AK-soner
- Svak økning i satsen for husdyrtilskudd til sau, bikuber, hjort over 1 år og bevaringsverdige storferaser
- Økning i utmarksbeitetilskuddet til kyr, storfe, hest, sau, lam og geit
- Reduksjon i det generelle beitetilskuddet for storfe og småfe
- Økning i distriktstilskudd på frukt, bær og grønnsaker
- Økning i investeringsstøtte til organisert beitebruk
- Styrking av areal- og husdyrtilskudd til økologisk korn, grønnsaker, frukt og bær,
- Innsparing innenfor mange viktige poster pga. redusert behov i 2017 og kutt går med til å finansiere andre tiltak
- Styrking av arealtilskuddet til korn og grovfôr.
- Ytterligere reduksjon i kulturlandskapstilskuddet
- Uforandret bevilgning til prisnedskrivning av korn til kraftfôr
- Økning i tilskudd til avløsning ved sjukdom, men redusert bevilgningsbehov for velferdsordningene
- Satsing på landbruksrelatert forskning, utvikling og utdanning, bl.a etablering av nasjonal modell for voksenagronom

Andre forhold:

LUF-fondet blir svekket med 130 millioner som er tidligere framforhandlede midler.

5.2 Næringsutvikling

5.2.1 Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Fra 2015 er lokalmatprogrammet slått sammen med Reindriftsprogrammet til det nye Utviklingsprogrammet – landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

Utviklingsprogrammet skal bidra til å skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen, Inn på tunet, innlandsfiske og andre tilleggsnæringer basert på landbrukets ressurser. Programmet skal stimulere til økt lønnsomhet og konkurranseevne gjennom bedriftsutvikling, samarbeid, kompetanse og omdømmeaktiviteter.

På lokalmatområdet skal programmet finansiere nasjonalt arbeid med kompetanse og regionale kompetansenav, omdømmebygging, vekstsatsinger for matbedrifter og tilskudd til forpliktende produsentsammenslutninger.

Målgrupper er:

- Primærprodusenter i landbruket, reindriftsutøvere, innlandsfiske- og næringsmiddelbedrifter som utvikler, foredler og selger kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer
- Reiselivsbedrifter som ønsker å utvikle tilbud innen mat, overnatting, servering, natur- og kulturbaserte aktiviteter og opplevelser basert på landbrukets og reindriftens ressurser
- Inn på tunet-tilbydere innenfor Matmerks godkjenningsordning
- Øvrige aktører som jobber med omdømme og andre aktiviteter

Programmet kan også tilbys andre utøvere av tilleggsnæringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser som enten er i en vekstfase eller del av et nettverk.

I 2017 disponerer Utviklingsprogrammet 82,4 mill. kroner, av en samlet ramme på 90 millioner. I 2018 er den samlede rammen økt til 102,5 mill. kroner.

Programmet finansierer tiltak innenfor:

Vekstordningene

Vekstordningen er tilrettelagt for bedrifter som i en vekstfase får store utgifter, til f. eks. lønn og leiekostnader i perioder der bedriften har bundet kapital i eksempelvis store varelagre/utstyr. Bedrifter som har planer om vekst kan få støtte til ulike løpende utgifter. Støtten kan utgjøre inntil 1 million kroner i løpet av en treårsperiode. Støtte kan gis med inntil 75 % av godkjente kostnader.

Bedriftsnettverk

Ordningen skal bidra til etablering av kommersielt, strategisk samarbeid mellom bedrifter for å utvikle markedsmuligheter. Samarbeidet skal baseres på sterke og forpliktende samarbeidsrelasjoner og prosjekter som vil styrke bedriftenes konkurransekraft og realisere markedsmuligheter i Norge og eventuelt internasjonalt.

Fokuset i bedriftsnettverket skal være markedsmuligheter og vekstpotensial blant bedriftene som deltar. Det vil også legges til rette for kunnskapsbaserte nettverk hvor ev norske og utenlandske kunnskaps- og teknologimiljøer samarbeider.

Mobilisering

Fra og med 2016 er det avsatt 3 mill. kroner til sentrale mobiliseringstiltak, og i 2017 2 mill. kroner.

Kompetanse

I tillegg til IN sine kompetansetilbud knyttet til FRAM, mentorordninger og designprogram tilbys matfaglig kompetanse gjennom navene på NIBIO, Mære, Sogn Jord- og hagebruksskole og Nofima sør og øst.

Omdømme

Omdømmetiltak og fylkesovergripende nasjonale aktiviteter skal bidra til å bygge stolthet og øke kunnskap om lokalmat og reiseliv blant forbruker generelt og produsentene spesielt. Stolthet og kunnskap er avgjørende faktorer både for rekruttering til bransjen, samholdet og utviklingen, i tillegg til at det påvirker kunders tilfredshet og betalingsvilje for produkter.

Programmet ledes av en styringsgruppe, med representanter fra Landbruks- og matdepartementet, fylkeskommunen, fylkesmannen, Norske Reindriftssamers Landsforbund, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

5.3 Arbeid med Meld. St.11 (2016 – 2017) Endring og utvikling

5.3.1 Reaksjon på meldingen

Regjeringen la fram Meld. St. 11 (2016 – 2017) 9. desember 2016. Det var knyttet både forventning og spenning til meldingen; forventning mht. en avklaring av regjeringens ambisjonsnivå for jordbruket og spenning knyttet til hvilke endringer som regjeringen ville foreslå.

Pressemeldingen som Norsk Bonde- og Småbrukarlag skrev samme dag oppsummerer våre første synspunkter på meldingen:

Liberalisering – fordekt forenkling

Regjeringen har i dag lagt fram sin melding om behovet for endringer i jordbrukspolitikken. Meldingen kjennetegnes ved mange forslag til såkalte forenklinger i virkemidlene over jordbruksavtalen, som f. eks. liberalisering av markedsordningene, fjerning av målet om 15 prosent forbruk og produksjon av økologisk mat innen 2020 osv.

Jordbruksoppgjøret fra 2014 og de to etterfølgende årene danner et viktig bakteppe for den meldingen som landbruks- og matministeren har lagt fram i dag. De prinsipielle endringene som ble gjennomført i 2014 med støtte fra Venstre og KrF satte i gang en utvikling som forslagene i den framlagte meldinga vil forsterke.

- Regjeringens generelle målsetting om å liberalisere jordbrukspolitikken kommer best til syne i alle forslagene som omhandler endringer i markedsreguleringene, sier fungerende leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Arne Lofthus. Endringene bidrar til å redusere det bondeide landbrukssamvirkets rolle med å balansere tilbud og etterspørsel i jordbrukssektoren, øke sentraliseringen av mjølkeproduksjonen samt øke usikkerheten for produsenter av korn, svinekjøtt, egg. Det er summen av alle disse enkeltforslagene som vil føre til betydelige endringer i jordbruket, sier Lofthus.
- Jeg er svært overrasket over at denne regjeringen kommer med forslag om å overføre ansvaret for markedsregulering fra private aktører som kjenner

markedet til et statlig direktorat som mangler denne markedsnærheten og som i tillegg ikke besitter det operative apparatet som trengs for å gjennomføre reguleringen, sier Arne Lofthus.

Konkret foreslår regjeringen bl.a. å:

- Redusere antall produksjons- og omsetningsregioner for kumjølke til 10 regioner
 - Fjerne markedsordningen for epler og poteter
 - Overføre markedsreguleringsansvaret for korn og egg til Landbruksdirektoratet
 - Avvikle markedsbalanseringen for geitmjølke
 - Avvikle målprisen for svinekjøtt
 - Avvikle tilskudd til avløsning ved ferie og fritid
 - Avvikle ordningen med tidligpensjon i jordbruket
 - Avvikle tilskudd til fruktlager.
- Jeg har store forventninger til at et flertall på Stortinget vil utforme en politikk som vil sikre et landbruk over hele landet og en bærekraftig utnyttning av norske jordbruksarealer. Det er behov for en annen landbrukspolitikk enn det denne regjeringa legger opp til, avslutter Arne Lofthus.

Oppsummert i ettertid kan en slå fast at meldingen avslørte at regjeringa ikke hadde/har ambisjoner for norsk jordbruk og norsk jordbruksproduksjon utover at «det som skjer, det skjer». Meldinga var/er i stor grad bare en presentasjon av forslag til endringer i ulike ordninger som i sum vil virke til å liberalisere jordbrukspolitikken, øke risikoen for og redusere inntektsmulighetene for enkeltbønder.

5.3.2 Høring i næringskomiteen

I forkant av næringskomiteens høring 19. januar 2017 ble det gjennomført diverse møter mellom faglag og samvirkeorganisasjonene samt andre organisasjoner i jordbruket for å avklare standpunkter til forslagene i meldinga og hvilke tilbakemeldinger som skulle gis til komiteen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltok aktivt i dette arbeidet.

Følgende notat ble lagt til grunn for den muntlige framføringa i komiteen 19. januar 2017:

Innledning

Regjeringa si jordbruksmelding bryt med den forrige jordbruksmeldinga sine intensjonar for jordbruket, ved at kostnadseffektiv matproduksjon skal vera hovudmål, medan forrige melding hadde som fundament bærekraftig matproduksjon basert på nasjonale ressursar. Næringskomiteen dengong vektla matproduksjon og fellesgoder som mattryggleik, busetnad, næringsliv over heile landet, og at miljøgoder som biologisk mangfald, kulturlandskap og landbruket som karbonlager skulle vera hovudmålet.

Visjonane om eit multifunksjonelt jordbruk over heile landet manglar i meldinga. Jordbruk og matproduksjon er omgjort til kortsiktig effektivitet og økonomi og skal sentraliserast til der det er best vilkår for matproduksjon. Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin visjon for jordbruket i ei nær og vanskeleg tid er at matproduksjon og matpolitikk skal levera fellesgoder til nytte for heile samfunnet. Denne visjonen inneber at ansvaret for matpolitikken enno sterkare skal «tilbakeførast» til Stortinget, slik H og FrP ordla seg i handteringa av forrige melding. Visjonane må vera slik som

fleirtalsinnstillinga frå Næringskomiteen sa; at matproduksjonen skal aukast i takt med folketalsauken.

Diverre har ikkje utviklinga i norsk jordbruk vore god med tanke på inntektsjamstilling innan jordbruket mellom store og små gardsbruk. Jordbruksarealet er minkande, med kun 1,55 daa fulldyrka areal pr person, og har minka med 560.000 daa sidan 2005.(Budsjettn.) Produksjon og verdiskaping er sentralisert gjennom investerings- og verkemiddelbruk. Dette er vist gjennom rapportar.

Avtalesystem og inntekt

Regjeringa vil diskutera inntekt frå jordbruket ut frå rein lønsemd. Kostnad pr produsert eining blir etter Norsk Bonde- og Småbrukarlag si oppfatning for snever synsvinkel når inntekts-mogelegheiter i jordbruket skal vurderast. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil oppretthalda forhandlingsinstituttet og føra vidare inntektsmålet for jordbruket som sjølvstendig mål. Regjeringa sitt ynskje om å fjerna målprisar og forenkla eller fjerna ordningar bidreg til å svekka inntektsmålet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag bed Næringskomiteen vektleggja for Stortinget at jordbruksforhandlingane skal bidra til å jamna ut inntekter mellom bruksstorleikar, geografiske område og ulike produksjonar. Næringskomiteen må vidare hevda at avtaleverket skal bidra til utjamning av inntekt mellom jordbruket og samanliknbare grupper. Vår organisasjon vektlegg også til Næringskomiteen at samanlikning i inntektsutvikling må gjerast i kroner.

Auka produksjon på norske areal

Ei optimal utnytting av jordbruksarealet er avgjerande for auka matproduksjon i takt med folketalsauke. Dette inneber at alt areal blir teke i bruk til matproduksjon. Regjeringa sin vilje til å sikra grunnlaget for geografisk produksjonsfordeling må føra tilbake til differensiering og tak på verkemidlane til jordbruket. Korleis verkemidlane er innretta er avgjerande på jordbruksstrukturen. Mat frå grøntsektoren og eksempelvis storfe, som marknaden etterspør passar godt for ulike bruksstrukturar.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag bed med dette Næringskomiteen føreslå for Stortinget at det blir innført eit Driftsvansketilskot med miljøprofil som tek vare på matjordareal med klare driftsulemper i alle jordbruksområde i landet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil at Stortinget vedtek auka sjølvforsyningsgrad korrigert for import av fôr som resultatmål for norsk matproduksjon på norske areal. Me oppmodar også komiteen å be Stortinget gjera vedtak om avgrensing i utbetaling av tilskot pr bruk.

Forenkling

Forenkling av jordbruksavtalen og verkemidlane i denne har vore eit viktig mål for regjeringa. Faktiske forenklingar som kjem bonden og forvaltingsapparatet til gode kan verka fornuftige, men motivet om å spara pengar, og også diverre å jamna ut og fjerna struktur-differensiering i verke-middelbruken er Norsk Bonde- og Småbrukarlag sterkt usamd i. Vår organisasjon vil vurderer alle forenklingsframlegg på fritt grunnlag.

Å fjerna tilskot til avløyserordninga og tidlegpensjonsordninga er ikkje reelle forenklingsframlegg, men får stor omfordelingsmessig effekt mellom produksjonar og ikkje minst mellom bruksstorleikar. Avløyserordninga har stor betydning for rekruttering. Forslaga må avvisast. Sosiale ordningar til framtidige matprodusentar må tvert om styrkjast.

Marknadsordningar-marknadsballansering

Regjeringa går til angrep på marknadsordningane for dei fleste jordbruksprodukt med grunngeving i eit 85 år gammalt system utan endringar. Dette er ikkje rett. Ordningane har vore modernisert og tilpassa endringar i samfunnet og den øvrige jordbrukspolitikken.

Marknadsordningane er til for å redusera risiko for bonden, og sikra avsetting for produksjonen til avtalt pris så langt mogeleg. Resultatet av regjeringa sine framlegg vil gje ytterlegare maktforskyving i verdikjeda for mat i retning av daglegvarekjedene. Dette er uakseptabelt. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil vidareføra samvirkebaserte marknadsordningar for korn, egg, og geitmjølk, og vidareføra målpris på gris, samt vidareføra marknadsordningar for poteter og eple. Alle aktørar på korn er samde om vidareføring av marknadsordningane idag. Dermed framstår regjeringa sine framlegg som ideologisk motiverte. Me viser til innspel frå samvirkeorganisasjonane.

Evt. endringar av mjølkeregionar i framtida må styrkja mjølkesektoren på alle bruksstorleikar i alle deler av landet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag går imot geografisk og tidsavgrensa oppkjøpsordning for geitmjølkkvotar. Stortinget bør sjå på strukturen innan geitehaldet, der 900.000 liter pr bruk i maksimal kvote verkar meiningslaust.

Rekruttering, utdanning og kompetanseheving

Ei god inntektsutvikling for alle i jordbruket er avgjerande for rekrutteringa og likestillingsarbeidet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttar opp om ein god modell for vaksenopplæring innan agronomutdanninga. Når det gjeld myndigheitsbestemt krav til kompetanse for næringsutøvarar i jordbruket må dette utgreiast, og det må takast stort omsyn til realkompetanse hjå jordbruksutøvar. Matproduksjon i framtida med endra og utfordrande klimatilhøve, og strenge miljøkrav til produksjonen, vil krevja kunnskap hjå dei som vel å bli bønder.

Investeringsverkemidlar

Norsk Bonde- og Småbrukarlag oppmodar Næringskomiteen til styrkja dei regionale Partnerskapa i å utforma regelverk og føringar for bruken av bedriftsretta investeringsmidlar.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil sterkt hevda at dei regionale Partnerskapa kan vera sterke reidskapar i å vidareutvikla jordbruket i fylka som opplever nedgang og sentralisering i sitt jordbruk, og det gjeld mange fylke. Vår organisasjon hevdar sterkt at jordbruket, gjennom Partnerskapet, må få ei sterkare hand om investeringsmidlane

tildelt gjennom jordbruksavtalen. Gjennom investeringspolitikken har Stortinget moglegeheit til å styra at også små og mellomstore gardsbruk får del i samfunnet sine pengar til vedlikehald og fornying utan å sentralisera produksjon og verdiskaping.

Beiteordningar

Målet med tilskotsordningane til beiting må vera å ta omsyn til dyrevelferd, utnyttta fôrressursar, halda kulturlandskapet ope, og la beitande storfe og småfe vera synlege for ålmenta. Stadig oftare er biologisk mangfald knytt til beitelandskapet. Det trengs både lovverk og økonomiske verkemidlar for å oppnå tilsikta mål. Norsk Bonde- og Småbrukarlag meiner tilskota til beiteordningar må aukast i kombinasjon med at konkurransetilhøvet for grovfôr frå beitearealet blir styrka i høve til innkjøpt kraftfôr. Norsk Bonde- og Småbrukarlag meiner vidare at satsane pr beitedyr på utmarksbeite må aukast, og for innmarksbeite som ikkje haustast maskinelt må beitefaktoren aukast frå 0,6 til 0,8. Eksisterande krav til beitetid for ulike ordningar vidareførast.

Miljø og klima

Frå 1980 talet har jordbruket langt på veg lukkast i å redusera punktutslipp, ureining av næringsstoff frå jordbruket og erosjon frå einseitig kornproduksjon i utsette område. Miljøgevinsten har vore stor, og den gong stillte staten med miljøpengar. I dag er skadelege klimagassutslipp frå jordbruksproduksjon det største problemet, og staten vil ikkje ta sine forpliktingar sjølv om meldinga absolutt ikkje svarar på klimautfordringane i jordbruket.

Norsk bonde- og Småbrukarlag peikar på at dreneringstilskot som avspeglar faktiske kostnader i alle jordbruksområde, aktiv beiting og metodar for auka karbonlagring i jord må gjennomførast. I tillegg er kampen mot matsvinn viktig i klmasamheng. Fleire alternative enrgikjelder må fasast inn etter som oljealderen er på hell. Elektrifisering av maskinparken i jordbruket er mogleg.

Viktige næringsstoff (som fosfor og nitrogen) på avveier kjem lett i skuggen av iveren etter å redusera klimagassar frå jordbruket. Ein konsentrasjon av husdyrproduksjonane samsvarar ofte lite med arealet i mange jordbruksområde, og fører til unødig drivstoffforbruk under transport av overflødig husdyrgjødsel, eller for mykje husdyrgjødsel på dei næraste areala i strid med spreiearealmåla.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil at samfunnet sterkt prioriterer meir midlar til forskning og utviklingstiltak for jordbruket i klima- og miljøsamheng.

Økologisk produksjon og forbruk

I jordbruksmeldinga frå regjeringa blir det sagt at økologisk jordbruk har ein spydspissfunksjon i høve det konvensjonelle jordbruket for å gjera norsk jordbruk meir bærekraftig og miljøvenleg.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttar ein slik tanke. Vår organisasjon krev at målsettinga om 15% økologisk jordbruk vert oppretthalde ut frå målet om at det konvensjonelle jordbruket kan flyttast i meir økologiserande retning. Innan mi eiga næringsgrein har dette ført til at insektmidlane i norsk fruktproduksjon er svært kraftig

redusert. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil at landslinja for økologisk utdanning i Aurland får enno sterkare nasjonalt fokus gjennom Stortingsvedtak om ekstra løyvingar.

Forvaltningssystem produksjons- og avløysartilskot.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil hevda at 1.linje forvaltning som idag, med sterk lokalkjennskap er det beste for jordbruket i alle deler av landet. Me bed Næringskomiteen tilrå over for Stortinget at denne modellen vert vidareført og utvikla med nok tilførte midlar.

5.3.3 Næringskomiteens behandling av meldingen

Næringskomiteen startet umiddelbart etter høringen på arbeidet med innstillingen til Stortinget. Etter planen skulle komiteen avgitt innstilling 7. mars og med påfølgende behandling i Stortinget 28. mars. Slik gikk det ikke. Etter flere utsettelse avga komiteen først 6. april. Stortingsbehandlingen ble lagt til 25. april, en dag før jordbruket skulle framlegge sitt krav i årets jordbruksforhandlinger.

Utsettelsene skyldes at komiteen var uenig på flere viktige punkter. Etter det Norsk Bonde- og Småbrukarlag har fått vite om prosessen i komiteen måtte det til hele 14 runder med merknader og kommentarer før komiteen kunne avgi sin innstilling.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde følgende kommentarer da innstillingen ble avgitt:

Stortinget avviser regjeringens forslag til ny landbrukspolitikk!

Stortingets næringskomite har i dag lagt fram innstillingen til Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2016 – 2017). Komiteen har arbeidet med innstillingen siden slutten av januar og har allerede oversittet flere frister for avgivelse av innstillingen, noe som også har medført en betydelig utsettelse av behandlingen i Stortinget.

For to uker siden ble arbeidet i komiteen avbrutt og de videre diskusjoner om ulike forslag i meldingen har deretter vært ført på statsministerens kontor mellom regjeringspartiene og Venstre og KrF. Det er sjølsagt vanskelig å vite helt nøyaktig hva som har vært landbruksministerens ambisjonsnivå for denne meldingen, men det en kan konstatere er at Stortinget har avvist de fleste av regjeringens forslag til ny landbrukspolitikk, sier leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Ann Merete Furuberg.

Regjeringen har fått mye negativ oppmerksomhet rundt sin formulering av hovedformålet med jordbrukspolitikken, nemlig at «hovedformålet med jordbrukspolitikken skal være en kostnadseffektiv matproduksjon», underforstått at alle andre hensyn skulle underordnes dette hovedmålet. *En samlet komite støtter ikke dette hovedmålet.*

Inntektsmålet i jordbruket er annen målformulering som har vært presentert i ulike versjoner helt siden begynnelsen på 1990-tallet. *Et flertall i komiteen* slår fast at utøvere i jordbruket skal ha muligheter for samme inntektsutvikling som andre i samfunnet, videre at inntektsmulighetene skal være tilstede innenfor en variert bruksstruktur for at norsk jordbruk skal kunne utnytte landets produksjonsmuligheter og endelig at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i

samfunnet. - Disse formuleringene presiserer jordbrukets inntektsmål på en god måte, sier Ann Merete Furuberg.

Regjeringen la mye energi i å foreslå endringer i flere av markedsordningene. Dette har regjeringen ikke fått støtte for og jeg er svært tilfreds med at et *flertall i komiteen* sier at «produsentsamvirkene fortsatt skal stå for markedsbalanseringen» og «Markedsordningene for ku- og geitemelk, kjøtt, egg, korn, epler og matpotet videreføres i samsvar med dette», sier Ann Merete Furuberg videre. I tillegg har et flertall i komiteen uttalt seg positivt til at avtalen mellom Nortura og KLF om håndtering av den doble mottaksplikten skal legges til grunn for det videre arbeidet med balansering av kjøttmarkedet. - *Komiteflertallets* avvisning av regjeringens ideologibaserte forslag er god lesing for tilhengere av den norsk landbruksmodellen og samvirkets betydning for inntekt og avsetning i jordbruket, sier Ann Merete Furuberg.

Forenkling har vært en annen av regjeringens kjepphester som bokstavelig har gått «skoa av seg», sier Ann Merete Furuberg. – Jeg er svært glad for at *en samlet komite* går inn for å videreføre avløserordningen og at et *flertall i komiteen* også har reddet tidligpensjonsordningen. - Dette er viktig, ikke minst av hensyn til rekruttering og kommende generasjoner, sier Furuberg. Til forenklingdiskusjonen hører også regjeringens forslag om å samordne beiteordningene. *En samlet komite* understreker behovet for å styrke tilskuddet til beiting i utmark. Samtidig er et *flertall i komiteen* nøye med å presisere at denne styrkingen ikke skal ramme innmarksbeitetilskuddet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i flere år arbeidet med å få innført et driftsvansketilskudd som skal utformes for å ivareta jordbruksarealer med spesielle driftsulemper. Dette er et eksempel på en type tilskudd som regjeringen har advart spesielt imot i meldingen fordi et slikt tilskudd vil bidra til å opprettholde drift i mer marginale jordbruksområder. - Med det som bakgrunn er jeg fornøyd med at et *flertall i komiteen* mener «det bør vurderes å innføre et driftsvansketilskudd», sier Ann Merete Furuberg. – Jeg må nok innrømme at jeg gjerne skulle ha sett en mer kraftfull merknad i tilknytning til dette forslaget og det forundrer meg litt at partier som i fjor var både «høge og mørke» nå ser ut til å bakke litt ut, sier Furuberg.

Omsetningsregioner for mjølkekvoter er et viktig tema i norsk jordbrukspolitikk. Regjeringen har ikke fått støtte for en reduksjon fra 18 til 10 regioner slik det ble foreslått i meldingen, men i dette spørsmålet har regjeringspartiene og samarbeidspartiene møttes på halvvegen gjennom å foreslå at antall regioner skal settes til 14 og deretter overlate til forhandlingspartene i årets jordbruksforhandlingene å tegne det nye kartet. - Vi tar denne utfordringen, sier Ann Merete Furuberg. – Kvote-regionenes størrelse og utforming er svært viktig for hvordan både norsk mjølkeproduksjon og det norske jordbruket, totalt sett, skal utvikle seg i åra som kommer, sier Furuberg.

5.3.4 Oversikt over viktige punkter som ble avvist av Stortinget

I pressemeldingen som NBS utarbeidet da innstillingen fra næringskomiteen ble lagt fram er det beskrevet at regjeringen fikk støtte for svært få av forslagene i meldingen. Det er sjelden at en regjering legger fram en melding til Stortinget som har så liten forankring i Stortingsflertallet. Et flertall på Stortinget ønsket en annen landbrukspolitikk enn regjeringen. I oversikten under har en listet opp de viktigste punktene som regjeringen ikke fikk støtte til i Stortinget. Punktene er gruppert etter plasseringen i stortingsmeldingen.

Mange av disse punktene er nevnt spesielt i våre kommentarer til meldingen samt i innspillet til næringskomiteen. Dette er punkter som Norsk Bonde- og Småbrukarlag har arbeidet aktivt sammen med mange andre aktører for å få fjernet/endret gjennom behandlingen i Stortinget. Det skal også sies at meldingen inneholdt forslag som var/er lite konfliktfylte og som i realiteten innebærer en videreføring av eksisterende politikk og som det var uproblematisk å slutte seg til.

Avtalesystemet og inntekt

- Videreføre inntektsmålet (fra 2016) for jordbruket
- Måle inntektsutviklingen i jordbruket før skatt

Økt produksjon på norske ressurser

- «Hovedformålet med jordbrukspolitikken skal være en kostnadseffektiv matproduksjon!
- Legge til rette for økte effektivitet og for at jordbrukets produksjon av mat kan øke der det er markedsmuligheter for det

Forenkling

- Avvikle tilskudd til avløsning ved ferie og fritid
- Avvikle ordningen med tidligpensjon for nye tilskuddsmottakere og vri støtten til rekrutteringstiltak

Markedsbalansering

- Avvikle markedsordningen for geitmjølk
- Redusere antall produksjonsregioner for kumjølke til 10
- Avvikle målpris for gris og innføre volummodell for markedsbalansering av svinekjøtt
- Avvikle markedsbalansering i eggsektoren/gi Landbruksdirektoratet ansvar for gjennomføring av nødvendige tiltak i sektoren
- Avvikle markedsbalansering i kornsektoren/gi Landbruksdirektoratet ansvar for gjennomføring av nødvendige tiltak i sektoren
- Avvikle markedsbalanseringen for matpotet og epler

Miljø og klima

- Klimatiltak skal ikke innebære økte subsidier til jordbruket

5.3.5 Videre arbeid med viktige landbrukspolitiske spørsmål

Det er i dette underkapitlet laget til en oversikt med viktige landbrukspolitiske temaer å arbeide med og som har sitt utspring i behandlingen av stortingsmeldingen. Vår viktigste oppgave framover er å gi disse temaene et operativt innhold og sikre et politisk flertall for gjennomføringen.

Inntektsmål for jordbruket

Regjeringen ønsket ikke å ha et eget inntektsmål for jordbruket. I praksis ville inntektsmålet bli det som næringskomiteen var enig om ved behandlingen av jordbruksavtalen i 2016:

«Komiteen legger til grunn at utøverne i jordbruket skal ha reelle muligheter til samme inntektsutvikling som andre i samfunnet. For å sikre rekruttering og inntektsmulighetene for dem som bruker hele eller mesteparten av arbeidskraften sin i næringen, er det viktig

å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet.

Det er verdt å merke seg at en samlet næringskomite i 2016 faktisk definerte et inntektsmål som bare skulle gjelde for 10-15 prosent av jordbruket. Ved behandlingen av stortingsmeldingen i april ble det klart at et flertall på Stortinget ønsket et inntektsmål for hele jordbruket og at dette skulle være noe annet enn det inntektsmålet som ble vedtatt i 2016.

Komiteen uttalte bl.a. følgende:

«Komiteen støtter å ha et eget mål om inntekt. Inntekt er det viktigste virkemiddelet for å sikre flere av målene for jordbruket, som rekruttering, investeringer og økt norsk matproduksjon.

Komiteen mener at det skal legges til rette for at det skal være mer lønnsomt å produsere mat i Norge.

Komiteen legger til grunn at utøvere i jordbruket, som selvstendig næringsdrivende, skal ha muligheter til samme inntektsutvikling som andre i samfunnet. Inntektsmulighetene må være tilstede innenfor en variert bruksstruktur for at norsk jordbruk skal kunne utnytte landets produksjonsmuligheter. For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at inntektsmålet skal gjelde for alle typer produksjoner på alle typer bruk.»

Det viktigste punktet i denne diskusjonen er utsagnet om «å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet». Ved stortingsbehandlingen ble dette fortolket til å gjelde inntektsgapet målt i kroner. Denne fortolkningen ble også lagt til grunn i årets jordbruksforhandlinger fra jordbrukets side. Ved behandlingen av årets jordbruksoppgjør hoppet H og Frp ut av denne fortolkningen. Det samme gjorde, skuffende nok, også Venstre. Det medførte at det ikke var flertall for en ramme for årets jordbruksavtale som ville gitt jordbruket samme kronemessige inntektsutvikling som andre grupper etter at Stortinget sendte jordbruksoppjøret tilbake til avtalepartene 16. juni.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide for at mindretallets fortolkning av inntektsmålet blir omsatt til praktisk politikk.

Strukturdifferentierte areal- og husdyrtilskudd

Jordbruksoppjøret i 2014 endte med brudd. Venstre og KrF sikret regjeringen flertall for store endringer i viktige produksjonstilskudd som utflating av strukturdifferentiering og fjerning av øvre grenser for tildeling av tilskudd. Det har vært et mål å få gjort om på de sterke strukturgrepene som ble gjennomført i 2014. Dessverre har det ikke vært mulig.

Regjeringen skrev i meldingen at det ville være helt uaktuelt å gjeninnføre en sterkere strukturprofil i disse tilskuddene. Ved behandlingen av meldingen var det ikke mulig å etablere et flertall for slike endringer, men det er svært interessant å registrere hva et mindretall uttalte:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

viser til at flere av produksjonstilskuddene er differensierte etter struktur. Disse medlemmer mener videre at disse ordningene bør differensieres slik at økonomien kan styrkes på små og mellomstore bruk. Det bør også være et tak på hvor mange dyr per bruk per dyreslag som gir rett til støtte.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig å ha en tydelig strukturprofil på både areal- og husdyrtilskuddene, med et øvre tak for støtten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en tydelig strukturprofil på areal- og husdyrtilskuddene, med et øvre tak, slik at det legges til rette for matproduksjon over hele landet.»

I årets jordbruksforhandlinger var videreføring av strukturprofilen en av regjeringens aller viktigste saker. Denne profilen skulle ikke endres!

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide for at mindretallets merknad om strukturprofilen blir omsatt til praktisk politikk.

Driftsvansketilskudd

Det er allerede mange år siden Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslo at det skulle innføres et driftsvansketilskudd som et nytt virkemiddel for å styrke jordbruket i områder med vanskelige driftsforhold, primært bratte arealer og arealer med uhensiktsmessig arrondering. Etter hvert har en lykkes å få dette kravet med i jordbrukets felleskrav og diskusjonen om et driftsvansketilskudd har også blitt fanget opp av politikerne.

I næringskomiteens innstilling til meldingen kan en finne følgende merknader:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener at det bør vurderes å innføre et driftsvansketilskudd for å gi grunnlag for drift på de mest tungdrevne arealene i landet. Partene i jordbruksavtaleforhandlingene bør avklare spørsmålet og eventuell innretning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det tungdrevne arealet i alle regioner står i fare for å forsvinne som produktivt matjordareal. Dette arealet vil heller ikke bidra i målet om et mer klimavennlig jordbruk. Disse medlemmer mener at et driftsvansketilskudd med en klar miljøprofil vil ha en positiv innvirkning på jordbrukets multifunksjonelle rolle, og virke positiv for å sikre kulturlandskapet. Ny digital kartteknologi gjør det mulig å utforme et tilskudd som tar hensyn til «bratthet», «arrondering» og skiftestørrelse.»

I jordbruksforhandlingene ble det bestemt å sette i gang et arbeid med å utrede et driftsvansketilskudd til tross for at det var et mindretall i næringskomiteen som argumenterte for dette. Arbeidet skal være ferdig til 1. mars 2018. Dette er et viktig gjennombrudd for et virkemiddel som NBS har argumentert for i mange år.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide for at driftsvansketilskuddet blir realisert.

Kraftfôr

Bruken av kraftfôr øker i norsk jordbruk, både som en konsekvens av økt kjøttproduksjon og økt ytelse i mjølkeproduksjonen. Prisforholdet mellom kraftfôr og grovfôr er et element blant mange andre som påvirker bruken av kraftfôr i det norske husdyrholdet. Økende forbruk av kraftfôr betyr økende import av råstoffer til kraftfôr fordi det ikke produseres nok korn eller proteinråstoffer i Norge.

Næringskomiteen er oppmerksom på det forholdet og uttalte bl.a. følgende:

«Komiteen viser til at bruken av kraftfôr har økt i lang tid. Dette skyldes for en stor del en sterk vekst i forbruk og produksjon av svinekjøtt, kylling og egg, men også i melkeproduksjonen har bruken av kraftfôr økt.

Komiteen mener det må jobbes for en høyest mulig norskandel av fôrråvarer og er også opptatt av å stimulere til økt bruk av grovfôr i produksjon av storfe og småfe.

Komiteen mener det er særlig viktig å støtte prosjekt som Foods of Norway, som utvikler alternative proteinkilder i norsk kraftfôr.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det skal være et mål at drøvtyggere i størst mulig grad føres med grovfôr. I dag er det som utgangspunkt kostnadseffektivt å benytte grovfôr fremfor kraftfôr. Kostnadene ved å produsere grovfôr varierer blant annet på grunn av ulik topografi og klima. Disse medlemmer mener det må gis ytterligere insentiver til økt utnyttelse av norske grasarealer, og at dette må underbygges av den samlede virkemiddelbruken i jordbrukspolitikken.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at den store og økende importen av proteinråvarer til kraftfôrproduksjonen må begrenses ut fra hensynet til norske jordbruksarealer.

«Dette medlem mener videre at det er viktig å stimulere bruken av grovfôr på en slik måte at førenhetsprisen fra grovfôr blir billigere enn én førenhet kraftfôr.

«Dette kan for eksempel gjøres gjennom å omdisponere noe av midlene som brukes til nedskrivning av prisen på korn til kraftfôr, til arealtilskudd.»

Diskusjonen om kraftfôrforbruket er en svært sentral diskusjon i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Det må føres en landbrukspolitikk som sikrer bruken av norske arealer til produksjon av grovfôr og beite.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide for at mindretallets merknader om forholdet mellom kraftfôr og grovfôr blir fulgt opp i kommende år.

Beredskap

Matvareberedskap er en av flere viktige grunner for å drive jordbruk i Norge. Slik dagens kosthold er innrettet er Norge langt unna å være sjølforsynt med matvarer, totalt sett. Norge har en stor produksjon av husdyrprodukter mens produksjonen av planteprodukter er langt under behovet.

Korn er i en særstilling som et viktig matemne i norsk kosthold. Med utgangspunkt i en forholdsvis låg egendekning med matkorn har mange tatt opp igjen spørsmålet om behovet for lagring av matkorn, altså lagre et visst kvantum korn utover det som til enhver tid er produsert, er på møller, biler og i butikker osv. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har argumentert for å gjeninnføre en beredskapslagring av korn. Behovet for lagring begrunnes ut fra mer usikre politiske forhold internasjonalt, noe som i gitte tilfeller kan representere et usikkerhetsmoment i landets forsyningsstrategi.

Komiteen uttalte følgende:

«Komiteen mener det å øke matproduksjonen med grunnlag i norske ressurser er en viktig del av vår totale beredskap.

Komiteen mener matvareberedskap er avgjørende for Norge i en eventuell krisesituasjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener at matvareberedskap er viktig. Flertallet viser til en risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk matforsyning, utført av Direktoratet for samfunnssikkerhet, og beredskap som ble offentliggjort januar 2017 og som legger til grunn at norsk matvareberedskap er god så lenge vi har et velfungerende handelssystem. Flertallet er enig i at handel er viktig for Norge og vår matberedskap, men mener at vi også må være forberedt på kriser hvor handelssystemet i kortere eller lengre perioder ikke fungerer optimalt, selv om det er lite sannsynlig at det skjer. Flertallet viser videre til at det derfor er viktig at Norge fortsetter arbeidet for god matvareberedskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at opprettelse av beredskapslagring av matkorn vil være viktig for dette.

Disse medlemmer ber om at et arbeid med å etablere beredskapslagring av matkorn igangsettes så raskt som mulig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen etablere beredskapslagring av matkorn.»

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide for at beredskapslagring av korn blir gjennomført.

Jordvern

Dyrkede og dyrkbare arealer er under sterkt press mange plasser rundt om i landet fra interesser som ønsker å nytte arealene til annet enn matproduksjon. Presset mot arealene er jevnt over størst rundt byer/tettsteder der også den beste matjorda er å finne.

Komiteen uttalte følgende i innstillingen til stortingsmeldingen:

«Komiteen mener et strengt jordvern er nødvendig for å opprettholde vår mulighet til å produsere mat i fremtiden. Matjord er en begrenset nasjonal ressurs. Under 3 pst. av arealet i Norge er dyrka jord, og kun 1,3 pst. er egnet for produksjon av korn. Derfor er det viktig å ta vare på matjorda om vi skal være i stand til å øke norsk matproduksjon. Komiteen viser til at Stortinget behandlet og vedtok en egen jordvernstrategi i 2015

(Innst. 56 S (2015–2016)). Det ble satt som mål at omdisponeringen innen 2020 skal være nede i maksimalt 4 000 dekar årlig. Målet skal nås gjennom en gradvis reduksjon i nedbyggingen frem til 2020.

Komiteen viser til jordvernmålet og vil presisere at all type omdisponering av dyrket mark, enten det er resultat av kommunale eller statlige vedtak, må dekkes innenfor målet.

Komiteen viser til at Norge har knappe naturgitte ressurser for landbasert matproduksjon, og legger avgjørende vekt på et effektivt jordvern som sikrer at tap av jord holdes under de mål Stortinget har satt.

Komiteen viser til de konkrete forslagene i jordvernstrategien og vil understreke betydningen av at disse følges opp. I tillegg vil komiteen påpeke betydningen av at ved utbygging av samferdselsprosjekt skal som hovedregel nedlagte traseer tilbakeføres til jordbruksareal for å sikre at nettotapet av jordbruksareal reduseres.

Komiteen viser i denne sammenheng til skriftlig spørsmål fra Knut Storberget til Samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen (jf. Dokument nr. 15:1015 (2015–2016)) der statsråden bekrefter at der det er relevant, vil Jernbaneverket etter en konkret vurdering som hovedregel reetablere areal til jordbruksformål.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, minner om at målet i jordvernstrategien er offensivt, og forutsetter at regjeringen følger opp de konkrete forslagene i strategien. Flertallet mener fremdriften fra regjeringen så langt har vært for dårlig.

Flertallet understreker at det må være et sterkt jordvern gjennom bruk av jorda, og at det er viktig å hindre irreversible endringer.

Komiteen viser til at Landbruksdirektoratet på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet i september 2016 la fram en utredning om bruk av opsjonsavtaler om utbygging av dyrka mark og dyrkbar jord. I utredningen foreslås det flere tiltak for å sikre åpenhet rundt – og begrense bruken av – slik avtaler. Komiteen ber regjeringen komme til Stortinget med en egen sak som vurderer forslagene fra Landbruksdirektoratet.»

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må intensivere kampen for å bevare dyrkede og dyrkbare arealer mot nedbygging.

Lokalmatproduksjon og jordbruksfradraget

Et økende antall bønder driver produksjon av lokalmat med utgangspunkt i egenproduserte råstoffer, primært mjølk og kjøtt.

Bestemmelser knyttet til jordbruksfradraget forhindrer lokalmatprodusenter i å kunne utnytte dette fradraget i sin lokalmatproduksjon. Dette er et forhold Norsk Bonde- og Småbrukarlag har forsøkt å få endret på i flere år.

Om dette forholdet uttalte komiteen følgende i innstillingen til meldingen:

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener det

bør utredes om gårdsbruk som foredler egne råvarer kan sikres retten til å benytte jordbruksfradraget på samme nivå som tradisjonelt jordbruk.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må følge opp dette framover.

Investeringer

Prioritering av investeringsmidlene i jordbruksavtalen mot de største enhetene i kombinasjon med endringene som er gjennomført i det øvrige virkemiddelsettet vil føre til en dramatisk endring i norsk jordbruk. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i mange år argumentert for at det er feil å bruke midlene på en slik måte at det resulterer i færre bruk i drift, at areal går ut av drift og at importen av fôr øker. Alle bruk bør sikres en mulighet til fornyelse av driftsapparatet og ut fra det ressursgrunnlaget som bruket rår over.

Komiteen uttalte i innstillingen til meldingen:

«Komiteen har ved flere anledninger understreket at en skal legge til rette for en variert bruksstruktur og sikre bærekraftig produksjon på jordbruksarealene i hele landet. Norsk landbruk skal bestå av både små, mellomstore og store gårder.

Komiteen vil understreke at næringsutøverne i jordbruket er selvstendig næringsdrivende og selv må gjøre vurderinger knyttet til investeringer innen egen produksjon. Det må gjøres ut fra lønnsomhetsvurderinger basert på egenkapital, vurdering av potensiale for fremtidige inntekter og offentlige investeringsvirkemidler.

Dette gjelder uavhengig av brukets størrelse og geografisk beliggenhet. Gode og stabile rammevilkår vil være viktig for å sikre økte investeringer i jordbruket.

Komiteen viser til at meldingens premiss om at «bruk av ny teknologi stiller krav til økte investeringer» også skal gjelde små og mellomstore bruk, og at denne typen gårder er særlig viktige for å sikre et landbruk i hele landet.

Komiteen viser til at i innstillingen til jordbruksoppgjøret 2016 (Innst. 133 S (2015–2016)) står følgende flertallsmerknad fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti: «fullgod utnyttelse av det norske jordbrukspotensialet gjør at man ikke kan drive god jordbrukspolitikk uten å styrke de mellomstore og små brukene, fordi det er der vi samlet sett har de store jordarealene.» Behovet for investeringer i jordbruket er stort både for driftsbygninger og i andre produksjonsmidler.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, erkjenner likevel at det for de fleste bruk og bønder ikke er mulig å finansiere investeringer kun med inntekter fra gården. Det er derfor nødvendig med offentlige investeringsvirkemidler.

Flertallet vil understreke at det er behov for investeringer på alle typer bruk. Dette gjelder også der det ikke er ressursgrunnlag for å utvide produksjonen.

Komiteen viser til at Stortinget ved behandling av statsbudsjettet 2017 gjorde følgende vedtak: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en plan for langsiktige investeringer i landbruket i revidert nasjonalbudsjett 2017», jf. nr. 57 under vedtak 108 ved behandlingen av Innst. 2 S (2016–2017). Komiteen imøteser dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser at investeringspolitikken i jordbruket påvirker jordbruket i en strukturdrivende retning. Disse medlemmer ser behovet for investeringsmidler som gjør at det på alle bruksstørrelser kan være mulig å fornye driftsapparatet uten at det ligger inne krav om produksjonsøkning. Disse medlemmer merker seg at dagens tildeling av investeringsvirkemidler til for eksempel melkesektoren er strukturdrivende i forhold til målet om variert bruksstruktur. Investeringsmidlene må ut fra dette få klare føringer.

Disse medlemmer viser til at det trengs mer jordbruksareal og økt planteproduksjon for å utføre jordbrukets samfunnsoppdrag. Disse medlemmer vil derfor også prioritere statlig investeringsstøtte til jord, for eksempel nydyrking, grøfting og opprustning av tidligere dyrket jord.

Komiteen peker likevel på at mye av grasområdene har spredte og små arealer, som ikke egner seg for å drifte 50–60 kyr per fjøs uten at det oppstår nye avstandsulemper og mye internttransport.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at hovedtyngden av dagens melkefjøs har mellom 15–30 kyr. Flertallet viser til at for store deler av landet vil fornying av disse brukstypene være avgjørende for videre melkeproduksjon.

Komiteen mener at det er viktig at offentlige virkemidler utnyttes slik at flest mulig får mulighet til å investere innenfor en variert og bærekraftig bruksstruktur med utgangspunkt i arealgrunnlaget. Komiteen mener derfor det bør legges tydeligere føringer for investeringsvirkemidlene i de årlige jordbruksoppgjørene. Komiteen mener at innenfor de investeringsmidlene som går til melkebruk er det spesielt behov for å fornye 15–30 kyrfjøs. I tillegg til dette mener komiteen det innenfor slike tydelige føringer bør være et handlingsrom for det regionale partnerskapet til å gjøre prioriteringer av investeringsvirkemidler mellom produksjoner i den enkelte region.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener det må etableres en langsiktig investeringspakke for jordbruket.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener denne må finansieres utenfor rammen av jordbruksoppgjøret.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener en slik investeringspakke må innrettes slik at den gir investeringer både i jord og driftsbygninger. Disse medlemmer vil derfor understreke at en investeringspakke særlig skal rettes mot investeringer på små og mellomstore bruk for å sikre en best mulig utnyttelse av det faktiske ressursgrunnlaget på den enkelte gård.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil ta stilling til eventuelle investeringspakker og innretningen og finansieringen av disse ved behandling av budsjettokumenter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, vil framheve betydningen av de regionale partnerskapene i å fremme Stortingets mål om variert jordbruk over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

mener det regionale partnerskapet fortsatt bør ha mulighet til å utforme regelverk og legge detaljerte føringer for bruken av de bedriftsrettede midlene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener det må ses nærmere på hvordan samspillet mellom finansiering i private banker og offentlige ordninger i regi av Innovasjon Norge, slik som tilskudd, garantier, risikolån etc., kan forbedres. Flertallet er opptatt av å forbedre muligheten for å finansiere fornyelser i distrikter der panteverdier gjennomgående er lave.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag må arbeide videre med å sikre muligheten for fornyelse av driftsapparatet på alle typer bruk.

5.4 Rovviltpolitikk

De viktigste sakene i meldingsperioden har vært:

- Oppfølging av Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur
- Politiske kontakter/møter
- Evalueringsrapporter fra NINA og NIBIO
- Drifting av FKT -prosjektet

Det nedlegges et betydelig arbeid på alle plan i organisasjonen, når det gjelder rovviltarbeidet. I arbeidsåret 2016/2017 har aktiviteten vært svært stor. En av årsakene er regjeringens oppfølging av Meld St. 21 (2015/2016) og lisensjakten på ulv. Det er ingen tvil om at ”temperaturen i rovviltdebatten” har steget mange hakk etter regjeringens vedtak høsten 2016.

Gjennom FKT-prosjektet har det vært et tett samarbeid med Norges Bondelag og Norsk Sau og Geit. Norsk Bonde- og Småbrukarlag var tidlig ute med å varsle at ”beitesesongen 2017 kunne bli stygg”, spesielt p.g.a. regjeringens ulvepolitikk. For å møte den krevende beitesesongen er alle fylkeslag oppfordret til å oppnevne «rovviltkontakter» i sitt fylke, noe nesten alle fylkeslag har gjort. Rovviltkontaktene er bl.a. tenkt som en førstelinje, for dem som opplever rovviltangrep. Kontaktinformasjon om rovviltkontaktene er lagt ut på NBS sine hjemmesider. I tillegg er alle fylkeslag oppfordret til å innlede et samarbeid med fylkeslagene til Norges Bondelag og Norsk Sau og Geit.

Årets beitekommune

Styret i NBS har bestemt at det i 2017 vil dele ut prisen ”Årets beitekommune”. Styret er jury for prisen og RU skal innstille ovenfor styret på hvem som skal få prisen.

Bakgrunn: Det er stor forskjell på måten kommuner stiller opp for beitenæring, ikke minst i forhold til rovviltplagene.

For å heise fram kommuner som utmerker seg i positiv retning, er det vedtatt i styret at NBS skal etablere en pris: «Årets beitekommune» som skal deles ut på landsmøtet..

På den måten kan vi få positiv omtale og heise fram et eksempel for andre kommuner hvordan de kan støtte opp om ei hardt pressa beitenæring.

Bonde og Småbruker, nett no og Kommunal rapport brukes for å bekjentgjøre prisen. Enkeltmedlemmer, lokallag eller fylkeslag i NBS har forslagsrett.

Kriterier for prisen "Årets beitekommune".

- Er i tett dialog med beitenæringa før, under og etter beitesesongen.
- Ta tak i den psykiske belastninga rovviltangrep utgjør for beitebrukerne
- Tar på seg ansvaret for søknader om skadefellingstillatelse
- Klager på eventuelle avslag
- Bidrar til mest mulig rettferdig erstatningsoppgjør
- Kurser og organisere på en god måte kommunens skadefellingslag
- Bidrar til kurs for kadaverhundekvipasjer
- Etablere varslingsjeneste ved rovvilt/angrep i beiteområdene

Meld. St. 21 (2015-2016) Ulv i norsk natur

Ved Stortingets endelig behandling ble bestandsmålet satt til 4 – 6 ynglinger/familiegrupper inklusiv grenseflokkene og at 3 skal være helnorske. Stortinget ber regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesona. Stortinget ber regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesonen og viser til ulvesoneutvalgets forslag knyttet til dette spørsmålet. Stortinget ber regjeringen legge frem en sak hvor man vurderer mulige ordninger for midler til kommuner med ynglinger innenfor ulvesonen. Stortinget ber regjeringen vurdere å tillate lik jakttid i og utenfor ulvesonen. Stortinget ber regjeringen bestille en ny uavhengig utredning av den genetiske opprinnelsen til ulvestammen i Norge.

I NBS sin årsmelding for 2015/2016 heter det:

«Konklusjonen etter Stortingets behandling av ulvemeldinga er at det er mange uavklarte spørsmål som har betydelige konfliktpotensialer i seg.»

I Rendalen i Hedmark, prioritert beiteområde opplevde de betydelige ulveskader høsten 2016, og de 11 beitebrukerne fikk pålegg om tidlignsanking. 180 dyr ble dokumentert drept av ulv og over 500 ble borte.

Regjeringens ulvevedtak og begrunnelse av 20.12. 2016.

Vedtaket hadde følgende ordlyd:

"Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet har konkludert med at det hverken er hjemmel i naturmangfoldloven eller Bernkonvensjonen for å felle ulv i fire konkrete ulverevir. Klima- og miljødepartementet sier derfor nei til lisensfelling av inntil 32 ulv i de fire ulverevirene der rovviltnemndene tidligere i år vedtok å åpne for felling. Tre av revirene ligger i ulvesonen og ett ligger utenfor. Bakgrunnen for beslutningen er at det etter Lovavdelingens syn ikke foreligger tilstrekkelig dokumentert skadepotensial på husdyr og tamrein. Naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen krever dessuten at det ikke må finnes andre tilfredsstillende løsninger enn felling for å avverge alvorlig skade. Heller ikke dette vilkåret er oppfylt. Lisensfellingkvoten for ulv i 2017 reduseres dermed fra inntil 47 til 15 ulver.

Dermed vil det ikke bli iverksatt lisensfelling av inntil 32 ulver i Hedmark denne vinteren. Vedtak om lisensfelling av inntil 15 ulver utenfor ulvesonen står imidlertid

fast.”

Landbruks- og matdepartementet sin konklusjon er helt annerledes, og de skriver bl.a.

”Vår konklusjon er derfor at det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger for å avverge fremtidig skade på beitedyr utenfor ulvesonen.... Det er godt dokumentert at også norskfødt ulv streifer og gjør skade på beitedyr utenfor ulvesonen i Norge.

Konklusjon

Etter LMDs vurdering er vilkårene i naturmangfoldloven (og Bernkonvensjonen) for at det kan tillates felling av ulv i revir innenfor ulvesonen oppfylt”.

Til tross for LMD sine konklusjoner sto regjeringen fast på Justisdepartementets konklusjon og det ble et politisk etterspill som regjeringen nok ikke hadde regnet med.

Både 4.1. og 30.1.2017 ble det gjennomført store markeringer i Oslo, kravet var at Stortingets vedtak måtte etterleves. Sammen med Norges Bondelag og Norsk Sau og Geit sendte NBS brev til Stortingets presidentskap 3.1.2017 hvor det bl.a. heter.

”Det kan ikke aksepteres at regjeringen setter Stortingets vilje til side i denne saken. Tilliten til stortingsflertallets gjennomføringskraft står nå på spill. Beitenæringen krever at Stortinget sørger for at eventuelle juridiske begrensninger for å gjennomføre ulveforliket klarlegges og løses omgående, slik at forliket kan gjennomføres i tråd med Stortingets vedtak, jf. Innst. 330 S (2015–2016).”

I februar 2017 arrangerte regjeringen høringsmøte for å utvide lisensjakten innenfor ulvesona fra 15. februar til 31. mars.

27. februar var det høringsmøte i Klima- og miljødepartementet om endringer i Naturmangfoldloven. Norsk Bonde- og Småbrukarlag var/er svært kritiske til regjeringens forslag, og mente/mener dagens Naturmangfoldslov § 18 a,b, og c åpner for uttak.

Da Stortinget behandlet regjeringens forslag, gikk et samlet Storting mot Innst. 257 L (2016-2017).

Rovviltnemnda i region 4 og 5 fattet 26. juni 2017 vedtak om en lisenskvote på 36 ulver. I brev av 11.7.2017 klaget NBS på dette vedtaket og mente kvoten måtte økes. Stort skadepotensiale og usikkerhet om antall ynglinger gjør at ”en må legge seg i nedre del av Stortingets bestandsmål på 4 – 6 ynglinger”, skrev NBS i sin klage.

Beitesesongen 2017 pr. 15.7.

I månedskiftet mai/juni 2017 kom de første varslene om ulveangrep på Hadeland, Toten og Hurdal. Det ble meldt om betydelige skader. I tillegg var det skader av ulv og bjørn i Gudbrandsdalen. Beitebrukerne i Nordland opplevde nok en krevende start på beitesesongen. På nytt opplevde beitebrukerne at myndighetene ikke stilte opp. Mattilsynet sendte ut SMS meldinger om at ”de som slipper dyr” bryter dyrevelferdsloven og Miljødirektoratet mente uttak av skadegjørere måtte løses lokalt. Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ba om hastemøte med ministrene Helgesen og Dale. Den 14. juni var situasjonen blitt så kritisk at statsminister Solberg og statsråd Dale reiste til Hadeland for å møte

beitebrukerne. Det ble åpnet for bruk av plotthund, men ikke avklart om dette var en varig åpning.

4. juli arrangerte Norges Bondelag, Norsk Sau og geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag møte på Lygnasæter med lokallag, fylkeslag og beitelag fra Hadeland, Toten og Hurdal.

Politiske kontakter/møter

Det har i løpet av meldingsperioden vært mange møter med politikere både på Stortinget og i regjeringen om rovviltspørsmål.

25. oktober 2016 deltok NBS på høring i Stortingets Energi- og miljøkomite om statsbudsjettet 2017. NBS tok spesielt opp FKT-midlene og jerveforvaltningen. Det har vært en rekke høringsmøter i Klima- og miljødepartementet. Tema har vært "Evaluering av rovviltregionene", "Jakttider innenfor ulvesona" og "Endringer i Naturmangfoldsloven". Eget møte i KLD om tidligssanking og jerveproblematikken. 23. juni var det eget møte med ministrene Helgesen og Dale om ulveskadene på Hadeland, Toten og Hurdal.

I tillegg har det vært sendt en rekke brev til statsråd Helgesen om "Skader påført av freda rovvilt (14.12.2016), "Tillitskrise i rovviltforvaltningen (20.4.), "Uttak før beitesesongen (28.4.), "Hastemøte" (8.6.), "Invitasjon til møte på Hadeland" (9.6.), "Oppfølgingsbrev etter møte med Dale/Helgesen" (6.7.).

I brevet skriver de tre organisasjonene bl.a.

Konkret krever vi:

- At alle tilgjengelige midler blir tatt i bruk fra forvaltningens side for at skadegjørere blir tatt ut. Dette har de berørte beitebrukerne blitt lovet av statsminister Erna Solberg og statsråd Jon Georg Dale i forbindelse med deres besøk ved Åstjern på Hadelandsåsen torsdag 15. juni.
- En klargjøring vedr. bruk av «på drevet halsende hund» ved skadefelling av rovdyr. Vi forventer at Statens naturoppsyn kjøper inn hunder til dette formål slik at de kan bistå kommunale fellingslag når dette ønskes lokalt. Vi ønsker videre at erfarne fellingslag kan kjøpe inn og bruke slike hunder.
- At beitebrukerne får tydelig informasjon fra offentlig forvaltning vedrørende alle faktorer i forbindelse med skader på beitedyr forvoldt av fredet rovvilt. Dette omfatter melding om beiterestriksjoner, kompensasjon ved beiterestriksjoner, kompensasjon for ekstra tilsyn og alle mulige former for ekstra arbeidsbelastning og ekstra kostnader i forbindelse med angrep fra fredet rovvilt
- Klima- og miljøminister Vidar Helgesen og landbruks- og matminister Jon Georg Dale må møte berørte beitebrukere og andre representanter for beitenæringen i dette området snarest. I forbindelse med dette møtet må det gjennomføres en befaring i beiteområdet slik at alle sitter med samme forståelse av hvordan situasjonen er.

Merete Furuberg deltok på Hadeland på møte med statsminister Solberg og landbruksminister Dale om de svært omfattende ulveskadene.

Netthetsing

Nedenfor gjengis et oppslag i Nationen fra 3. juli 2017 som forteller om en helt uakseptabel debattform. Ytringen er anmeldt.

Jeg ønsker ikke folk syke, men jeg må innrømme at det hadde vært litt tilfredstillende og se et tilbakefall av kreft på en viss person her.»

Slik lød en av kommentarene etter at Småbrukarlag-leder Merete Furuberg støttet økt uttak av ulv.

Kommentaren ble skrevet etter at en Nationen-artikkel ble delt på Facebook i et lukket diskusjonsforum for folk som kjemper for ulv. Noen av debattantene tok til orde for fellingstillatelse av Furuberg, andre for å sette henne i bur og sammenlignet henne med en varulv.

Én person kommenterte at det hadde vært tilfredstillende hvis Furuberg fikk tilbakefall av kreft. Det krysset en strek som fikk flere til å reagere. Også Furuberg selv.

– Når folk skriver at de håper jeg får krefttilbakefall, er det beintøft. Det er bare noen måneder siden jeg virkelig kjempet for livet mot kreften, sier Furuberg.

Evalueringsrapporter fra NINA og NIBIO

Våren 2015 fikk Norsk institutt for naturforskning (NINA) i oppdraget fra miljømyndighetene å evaluere den regionale rovviltforvaltningen. Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit mente at NINA av habilitetsmessige årsaker ikke kunne være hovedansvarlig for å gjennomføre en slik evaluering alene. Det måtte som minimum trekkes inn tung landbruksfaglig forskningskompetanse som skulle likestilles med NINA, og gis i oppdrag å evaluere de landbruksfaglige konsekvensene på bred basis.

I NINArapporten heter det bl.a.

”På nasjonal skala har man hatt som mål å holde rovdirene ute fra de tettste saueområdene. I 2014 ble 69 % (1 332 548) av sauene sluppet på beite i beiteprioriterte områder. 63 % av sauene søkes produksjonstilskudd for beiter i kommuner uten registrert yngling av noen av de store rovdirene de siste 5 år. 77 % av sauene er i kommuner uten registrert gaupeyngling, og 78 % av sauene er i kommuner uten registrert jerveyngling. 98% av sauene er i kommuner uten registrerte bjørnebinner”

”En av våre viktige konklusjoner er at det regionale nivået har relativt liten betydning for utviklingen av konfliktpanoramaet rundt rovviltforvaltning i Norge, og at det heller ikke oppfattes som særlig viktig av sentrale aktører i feltet”.

”Det bør vurderes å erstatte eksakte bestandsmål med mer realistiske minimums- og maksimumsmål for antall ynglinger.”

NIBIO fikk høsten 2015 i oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet å gjennomføre «en vitenskapelig gjennomgang av rovviltbestandenes betydning for landbruk og matproduksjon basert på norske ressurser». Formålet var «å belyse om det er ulik utvikling i områder der rovviltbestandene påvirker driften og områder som sjelden eller aldri opplever tap av beitedyr til rovvilt».

Rapporten fra NIBIO slår fast at 55% av Norges landareal ligger innenfor rovdyrprioriterte områder.

”Utnyttelsen av beitekapasiteten er langt lavere innenfor de rovviltprioriterte områdene (26 % utnyttelse) enn i de beiteprioriterte områdene (59 % utnyttelse). Innenfor forvaltningsområdene for bjørn og ulv er utnyttelsen av beiteressursene i utmark svært lav. Ut over tapte dyr har næringen også vesentlige ekstra omkostninger til forebyggende tiltak og tilsyn. Bare deler av dette blir dekket av tilskudd.”

I en felles høringsuttalelse fra NB, NSG og NBS til NINA-rapporten heter det bl.a.

«Norges Bondelag, Norsk- Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit vil påpeke at tilliten til Klima- og miljødepartementet er svært liten etter håndtering av ulvesaken denne vinteren.

Norges Bondelag, Norsk- Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit mener rovviltnemndene generelt gjør en god jobb og bidrar til å redusere konflikten. Vi ønsker å styrke rovviltnemndene og mener de må ha et eget sekretariat slik at de blir mer uavhengige i forhold til fylkesmannsembetene. Vi mener vider at rovviltnemndene må oppnevnes fra fylkestingets medlemmer og at dagens system med samisk representasjon bør videreføres. Vi mener dagens administrative grenser må opprettholdes.

Norges Bondelag, Norsk- Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit støtter at rovviltnemndene får utvidet myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling til å gjelde hele året for ulv, gaupe, jerv og bjørn. Nemndene har i dag denne muligheten i tidsrommet 1. juni – 15. februar. Vi mener rovviltnemndene også må få denne myndigheten når bestandene ligger under bestandsmålet.

Norges Bondelag, Norsk- Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit ønsker å beholde forvaltningsområde for gaupe.

Norges Bondelag, Norsk- Bonde og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit frykter at en stor jervesone i Sør-Norge vil redusere rovviltnemndenes myndighet og føre til sentralisering av rovdyrforvaltningen. Dette er i strid med Stortingets intensjon under behandlingen av St.meld. Nr 15 (2003-2004) - rovvilt i norsk natur, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004).»

KLD har i juli 2017 ikke lagt fram noe forslag til behandling av NINA rapporten.

FKT-prosjektet

Året 2014 var det siste året av den treårige prosjektperioden for det første FKT-prosjektet. Prosjektet har vært et fellesprosjekt mellom Norsk Sau og Geit, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Det overordnede målet med prosjektet var å gjennomføre tiltak som skulle forebygge tap av beitedyr til rovvilt og å dempe konflikten mellom beitenæringen og rovviltforvaltningen. Prosjektet har derfor arbeidet med å formidle informasjon om forebyggende tiltak, bestandsovervåking, rutiner ved skadesituasjoner, samt bidratt til å skape dialogarenaer både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

For de tre deltagende organisasjonene har det vært et hovedmål å få til et nytt 3-årig FKT-prosjekt, noe en har lyktes med. Per Fossheim er ansatt som ny prosjektleder og FKT-prosjektet fortsetter videre.

Dialogmøter

Prosjektet har arrangert og deltatt på en rekke møter rundt om i de ulike fylkene. Dialogmøte om rovviltsituasjonen og om samarbeidet mellom de ulike aktørene. Prosjektleder deltok på rovviltmøte dagen før NBS sitt landsmøte høsten 2016.

Informasjon

Organisasjonenes tidsskrift og nettsider har blitt brukt for å spre relevant og aktuell informasjon om rovvilt og beitebruk som prosjektet har utarbeidet. Bestandsregistrering, forebyggende tiltak, tips, råd og frister for FKT-søknader, erstatningssøknader etc. er noen av temaene i disse artiklene.

5.5 Matsvinn

Våren 2015 skrev mange organisasjoner, aktører fra næringsmiddelindustri og handel samt flere departementer under på en intensjonsavtale der deltakerne forpliktet seg til å gå inn i et arbeid som skulle resultere i et opplegg for å redusere matsvinn på alle nivåer. Norsk Bonde- og Småbrukarlag var en dem som skrev under på denne avtalen.

Fra sommer/høst 2015 har alle deltakere møttes flere ganger for å diskutere hvordan dette arbeidet skal gripes an og gjennomføres. Diskusjonene har klarlagt at de ulike sektorene eller bransjene har ulik oppfatning av hva som er matsvinn, fra hvilket punkt i matkjeden en skal regne på matsvinn, hva som er årsaker til matsvinn og hva en evt. skal gjøre for å redusere dette svinnet. NBS har vært representert i gruppa ved Olaf Godli.

Arbeidet har ført så langt fram at alle deltakere er enige om en felles definisjon av matsvinn. Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag har behandlet dette som en egen sak og har sluttet seg til følgende definisjon:

«Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet.»

Som følge av denne definisjonen regnes som matsvinn når nyttbare deler av mat produsert for mennesker ender som blant annet dyrefôr. Partene skal bidra til en best mulig ressursutnyttelse i hele verdikjeden. Selv om eventuelt svinn før slakte-/høstetidspunktet ikke regnes som matsvinn, skal bransjen likevel søke å innhente data for primærleddet og utføre tiltak som kan redusere svinn og sikre god kvalitet på maten.»

Etter at denne definisjonen ble avklart høsten 2016 har arbeidet bestått i videre klarlegging av de ulike sektorvise utfordringene knyttet til å utarbeide opplegg for innhenting av tilgjengelige og relevante data om matsvinn.

Den vedtatte definisjonen av matsvinn begrenser hva som skal rapporteres fra primærproduksjonen av råvarer. Det er et faktum at en betydelig andel av det svinn som skjer i primærproduksjonen skjer før varen når det punktet som svinn skal regnes fra, ut fra definisjonen. Det er likevel tatt inn et punkt i definisjonen om at det skal arbeides for å redusere svinn også før registreringspunktet. Utfordringen er at dette svinnet ikke blir registrert, hovedsakelig fordi det skyldes forhold som ligger utenfor kontrollen til den enkelte bonde.

Arbeidet med statistikkopplegget for de ulike sektorene ble i løpet av vinteren 2017 ført fram til et punkt der de ulike aktørene bestemte å inngå et mer formelt samarbeid om reduksjon av matsvinn. 23. juni 2017 ble det underskrevet en bransjeavtale mellom fem departementer som representanter for myndighetene og 12 organisasjoner som representerer matbransjen, herunder Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Bakgrunnen for og formålet med å arbeide for et redusert matsvinn burde intuitivt være kjent for alle. Bransjeavtalen har også definert klare reduksjonsmål fram mot 2030. For 2030 er det måltallet i FNs bærekraftsmål på 50 prosents reduksjon som gjelder. Fram mot 2030 er det satt to delmål:

- 15 prosents reduksjon innen 2020
- 30 prosents reduksjon innen 2025

Arbeidet med å redusere matsvinnet i primærleddet av produksjonen må i praksis gjennomføres av den enkelte bonde. Faglagenes forpliktelse i dette arbeidet vil bestå i kampanjer og holdningsskapende aktiviteter som setter søkelyset på hvordan svinnet i praksis skal reduseres og hvordan eventuelle restvolumer fra en produksjon kan utnyttes til mat. Dette er en oppgave som Norsk Bonde- og Småbrukarlag har forpliktet seg på å delta i i årene framover. Opplegget for hvordan dette skal gjøres skal utvikles gjennom et samarbeid mellom faglagene og Landbruks- og matdepartementet samt Landbruksdirektoratet.

5.6 Arbeid i forskningsstyrene

Styret for fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) forvalter til sammen over 200 mill. kroner pr. år til landbruks- og matforskning. Fellesbegrepet for disse midlene er "Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri". Styrerepresentant for NBS er Olaf Godli, med Elin Bergerud som vara. Landbruksdirektoratet er sekretariat for forskningsstyrene.

Forskningsmidlene over jordbruksavtalen brukes for dekke jordbruksnæringens forskningsbehov. Næringen definerer problemstillinger det skal forskes på. Næringsaktørene og forskningsmiljøene samarbeider om å planlegge og gjennomføre forskningsprosjekter. På den måten bidrar forskning finansiert av forskningsmidlene over jordbruksavtalen til å løse viktige utfordringer og samtidig til verdiskaping for jordbruksnæringen. Næringen skal så langt det er mulig ut fra praktiske og habilitetsmessige årsaker delta i forskning som finansieres av midler fra jordbruksavtalen. Det sikrer høy relevans, og kort vei fra forskning til anvendelse og verdiskaping.

Forskningen skal bidra til at en voksende befolkning får trygg og sunn mat, basert på norske ressurser. Forskningen skal også bidra til økt bærekraftig matproduksjon basert på norske ressurser - over hele landet. Dette inkluderer blant annet forskning for bedre utnyttelse av grovfôrressursene i inn- og utmark, utnytting av lokale ressurser gjennom bioprosessering, og dyrehelse og dyrevelferd. er også viktig. Bioøkonomi er også relevant tema.

Landbruksnæringen etterspør forskning som bidrar til reduserte klimagassutslipp og en mer miljøvennlig drift, og samtidig en bedre utnytting av potensialet for økt produksjon i et endret klima. Det inkluderer blant annet forskning for optimal dyrkingsteknikk og agronomi for mindre avrenning, jordpakking og bedre karbonbinding, samt utvikling av moderne avlsmetoder for friske, robuste og tilpassede husdyr og plantesorter.

Næringen er opptatt av forskning innen teknologi og verdiskaping både i primærjordbruket og i matindustrien. Produktutvikling og kvalitet i alle ledd i verdikjeden er viktig for konkurransekraften og evnen til å forhindre økende import av matvarer.

Innenfor matområdet er næringen opptatt av at forskning bidrar til trygg mat, bedre råvarekvalitet, bedre kunnskap om ulike helseaspekter knyttet til mat, og hvordan norske produkter kan ivareta dette og er attraktive for forbrukeren.

Det kommer også innspill fra aktører i landbruket om utfordringer knyttet til strukturendringer i landbruket, eiendomsforhold og lange avstander, og konsekvenser av landbrukspolitikken bl.a. innen fordeling og rovdyr.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde følgende innspill til forskningsområder vinteren 2017:

1. Økt bærekraftig matproduksjon basert på norske ressurser – over hele landet
 - Dette omfatter bærekraftig utnyttelse av utmarksressurser
 - Kostnadseffektiv grovfôrproduksjon av god kvalitet
 - Klimatilpasset og sjukdomsresistent plantemateriale
 - Dyrehelse og dyrevelferd og konsekvenser av økte produksjonskrav
 - God agronomi
 - Effektiv og klimavennlig gjødselhandtering
2. Klimavennlig og klimatilpasset produksjon
 - Karbonbinding i jord
 - Elektrifisering av jordbruket
 - Økt bruk av biodiesel
 - Produksjon av biogass
 - Nye plantesorter med endrede bruksegenskaper
3. Teknologi og verdiskaping i jordbruk og matindustri
 - Presisjonsjordbruk
 - Maskinpark og bygningsløsninger
 - Automatiserte produksjonslinjer
 - Smart prosesseteknologi
 - Robotisering
4. Mattrygghet, helse og samfunn
 - Råvarekvalitet
 - Råvareutnytting
 - Råvaresikkerhet
 - Nye råvareegenskaper
 - Forbrukerinnsikt
 - Kostholdsrelatert helse
5. Jordbruksavtalens innvirkning på utviklingen av jordbruket

5.7 Arbeid i Matmerk

5.7.1 Styrets virksomhet

Arne Lofthus overtok leiar Merete sin plass i Matmerk etter at ho vart sjukemeld juni 2016. Fungerande leiar representerte deretter NBS i 2 styremøte i Matmerk hausten 2016.

På strategimøte i Matmerk i Sarpsborg desember 2016 var det Merete Furuberg som møtte.

Matmerk sitt budsjettarbeid, evt forbetring av «Nyt Norge»- merkinga og auka oppsluttnad om dette merket har vore hovudsaker. Også daglegvarehandelen si økonomiske deltaking i arbeidet omkring kostnader med «Nyt Norge» i 5 nye år har vore diskutert. Administrasjonen i Matmerk meiner at nytt datasystem med tanke på forbetringar i det daglege arbeidet må på plass. Kostnad med dette har vore diskutert. I styremøte i NBS i desember 2016 vart Merete Furuberg oppnemnd som fast representant for vår organisasjon.

5.7.2 Arbeid i faggruppene

KSL i landbruket er et viktig tema. Matmerk har organisert arbeidet med å holde et oppdatert opplegg for kvalitetssystemet i landbruket i ulike faggrupper. Det er egne grupper for:

- HMS
- Planteproduksjon
- Husdyrproduksjon
- Inn på Tunet

Faglagene har representanter i alle faggruppene. I tillegg møter det representanter for Matmerk, varemottakerne, Mattilsynet osv., alt etter hvilken gruppe det gjelder. Faggruppene møtes flere ganger i året og bidrar til at Matmerk kan holde KSL-systemet oppdatert/revidert til enhver tid.

I tillegg har Matmerk en egen faggruppe som har ansvaret for å forvalte kompetanseutviklingsmidlene som bevilges over jordbruksavtalen.

5.8 Arbeid i Omsetningsrådet

Merete Furuberg var fast medlem i Omsetningsrådet fram til sjukemelding 20. juni 2016. Arne Lofthus deltok som vara på alle møte i OR resten av året, med fast plass i rådet fra 2107.

Ved inngangen til 2016 var det fremdeles fokus på eggsektoren, men markedsituasjonen har gjennom året og inn i 2017 bedret seg mye.

Omsetningsrådet legger vekt på å følge med situasjonen i markedet for alle de store produksjonene og dette tilsier at det som første sak på alle rådsmøter blir orientert om markedsituasjonen for melk, kjøtt, egg og korn.

Omsetningsrådet gav støtte til et forsøkshus på NMBU Ås for fjørfeforskning. Normalt er dette litt i utkanten av hva OR midler skal brukes til, men med tillegg fra en bransjeavgift vil huset bli realisert. Næringa argumenterte godt for nødvendigheten av dette forsøkshuset.

Situasjonen for sau og lammekjøtt er krevende med store lager på innfrysing. Det ble tidlig i 2017 gjort vedtak om ekstra frysefradrag som hastesak. Tiltak i markedet med prisnedsetting ser ut til å virke. Fra underdekning i 2015 har det vore mykje lam og sau på lager fram til sommeren 2017. Forventa produksjon i 2017 gjør at markedssituasjonen fremdeles vil bli krevende fremover. Fram til slutten av juni 2017 har det vært et godt salg av lam.

Det er fremdeles stor underdekning av storfekjøtt.

Produksjonen av melk har vært litt lavere i 2016 enn i 2015. Det har likevel vært behov for økte reguleringsmidler da etterspørselen har vært noe mindre. Lagrene av ost bekymrer noe. Tine merker godt konkurransen fra import. Stor produksjon av geitemjølke har skapt noe bekymring innad i Tine.

Produksjonen av hagebruksprodukter har vært noe større i 2016 enn 2015. Målpris er oppnådd for disse produksjonene: kepaløk, rosenkål, gulrot, agurk og epler.

Potetavlingene låg lenge an til å bli mye større enn foregående år, og ved lagertelling desember 2016 var det 9 % mer poteter på lager enn 2015. For epler var produksjonen 2016 på 7632 tonn, en økning på over 2400 tonn fra 2015.

Kornproduksjonen gav en salgskornavling på 1265000 tonn, med en mathveteandel på 78 % I 2016 har Omsetningsrådet avholdt 7 styremøter og behandlet 100 saker. I oktober var styremøtet kombinert med fagtur til Lofoten. Rammebetingelser og utfordringer for lokalt jordbruk var tema.

Det var besøk hos sauebønder som leverer til Lofotlam, og rådet var også innom Horn slakteri på Leknes. Det ble og tid til besøk hos Aalan Gård der osteproduksjon av geitmjølke, gårdsbutikk og gjesteservering var inntekt og arbeidsplass for 4 personer. På Aalan gård er folket medlemmer i NBS.

5.9 Arbeid med HMS

5.9.1 Forsikringsmøter

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Gjensidige ble enige om en ny forsikringsavtale i 2016. Avtalen medfører at NBS skal ta et mye større ansvar for å orientere om avtalen i egen organisasjon. Dette krever involvering av fylkesledere og fylkessekretærer i større grad enn tidligere, noe NBS får kompensert. Dette innebærer at NBS driver opplæring av fylkessekretærer og fylkesledere som igjen skal reise rundt og orientere om ordningene i avtalen på lokallagsmøter. Det gis støtte fra sentralt hold i NBS gjennom forsikringsavtalen til slike møter.

I løpet av meldingsåret er det gjennomført ca. 50 møter om forsikringsavtalen

5.9.2 Markvandring i regi av Gjensidige

I forsikringsavtalen med Gjensidige ble det foreslått 2 møter pr. år til markvandring med HMS-fokus. Dette er møter som en vil støtte med kroner 10.000,- pr. møte. Her er prinsippet om "først til mølla" gjeldende, og det er fylkeslaget som står for møtene.

I 2017 var det Buskerud som gikk av med seieren og det er laget et arrangement i samarbeid med NLR, NBS og KSL Matmerk som kan brukes av alle fylkeslag som får tildelt denne muligheten i årene fremover.

5.9.3 Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket

Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket skal koordinere arbeidet med HMS i landbruket og sikre godt samarbeid mellom de ulike aktørene gjennom å drøfte relevante problemstillinger slik som for eksempel: psykisk helse i landbruket, kampanjen trygghet og helse i landbruket, statistikker og registreringer samt brannsikring i landbruket.

Forumet ledes av politisk ledelse i Landbruks- og matdepartementet og har deltakere fra faglaga, Matmerk, forsikringsbransjen, NLR, Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, Arbeidstilsynet osv.

Årets møte tok for seg saker som:

- Orientering om KSL som grunnlag for HMS på den enkelte gård v/ Matmerk
- Orientering om risikovurdering v/ Gjensidige
- Orientering om brannutvikling og forebyggende arbeid v/ Landbrukets brannvernkomité
- Mer målrettet HMS-rådgivning i kjølvannet av prosjektet "Ulykker i landbruket" v/Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Matmerk og Norsk Landbruksrådgiving
- Arbeidstilsynets næringsssatsing overfor landbruket v/ Arbeidstilsynet
- NLR og arbeidet med HMS v/ Norsk Landbruksrådgiving
- Orientering om arbeidet med beredskap og prosjektet "Tryggere sammen" v/ Norges Bondelag
- HMS og landbruk – nødvendig del av fagutdanning, men hvordan sikres et studietilbud som gir kompetanse på høyere nivå? v/ Norges Bondelag

5.9.4 Landbrukets HMS-utvalg

Landbrukets HMS-utvalg er et rådgivende organ som har til formål å fremme forebyggende helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i landbruksnæringen. Arbeidet er praktisk orientert, målrettet og løsningsorientert. Landbrukets HMS-utvalg har følgende organisasjoner som faste medlemmer:

- *Faglag*: Norges Bondelag, Norsk bonde- og Småbrukarlag og Norsk Gartnerforbund
- *Rådgivning og avløsning*: Norske Landbrukstenester og Norsk Landbruksrådgiving
- *Forsikring*: Gjensidige
- *Arbeidsgiver- arbeidstaker*: Fellesforbundet, Landbrukets Arbeidsgiverforening
- *Andre*: KSL Matmerk
- *Observatører*: Arbeidstilsynet, Mattilsynet, NHO Mat og Bio

5.9.5 Fagråd HMS i NLR

Som en konsekvens av at Landbrukets HMS-tjeneste ble overført til Norsk Landbruksrådgiving ble det opprettet et eget fagråd for HMS i NLR.

Fagrådet består av representanter fra NLR, begge faglaga og Matmerk.

Formålet med fagrådet er å sikre at HMS-arbeidet i NLR får de nødvendige ressurser og en organisering som gjør det mulig å videreføre HMS-arbeidet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar aktivt i fagrådet.

5.9.6 Etablering av Nasjonalt fagkompetansesenter for landbrukshelse

Utgangspunktet for dette forprosjektet var allerede igangsatte samarbeid på regionalt nivå i Trøndelag og forskningsprosjekter som omhandlet bondens sikkerhet og helse. Samarbeidet på tvers av fagområder og mellom ulike aktører fra både privat og offentlig side har gjort at en har en historisk mulighet. Samarbeidet og initiativene har skapt en felles enighet og et engasjement som det er viktig å ta vare på og utnytte.

Rapporten fra prosjektet oppsummerer et arbeid som ble gitt i oppdrag til Landbruk21 Trøndelag om å utrede spørsmål rundt opprettelse av et fagkompetansesenter for landbrukshelse, plassert i Trøndelag – et regionalt initiativ med nasjonal ambisjon

Det overordnede formålet med NFKS er at det skal være det navet som til nå har manglet innen arbeidet med landbrukshelsen i dag. Med «landbrukshelse» forstås her bondens arbeidsevne, helse og sikkerhet for bonden og andre som arbeider i primærlandbruket.

Operativt skal NFKS ha tre oppgaver. For det første må det generere kunnskap gjennom forskning og utvikling. For det andre må NFKS drive med aktiv kunnskapsformidling gjennom undervisning og kursing. For det tredje må NFKS stå for rådgiving og formidling i spørsmål rundt landbrukshelse. NFKS skal ikke være en del av rådgivings-/ veiledningsapparatet rettet direkte mot bonden, men være en del av fagutviklingen dette apparatet bygger på.

5.10 utfordringer i dagens dyrehold

5.10.1 Dyrevelferd

Debatten om dyrevelferd for produksjonsdyr i jordbruket pågår kontinuerlig. Det gjelder for eksempel oppstallingsforhold for pelsdyr, dyretetthet i slaktekylling, ulike holdformer for verpehøner eller problemene som oppstår for beitende husdyr i utmark med en økende rovdyrbestand.

En registrerer fortsatt betydelige tap av beitedyr til rovdyr i områder der beitedyr har førsteprioritet og der en bare skal ha begrensede bestander av rovdyr. Forvaltningen av ulvestammen er særlig utfordrende. En økning i antall ynglende ulver både på norsk og svensk side av grensen fører til et økende antall ulver som hvert år må forlate familiegruppen for å finne sine egne leveområder. Disse dyrene slår seg ikke ned i de områdene der ulv har fått førsteprioritet, men trekker vestover og nordover inn i områder med et stort antall beitedyr i utmark. De siste tre-fire årene har dette resultert i betydelige skader og tap av beitedyr både i Sør- og Nord-Norge. I år er det primært i området Hadeland, Toten og Hurdal som har hatt store tap til ulv, mens jerven også i år har vært et problem i Nordland.

Disse angrepene representerer et betydelig velferdsproblem for beitedyra. Ulveangrepene i området som er nevnt over førte til at flere tusen dyr ikke kom på utmarksbeite i det hele tatt, noe som har medført store økonomiske konsekvenser for mange dyreeiere. I tillegg er det en stor psykisk utfordring for dyreeierne å handtere en slik situasjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har vært en svært aktiv pådriver i flere år for å få endringer i disse uholdbare og uakseptable forholdene både for dyr og mennesker. Dette arbeidet krever tett oppfølging mot politiske myndigheter. Dette arbeidet er videreført i 2017. Se kapittel 5.4.

Dyrevelferden i pelsdyrholdet ble igjen tatt opp til diskusjon i løpet av året. En samlet jordbruksnæring ble utfordret på å utarbeide et forslag til velferdsprogram for mink. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltok aktivt i dette arbeidet. Forslaget til velferdsprogram ble sendt på høring og Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet de synspunkter som framkom i høringssvaret til Norges Pelsdyrslag.

5.10.2 Dyresjukdommer

I løpet av det siste året er det ikke rapportert om utbrudd av alvorlige husdyrsjukdommer som veterinærmyndighetene og næringen ikke har handtert innenfor sitt vanlige apparat. Fra tid til annen kommer det meldinger om diverse sjukdommer på fugler i hobbybesetninger, men disse har heldigvis ikke blitt spredd videre til bruksbesetninger.

Antibiotikaresistens er et tema som blir viktigere og viktigere å diskutere. En samlet næring med Animalia i front, har i løpet av det siste året utarbeidet og presentert en handlingsplan mot antibiotikaresistente bakterier. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har sluttet seg til denne handlingsplanen.

5.10.3 Deltakelse i KOORIMP

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar sammen med de økonomiske organisasjonene i jordbruket (både samvirkeorganisasjoner og ikke-samvirkebaserte organisasjoner), avlsforeninger og forsikringsbransjen samt Mattilsynet i et arbeid for å kvalitetssikre eventuell import av levende dyr og dyremateriale, sikre en beredskap for håndtering av smittsomme husdyrsjukdommer og diskutere strategiske problemstillinger knyttet til bekjemping av disse.

Alle de deltakende organisasjonene er samlet i en styringsgruppe som møtes 2-3 ganger i året. Den daglige driften er lagt til Animalia som også håndterer fortløpende forespørsler om import av levende dyr og dyremateriale (sæd, embryo).

Koorimp-sekretariatet i Animalia har også fungert som koordinator for innspill fra næringa til endringer i dyrehelseforskriften og innspill til arbeidet med forskrift om velferd for storfe, svin, sau og geit.

5.10.4 Strategisk forum dyrevelferd

Mattilsynet har et eget forum for dyrevelferd som involverer faglagene, varemottakerne, veterinærer, Mattilsynet osv. Forumet møtes et par ganger i året for å diskutere hvordan en skal opprettholde og bedre dyrevelferden for produksjonsdyr i jordbruket i Norge.

5.11 Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruksforhandlingene

5.11.1 Evaluering av areal og kulturlandskapstilskuddet

I jordbruksoppgjøret 2015 ble det bestemt å gjennomføre en evaluering av areal- og kulturlandskapstilskuddet. Evalueringen har sin bakgrunn i forslag fra arbeidsgruppen som foretok en gjennomgang av miljøvirkemidlene foran jordbruksforhandlingene i 2015. Formålet med evalueringen er beskrevet i Prop.127 S (2014 – 2015).

«Evalueringen skal belyse effektene av tilskuddene, herunder i hvilken grad tilskuddene kan sies å bidra til ordningens formål:

Bidra til et aktivt jordbruk over hele landet, og til å styrke og utjevne inntekter mellom produksjoner og distrikt.

Skjømte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål.

Evalueringen skal også vurdere hvordan areal- og kulturlandskapstilskuddene virker sammen med, og forskjellig fra, andre typer virkemidler med hensyn til å holde arealer i drift og å sikre miljøverdier, herunder redusere næringsstofftap til omgivelsene. Evalueringen skal videre vurdere om det er hensiktsmessig innretning og omfang av miljøkravene i areal- og kulturlandskapstilskuddet».

Det ble oppnevnt en partssammensatt arbeidsgruppe for å følge opp arbeidet med evalueringen. Olaf Godli har vært Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin representant i arbeidsgruppen. Det er Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) som har stått for evalueringen og som er ansvarlig for sluttresultatet. Evalueringen ble sluttført før jul i 2016.

Arbeidsgruppen presiserte oppdraget slik:

«Det skal lages en beskrivelse av bakgrunn og historikk tilbake til om lag 1990 da tilskudd til areal- og kulturlandskapstilskudd ble introdusert, herunder endring i utforming fram til gjeldende virkemiddelsystem.

Det skal gjøres en vurdering av hvordan tilskuddet virker sammen med de øvrige virkemidlene, sett i sammenheng med utvikling av tilskudd, miljøvilkår i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, andre krav, priser og måloppnåelse.

Der skal gjøres en vurdering av hva slags effekt ordningen har hatt. Oppnår vi resultater som vi ellers ikke hadde nådd, uten et areal- og kulturlandskapstilskudd? Kan ordningen målrettes eller innrettes annerledes for å bedre å ivareta formålet om et aktivt og bærekraftig jordbruk?

Det skal lages en omtale av i hvilken grad virkemidler til areal- og kulturlandskapsformål innen landbrukets virkemiddelsystem brukes i andre land, eksempelvis i Sveits og et utvalg av medlemsstater innen EU.»

Areal- og kulturlandskapstilskuddene har eksistert i en eller annen form i snart 30 år. NIBIO konkluderer med følgende på et overordnet nivå:

- AK-tilskuddet bidrar til å holde jordbruksareal i drift ved å gi økonomisk grunnlag for bruk av ulike typer jordbruksarealer.
- AK-tilskuddet virker utjevne på lønnsomheten mellom ulike produksjoner og ulike regioner.
- Overvåking av jordbruksarealene viser at miljøkravene som stilles for å motta AK-tilskudd i stor grad er fulgt.

NIBIO ble bedt om å beskrive tiltak som kan styrke måloppnåelsen for ordningen og peker på følgende forhold:

- Sterkere geografisk differensiering
- Vridning av pengebruken fra kulturlandskapstilskuddet til arealtilskuddet
- Vurdere tilskuddsordninger i retning av ordninger som brukes i EU og Sveits

NIBIO framhever bruken av moderne informasjonsteknologi som et viktig virkemiddel for å gjøre tilskuddsordningene mer differensierte og mer målrettede. Dette er et viktig argument i diskusjonen om innføring av et driftsvansketilskudd basert på kriterier som har vært vanskelig å operasjonalisere manuelt. Ny kartteknologi gjør det mulig å legge andre og nye krav inn som grunnlag for utmåling av tilskudd. Dette har vært en viktig sak for Norsk Bonde- og Småbrukarlag i flere år.

5.12 Sentrale høringer i perioden

5.12.1 Høring knyttet til det juridiske grunnlaget for lisensfelling av ulv.

22. februar 2017 sendte Klima- og miljødepartementet ut saken på høring. I Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt svarbrev av 27.2.2017 heter det bl.a.:

«Det vises til høring fra departementet knyttet til det juridiske grunnlaget for lisensfelling av ulv. 20.12. 2016 behandlet Klima- og miljødepartementet klage på lisensfelling av inntil 32 ulv i ulvereviret og Odalsreviret. Departementet konkluderte med at skadeomfanget og skadepotensialet for de aktuelle ulverevir er svært begrenset, samt at det foreligger andre tilfredsstillende løsninger enn lisensfelling.»

«Det er sterkt kritikkverdig at skade på husdyr utenfor ulvereviret ikke er vektlagt. Det er utenfor ulvesona at ulv gjør mest skade, fordi det ikke er frittgående beitedyr innenfor sona. Departementets vedtak vil føre til flere ulver utenfor ulvesona i 2017 og dermed betydelig større skade, noe NIBIO rapporten dokumenterer.»

LMD konkluderer slik:

”Etter LMDs vurdering er vilkårene i naturmangfoldloven (og Bernkonvensjonen) for at det kan tillates felling av ulv i revir innenfor ulvesonen oppfylt.”

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet Landbruks- og matdepartementets konklusjon. NBS fant det merkelig at fagfolkene i Landbruks- og matdepartementet skulle ha dårligere faglig grunnlag for å vurdere bl.a. skadepotensialet enn juristene i lovavdelingen i Justisdepartementet.

5.12.2 Høring om soneforskrift for skrantesjue

Høringssvaret er felles for Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit.

Organisasjonene støttet i all hovedsak forslagene i utkast til soneforskrift for CWD med de forbehold og tilleggsforslag som følger nedenfor. Til slutt i brevet heter det:

«Det er en forutsetning for høringssvaret at kostnader ved gjennomføring av forskriftsfestede tiltak og vedtak om pålegg dekkes av det offentlige.»

5.12.3 Endring i naturmangfoldloven § 18

I Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt høringssvar av 27.2.2017 framholdt organisasjonen bl.a.:

I Landbruks- og matdepartementets vurdering av om grunnlaget for lisensfelling er til stede konkluderes det med følgende: *"Etter LMDs vurdering er vilkårene i Naturmangfoldloven for at det kan tillates felling av ulv i revir innenfor ulvesona oppfylt"*.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet denne konklusjonen og mente at det ikke var grunnlag for lovendring.

5.12.4 Endring rovviltforskriften – lisensfellingsperioden ulv.

I høringen av 03.02.2017 foreslo Klima- og miljødepartementet at lisensfellingsperioden innenfor ulvesona, skulle bli den samme som utenfor ulvesone, dvs. 31. mars i 2017.

I sitt svarbrev støttet Norsk Bonde- og Småbrukarlag dette, men mente at dette ikke bare måtte gjelde for 2017, men være permanent.

5.12.5 Evaluering av regional rovviltforvaltning og forvaltning av kongeørn (NINA rapport)

Det felles høringssvaret fra Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, er tatt inn i pkt. 5.4.

5.12.6 Høring om endringer i prisutjevningsordningen for mjølk

Utdrag fra høringssvaret:

Vedrørende spesiell kapitalgodtgjøring

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at den etablerte konkurransen i meierisektoren skal videreføres og at det inntil videre fortsatt vil være behov for å subsidiere de aktørene som skal konkurrere med Tine SA. Det må imidlertid være et mål at andre aktører som har valgt en annen organisasjons- og eierform enn Tine SA klarer å etablere en lønnsom virksomhet som gir tilfredsstillende avkastning for investorene og en avregningspris til sine mjølkprodusenter som er konkurransedyktig med utbetalingsprisen i Tine SA.

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter imidlertid ikke forslaget om at den spesielle kapitalgodtgjøringen for uavhengige meierier skal medføre en ytterligere belastning for prisutjevningsordningen. Da ordningen med støtte til Q-meieriene gjennom PU-ordningen ble etablert var meningen at denne skulle være midlertidig. Økte kostnader over prisutjevningsordningen vil innebære en forverring av konkurransesituasjonen for norske mjølkeprodukter. Etter styrets oppfatning ville det være langt mer naturlig at staten tar denne kostnaden direkte i statsbudsjettet. Det er mulig å hevde at staten kjøper tjenesten «konkurranse i meierisektoren» fra de øvrige aktørene og da må staten også akseptere å bære den kostnaden.

Vedr. innfraktsatser i PU-ordningen

Styret går inn for en ordning der alle anlegg (Tine og private aktører) med forbruk av rå melk over et visst volum, f. eks 2 millioner liter melk, bør være basissted i ordningen. Dersom innfraktkostnader ikke kompenseres fullt ut gjennom ordningen, bør underdekningen dekkes gjennom et flatt øretrekk, slik at de geografiske forskjellene minimeres.

Presisering i PU-forskriften

Forslaget om å justere avgrensingene av distribusjonstilskudd etter prisutjevningsforskriftens paragraf 8 andre og tredje ledd støttes.

5.12.7 Høring – rapport fra regjeringens ekspertutvalg for Grønn konkurransekraft

Utdrag fra høringssvaret:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil slå fast at Norge er et «grasland». En forutsetning for å få utnyttet arealressursene rundt omkring i vårt langstrakte land er at det dyrkes gras til grovføretende husdyr for produksjon av rødt kjøtt.

En rapport fra FN organisasjonen FAO viser at utslippene per kilo storfekjøtt er på rundt 18 kilo CO₂-ekvivalenter i Vest-Europa, godt under det halve av snittet på verdensbasis. Hovedgrunnen til at utslippene er lave i Norge er at vi har friske dyr som vokser raskt og utnytter fôret godt. Den norske kombinasjonskua av rasen NRF som produserer både melk og kjøtt gir også mindre klimagassutslipp enn ammekua for spesialisert kjøttproduksjon. Avdråttsøkningen vi har sett i norsk melkeproduksjon de siste årene har gitt som resultat at vi trenger færre melkekyr. Dette har blitt kompensert ved økt spesialisert kjøttproduksjon og import. Begge deler øker klimagassutslippene. Det bør av denne grunn ikke stimuleres til en ytterligere avdråttsøkning gjennom virkemiddelbruken.

Arbeidsgrupperapporten ”Landbruk og klimaendringer” av 19. februar 2016 slår fast at ”Landbruket må være en del av klimaløsningen”. Rapporten slår fast at klimaendringene må motvirkes gjennom utslippsreduksjon og økt opptak og lagring av karbon. Det må skje en omlegging fra bruk av svart karbon til fornybart grønt karbon, altså karbon som blir fanget gjennom fotosyntesen i levende planter. Derfor må jord- og skogbruket spille en sentral rolle i «det grønne skiftet».

Tiltakene må gjennomføres på hver enkelt gård. Virkemidler som retter seg mot å identifisere, spre kunnskap om og utløse klimatiltak på gårdsnivå vil derfor være sentrale i det videre arbeidet.

Det har blitt etablert virkemidler i jordbruksavtalen som er sentrale i landbrukets klimaarbeid, og dette må følges opp med bevilgninger til effektive tiltak. Det handler både om prioriteringer innenfor de etablerte program og ordninger og ekstra midler i flere ordninger. I tillegg må klimaarbeidet suppleres med virkemidler utenfor jordbruksavtalen.

Ulike tiltak fra jordbrukets side som har effekt på klima:

- Drenering
- Redusert matsvinn
- Økt beiting
- Økt lagring av karbon i jord
- Tidligere høstestadium av grovfor kombinert med nedjustering i bruken av kraftfor
- Bedre utnyttelse av husdyrgjødsel-N som erstatning for kunstgjødsel-N framstilt med basis i fossil energi.
- Økt innblanding av bioenergi og fornybart drivstoff i maskinparken som er framstilt fra avfall og rester
- Økt bruk av bio- og fornybar energi i bygg og oppvarming, f.eks avfall, flis av kratt og slipvirke.
- Økt bruk av alternativ energi, bl.a sol, vind, jordvarme mm
- Større grad av lokalt salg, avsetning og handel

Mulighetene for å iverksette klimakuttpotensialet i jordbruket er i all hovedsak avhengig av de beslutninger som blir tatt på det enkelte gårdsbruk. For å utløse klimatiltak må det jobbes med å påvise effektive klimatiltak på hver enkelt gård og formidle kunnskap om disse, samt å innrette virkemidlene slik at næringsutøverne har et økonomisk handlingsrom og motivasjon til å gjøre nødvendige investeringer for å oppnå klimaeffektiv drift og klimatilpassing av produksjonen. Ett av de aller viktigste tiltakene er drenering av jordbruksarealer.

Skog som klimatiltak

Det er særlig to av klimatiltakene som arbeidsgrupperapporten ”Landbruk og klimaendringer” kommer med, som bør ha fokus ved nærmere prioritering av bevilgningen til skog over jordbruksavtalen:

- Tiltak for å øke skogens karbonlager (planting på nye arealer, tettere planting, planteforedling og gjødsling) må øke betydelig i omfang dersom Norge skal ta sin forholdsmessige del av ansvaret for det globale behovet.
- Det er behov for økte investeringer både i opprusting av eksisterende skogsbilveier og i nybygging for å få tilgang til skogressursene på en effektiv måte. Behovet for nybygging gjelder særlig i plantet skog på Vestlandet og i Nord-Norge. Tilskuddsordningen bør stimulere til et rasjonelt veinett på tvers av eiendoms grensene.

I en situasjon der det diskuteres noen øre endring på drivstoffavgifta er det på tide at det tas tak i mer fundamentale utfordringer i det grønne skiftet. I forbindelse med utnyttelse av tømmerstokken er det slik at byggeindustrien kan bli motoren i det grønne skiftet. Vi trenger kontinuerlig fornying av boliger og næringsbygg. I dag står byggeindustrien for opp mot 40% av CO2 utslippet når vi regner med hele produksjonsprosessen. Stål, betong, isolasjonsmateriale og ventilasjonsutstyr er enormt ressurskrevende å produsere og dyrt å resirkulere. Det må i størst mulig grad bygges i treverk.

5.12.8 Høring på endring av forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer

Utdrag fra høringssvaret:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag anser det som hensiktsmessig å gjennomføre den forenklingen som ligger i det å samle seks ulike forskrifter i en samlet forskrift.

Innføringen av et kunnskapskrav om dyrehelse og krav om en skriftlig smittevernplan som er tilpasset hvert enkelt dyrehold støttes. Det må tas hensyn til at ulike dyreholdere har ulik bakgrunn, erfaring og kunnskap, dvs realkompetansen til dyreholder må vektlegges i forbindelse med kravene som blir stilt overfor ham.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at næringa må få økonomisk kompensasjon for å utarbeide og drifte kunnskapskurs.

Karensregel for livdyrforflytting av storfe, svin og kameldyr støttes. Det er positivt at det legges opp til å hindre kontakt mellom dyr fra ulike besetninger ved bl.a dyreansamlinger og transport. Samtidig må det være fornuftige og realistiske regler for å hindre smittespredning mellom dyr. Karensregelen på 2 uker oppfattes slik at livdyrhandel mellom 2 dyreholdere blir lovlig når avsenderbesetningen i løpet av de siste 14 dagene ikke har mottatt klauvdyr fra andre besetninger, fellesbeiter eller dyreansamlinger.

Når det gjelder reglene for smittesluse er det etter Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin mening viktig at nåværende regelverk videreføres slik at eksisterende driftsbygninger kan fortsette sitt husdyrhold uten omfattende ombygginger. Selv om forholdene i noen fjøs ikke er 100% ideelle foreligger det muligheter til å hindre smitteoverføring ved enkle tiltak og sunn fornuft.

5.12.9 Høring - forslag til lov om endring av lov om konsesjon, lov om jord og lov om odelsretten og åsetesretten

Utdrag fra høringssvaret:

Arealgrenser for konsesjon og odel

Departementet foreslår å heve arealgrensene for konsesjonsplikt ved erverv av bebygd eiendom og lovbestemt boplikt fra 25 dekar til 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord. Tilsvarende foreslår departementet å heve arealgrensen for odlingsjord fra 25 dekar til 35 dekar fulldyrka eller overflatedyrka jord. Endringene innebærer at færre eiendommer enn i dag vil bli omfattet av konsesjonsplikt, og at færre eiendommer vil

være gjenstand for boplikt. Endringen innebærer dessuten at færre eiendommer vil kunne odles.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag går imot heving av arealgrensene for konsesjonsplikt og odlingsjord fra 25 til 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord. NBS er bekymret for de uheldige konsekvensene som denne økningen vil medføre i form av økte priser på mindre landbrukseiendommer som er attraktive både for pengesterke kjøpergrupper og mindre pengesterke kjøpegrupper. NBS ønsker ikke en utvikling der yngre mennesker ikke vil kunne komme i betraktning for å kunne kjøpe en landbrukseiendom som kommer på salg fordi de ikke har råd til å konkurrere med en kjøpergruppe som består av godt voksne personer med god råd.

En utvikling mot et generelt høyere prisnivå på landbrukseiendommer (i denne størrelsesorden) vil kunne føre til et større press innad i en familie for å realisere eiendommen. Dette vil også være tilfellet sjøl om det gjelder en odelseiendom. Økte eiendomspriser vil bli et problem for den som evt. ønsker å drive eiendommen videre og som må løse ut sine søsken.

Konsesjonsreglene for omsetning av landbrukseiendommer har medført at «mange eier litt». Det er et prinsipp som NBS ønsker å videreføre. De foreslåtte endringene legger opp til en utvikling der mindre eiendommer vil kunne samles på færre hender. NBS ønsker ikke å bidra til en slik konsentrasjon av makt.

Priskontroll etter konsesjonsloven

Departementet foreslår at priskontroll ved erverv av rene skogeiendommer oppheves. Forslaget innebærer at om lag 7.400 eiendommer unntas fra priskontroll dersom de selges utenfor familien eller odelskretsen. Det legges samtidig opp til priskontroll ved erverv av de øvrige ressursene på kombinerte eiendommer med både jord og skog.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser ingen grunn til å unnta rene skogeiendommer fra priskontroll. Vi ønsker ikke at utmarkseiendommer skal omgjøres til spekulasjonsobjekter og/eller at pengesterke interesser uten kontroll skal få kjøpe opp eiendommer, jfr. diskusjonen over om konsentrering av eiendommer og makt. Prisen på skogeiendommer må vurderes ut fra den avkastningen eiendommen kan gi med langsiktig og forsvarlig drift. For å sikre en slik vurdering er det helt nødvendig å videreføre en priskontroll.

Ved erverv av bebygd eiendom med både jord og skog foreslår departementet at gjeldende arealgrense for konsesjonsplikt på 25 dekar fulldyrka eller overflatedyrka jord heves til 35 dekar. Konsekvensen av denne endringen er at det ikke vil bli priskontroll ved slike erverv. Departementet foreslår dessuten at dagens arealgrense på 500 dekar for priskontroll ved erverv av skog skal sløyfes ved erverv av bebygd eiendom med både jord og skog. Det betyr at spørsmålet om priskontroll bare blir avhengig av om eiendommen består av mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord. De to forslagene innebærer samlet at om lag 18.000 eiendommer unntas fra priskontroll hvis de selges utenfor familien eller odelskretsen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter ikke et slikt forslag. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at kombinasjonen av jord- og skogbruksdrift er viktig for bosetting og sysselsetting i mange strøk. I tråd med vårt syn på forslaget om økning i

konsesjonsgrensen for jordbrukseiendommer avviser NBS også tilsvarende økning på kombinerte jord- og skogeiendommer.

Ved erverv av ubebygde eiendommer med både jord og skog sender departementet to alternative lovtekster på høring. Alternativ 1 innebærer at det ikke gjøres endringer i forhold til innholdet i gjeldende regler, og at det som i dag alltid vil være priskontroll ved slike erverv. Alternativ 2 innebærer at priskontroll unnlates hvis eiendommene ikke består av mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker ikke å gjøre endringer i dagens regelverk, i praksis vil det bety at en støtter alternativ 1.

Deling, konsesjon og tilleggsjord

Departementet foreslår regler om unntak fra delingsbestemmelsen og unntak fra konsesjonsplikt for å stimulere til salg av tilleggsjord og -skog. Forslaget om unntak fra delingsbestemmelsen er betinget av at eier deler fra tun på ikke mer enn 5 dekar, og selger resten av eiendommen til en som erverver den som tilleggsjord eller -skog til egen eiendom. Gjelder ervervet jordbruksareal, må eiendommen arealet legges til være i drift. Den som erverver tilleggsarealet må enten være eier av tilgrensende eiendom, eller hvis ervervet dreier seg om jordbruksareal, ha leid eller forpaktet arealet i minst 5 år forut for ervervet. I begge tilfeller må den eiendommen erververen har fra før være over en viss størrelse, i lovutkastet er dette knyttet til arealgrensene for odlingsjord, jf. odelsloven § 2. Departementet ber imidlertid høringsinstansene om innspill til hvor denne grensen bør legges.

Forslaget om unntak fra delingsbestemmelsen forutsetter ut over dette at det må foreligge en skriftlig avtale mellom partene. Forslaget om unntak fra konsesjonsplikten er betinget av at den som erverver tilleggsarealet enten eier eiendom som grenser til tilleggsarealet, eller har leid arealet i minst fem år forut for ervervet. Departementet foreslår at ervervet må gjelde hele eiendommen med unntak av tun på ikke mer enn fem dekar. I lovutkastet er det som ved unntak fra delingsbestemmelsen lagt til grunn at den eiendommen erververen eier fra før må falle inn under arealgrensene for odlingsjord etter odelsloven § 2.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er prinsipielt imot de foreslåtte reglene om unntak fra delingsbestemmelsen og unntak fra konsesjonsplikt i forbindelse med salg av tilleggsjord og – skog. Dette gjelder også i saker der det aktuelle arealet grenser til erververs egen eiendom eller der aktuell erverver av jordbruksarealet har leid/forpaktet dette arealet i minst 5 år forut. Forslaget om konsesjonsfritt erverv etter 5 års forutgående leie anser Norsk Bonde- og Småbrukarlag for å være et klart forsøk på å omgå hele intensjonen med dagens konsesjonsregelverk.

Fradeling av tomter

Departementet foreslår en regel om unntak fra søknadsplikten etter delingsbestemmelsen i jordloven § 12 for ubebygde tomter ikke over 2 dekar til bolig, fritidshus eller naust. Forslaget kommer i tillegg til forslaget om å lempe på delingsbestemmelsen. Forslaget er begrunnet ut fra et ønske om å bidra til forenkling av regelverket, redusere byråkratiet og gi den enkelte bonde større råderett over egen eiendom i tråd med det som er sentrale mål i Regjerings-plattformen. Unntaket gjelder

kun på areal som ikke er jordbruksareal (fulldyrka jord, overflatedyrka jord eller innmarksbeite).

Norsk Bonde- og Småbrukarlag går imot forslaget fordi en frykter at antall mulige konflikter mellom andre grupper og bønder vil øke som en konsekvens av forslaget og at aktiv drift, spesielt med husdyrhold, vil bli vanskeligere med flere boliger og hytter i jordbrukslandskapet. I tillegg er mer spredt boligbygging utfordrende mht. vann, avløp osv.

Driveplikt

Departementet foreslår flere endringer i jordloven § 8 som gjelder driveplikt for eiere av jordbruksareal.

Departementet foreslår å oppheve kravet om at leieavtalen skal vare i minst 10 år. Et lovbestemt vilkår om varighet i 10 år kan være gunstig for enkelte husdyrprodusenter som har behov for en langsiktig tidshorison for eksempel ved bygging av driftsbygninger. Vilkåret er imidlertid en uheldig binding av avtalefriheten ved andre produksjoner, for eksempel grønnsaksproduksjon der produksjonen er avhengig av vekstskifte. Departementet mener at regelverket bør åpne for større fleksibilitet. Videre foreslår departementet å oppheve kravet om at leiejord skal være tilleggsjord til annen landbrukseiendom, og dermed også at avtalen skal føre til driftsmessig gode løsninger. Kravet om at leieavtalen skal være skriftlig, opprettholdes. Det foreslås at eieren får en plikt til å sende kopi av leieavtalen til kommunen. Departementet foreslår også å oppheve departementets (kommunens) myndighet til å inngå avtale om bortleie av jord når pålegg om bortleie, tilplanting eller andre tiltak ikke etterkommes.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker å opprettholde kravet om leieavtale på 10 år. Norsk Bonde- og Småbrukarlag meiner imidlertid at planlagte og gjennomførte eiendomsoverdragelser vil måtte innebære at leieavtalen kan sies opp med et års varsel.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter opphevelsen av kravet om at leiejord skal være tilleggsjord til annen landbrukseiendom. Dette vil kunne åpne for at personer som ønsker å komme inn i jordbruket kan starte med å leie jord før en evt. blir eier av egen landbrukseiendom. Det må være en forutsetning at personer uten egen eiendom kan ha rett til å søke om produksjonstilskudd forutsatt at de er registrert i enhetsregisteret og ellers fyller kravene til vanlig jordbruksdrift.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag avviser opprettholdelse av krav om skriftlig leieavtale og plikt om å sende kopi av leieavtalen til kommunen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag avviser forslaget om å oppheve departementets (kommunens) myndighet til å inngå avtale om bortleie av jord når pålegg om bortleie, tilplanting eller andre tiltak ikke etterkommes.

Bestemmelser om tilskudd

Departementet foreslår en tilføyelse i jordloven § 18 (*føresegner om tilskudd*) om at endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg, slik at staten ikke først er nødt til å få fastslått betalingsplikten ved dom.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter tilføyelsen i jordloven paragraf 18, men mener at det bør være en ankemulighet før endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd.

5.13 Nasjonal jordvernpris

I 2017 vart det innstifta ein nasjonal jordvernpris for landet. Landbruks- og Matdepartementet står bak dette tiltaket som er meint å vera årleg.

Prisen er fyrst og fremst meint å vera ein pris som fokuserer på korleis det offentlege, kommunar og fylkeskommunar, handsamar jordvern i planar og praktisk arealpolitikk.

Arne Lofthus har vore NBS sin representant i gruppa Nasjonal jordvernpris, og møtte på 1. møte 12. juni i Landbruks- og Matdepartementet.

Det hadde kome inn 23 kandidatar fordelt frå heile landet. Inntrykket frå NBS sin representant var at departementet sine folk hadde gjort eit godt arbeid med å vurdera kandidatar. Alle medlemene i nemnda fekk høve til å kommentera vurderingane frå sakshandsamar og departementet og det var i utgangspunktet gjort eit utval av dei 5 sterkaste kandidatane.

Det vart gjort vedtak på at prisen skal tildelast under ei større offentleg hending ved passande høve og at prisvinnaren skulle vera hemmeleg til då.

NBS ser positivt på at det offentlege har eit stort fokus på jordvern, og at dette vert institusjonalisert gjennom ein slik pris. Vinnaren av prisen har gjennom planarbeid og «offentleg eigarskap» til jordverntanken vist at jordvern i framtida blir ein naturleg del av det offentlege planarbeidet. Vona er at fleire fylke og kommunar kan ta jordvern på alvor på same måten.

5.14 Ny Landbrukspolitik

Politikkutvikling - Hva er oppnådd og hva kan oppnås de neste 10 år?

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er i ferd med å nedfelle i skrift et «manifest» for utøving av norsk jordbrukspolitik de neste åra. I organisasjonen er det en utålmodighet og misnøye med nåværende jordbrukspolitik som gir seg utslag i krav om endringer som det ofte kan være vanskelig å konkretisere i klar tale.

Samtidig som denne utålmodigheten og misnøyen tar mye tid innad i organisasjonen, må en være glad for at diskusjonen og utålmodigheten er levende- og krevende. Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan stå rakrygget og si at uten dette stadige kravet fra vår organisasjon om endringer, hadde utviklinga i norsk jordbruk vært mer negativ.

La oss slå fast: norsk jordbruk idag er ingen suksesshistorie, men sammenligna med andre land i Europa (og ellers i verden) har Norge likevel klart å holde et høyt fokus på jordbruk over hele landet, der verdiskapinga fra jordbruket også skal skje i områder utenfor de beste jordbruksområda.

Diskusjonen innad i jordbruket og i alle politiske miljø fra politiske partier til Stortingets næringskomite, og til Stortinget det siste året viser oss at majoriteten vil at det norske jordbruket skal være en styrt næring der markedsstyring, markedsbalanse, all matjord i drift over hele

landet, miljømessig god jordbruksdrift, jordbruk basert på samvirketanken og bærekraftige investeringer til jordbruket skal være de viktigste elementene i fremtidig jordbrukspolitikk.

Sannheten de siste åra er likevel at liberal politikk fra nåværende regjering med støttespillere fra Venstre og Kristelig Folkeparti har utfordra den norske jordbruksmodellen som mange har sagt er en suksesshistorie. Jordbrukspolitikken er utfordra på alle plan fra lovverket til arealpolitikk og produksjonspolitikk. Nåværende regjering har desverre vunnet mange små slag, selv om «jordbrukskrigen» tilsynelatende ble midlertidig tapt i Stortinget våren /sommeren 2017.

Økonomisk jamnstilling innad i jordbruket er ikke oppnådd mellom store og mindre gardsbruk. Tilskuddsmidlene over jordbruksavtalen favoriserer de største gardsbruka både i areal og produksjon.

Mål

Når Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal konkretisere sine mål for framtida må politikken som styrker de største, og svekker de minste gardsbruka utfordres og endres på best mulig måte. Det vil da bli slik at det «endelige målet» for en rettferdig norsk jordbrukspolitikk aldri kan bli et endelig mål, men mer et mål som flyttes og endres etter som tida krever det. Å få stabilitet omkring et lovverk for utøving av jordbrukspolitikken vil være avgjørende. Her ligger trolig den største utfordringa idag da flere politiske parti ikke klart ser sammenhengen mellom et godt lovverk for jordbruket og kravet om et mer tidsmessig og klimatilpasset jordbruk. Nåværende regjering har derfor fått relativt lett spill når endringer har blitt fremma i Stortinget.

I diskusjonen innad i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er det et krav om endringer, men organisasjonen er i mindre grad istand til å konkretisere endringer på en slik måte at bøndene kjenner tillit og trygghet ved endringer. Det kan heller ikke sees bort fra at mange som får store tilskudd idag ikke uten videre vil akseptere en ny politikk der deres tilskuddsmengde vil bli redusert sjøl om jordbrukspolitikken endres til noe bedre. Norsk Bonde- og Småbrukarlag må dermed kjempe en kamp for endringer som får Stortinget til å vedta en mer rettferdig jordbrukspolitikk- og for evnen til evig matproduksjon, men også få mange bønder med på laget.

I dag vil det være fornuftig å hevde at mer av tilskudda må komme som tilskudd til areal i større grad. Kanskje i nær framtid vil alle tilskudd komme som arealtilskudd, der det blir stillt store krav til hvordan bonden steller arealet og der det må bli aksept for et tak på hvor mye hvert gardsbruk skal få i tilskudd. Sammenhengen mellom dyretall og jordbruksareal vil da bli et viktig element.

Struktur

Tilskudda til jordbruket har vært inndelt i strukturtilskudd i større eller mindre grad. Dette har vært et av de sterkeste tiltaka for å få en økonomisk jamstilling mellom store og små gardsbruk, og en politikk som lenge var akseptert som god politikk for jordbruket. Ved nåværende regjering sitt første jordbruksoppgjør i 2014 ble denne politikken totalt endret med hjelp fra KrF og Venstre. Dette er viktig å huske i den videre jordbrukspolitiske debatten om fremtidige endringer. Mange som i dag uttaler seg om fremtidige endringer tror ikke strukturtiltaka vil komme inn igjen som viktige tiltak for jordbruket. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil ha som en av de viktigste oppgavene framover å kjempe for at dette likevel skal skje. Vi ser da lett at kampen vil stå mellom de partiene som i 2014 avvikla strukturtiltaka, deler av bondestanden selv som er «litt enige» i bortfallet, store deler av de økonomiske organisasjonene i jordbruket

som halvhjerta kjemper imot innføring av nye strukturtiltak og Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine medlemmer som mener at uten strenge strukturtiltak blir det ingen fundamentale forbedringer for de minste i jordbruket.

De viktigste strukturgrepene som ble tatt under jordbruksforhandlingene i 2014 var

- Utflating – fjerning av struktur i areal- og husdyrtilskudd
- Fjerning av øvre grense for tilskuddsberettigede arealer og dyr
- Dobling øvre grense for mottak av husdyrtilskudd
- Sterk økning i lammeslakttilskuddet
- Fjerning av kvantumsbegrensninger i distriktstilskudd til grøntsektoren

Slik som stoda er nå må vi som organisasjon utnytte alle muligheter til å minne mindretallsfraksjonen på Stortinget om hva de sa og skrev under arbeidet med jordbruksmeldinga våren 2017.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag gjorde et stort arbeid med å få nedfelt gode og framtidretta formuleringer i jordbruksmeldinga, og vi oppnådde stor forståelse blant mange politikere i partiene AP, SP, SV og MDG. Også KrF og Venstre var til tider med på laget når betydningene av strukturtiltak for jordbruket var under diskusjon. Dessverre var partiet Venstre ikke med til mål på de gode strukturtiltakene. Det som likevel er viktig å huske på er at dagens mindretall på Stortinget kan omgjøres til et flertall ved kommende valg.

Tilskudda til jordbruket er også innretta i geografiske soner som til en viss grad er struktur. Disse sonene er av og til gjenstand for endringer. Sonene er ment å være jamstillingstiltak mellom like produksjoner i ulike deler av landet. Så langt har ikke nåværende regjering utfordra soneinndelinga, og det er det gjort et poeng av fra nåværende Landbruks- og matminister vedkommende distriktspolitikken innad i jordbruket.

Tak på tilskudd

Før jordbruksoppgjøret 2014 var det innført tak på mange tilskudd til jordbruket. Avviklinga av tak på tilskudd kan ikke aleine skyldes nåværende regjering, men det var H og FrP i regjering, med hjelp av støttepartia som klarest gjorde dette til sin politikk. Det må være lov å minne om at innen ulike produksjoner har deler av jordbruket sjøl, og andre partier ivret for å oppheve tak på tilskudd for å få fortgang i strukturrasjonalisering.

Dersom Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal få gjennomslag for innføring av realistiske tak på overføringer til gardsbruk, må argumentasjonen bli så god og overbevisende at mange nok ser betydningen av å sette begrensninger. Det finnst ulike måter å angripe på. Skal man sette tak ved et visst areal, og hvor settes grensene? Ved jordbruksforhandlingene har NBS prøvd å innføre grenser som har blitt avvist av andre i jordbruket. Våre krav er altså for sterke og provoserende for de andre.

NBS har også satt grenser for tak på tilskudd til husdyr, men har i liten grad nådd fram. Vår argumentasjon har ikke vært god og overbevisende nok. Kanskje den mest fruktbare vegen å gå er å sette et konkret kronetak på hvor mye et norsk gardsbruk skal motta over jordbruksavtalen.

I Innst. 251 S heter det:

”Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at flere av produksjonstilskuddene er differensierte etter struktur. Disse medlemmer mener videre at disse ordningene bør differensieres slik at økonomien kan styrkes på små og mellomstore bruk. Det bør også være et tak på hvor mange dyr per bruk per dyreslag som gir rett til støtte.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig å ha en tydelig strukturprofil på både areal- og husdyrtilskuddene, med et øvre tak for støtten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en tydelig strukturprofil på areal- og husdyrtilskuddene, med et øvre tak, slik at det legges til rette for matproduksjon over hele landet.»

To viktige moment må vurderes: arealet til gardsbruket skal være i produksjon og oppfylle de krav samfunnet setter til gjeldende jordbruksproduksjon. Dersom produksjonstilskudd skal være del av overføringene må tilskudda komme som tilskudd til den «første produksjonen» inntil en viss mengde. Den gamle tankegangen om at markedet med salg av produksjon skal være det bærende element i gardsøkonomien må gjelde for de som har stort areal og stor produksjon. Dersom NBS ikke klarer å vinne innpass med disse gamle tankene, vil vi aldri klare å endre jordbrukspolitikken til å også ivareta de minste gardsbruka. Det blir derfor avgjørende å få meningsfeller på Stortinget som er villige til å se jordbrukspolitikken fra vårt ståsted. Det er også klart at NBS vil møte motstand innad i jordbruket, men det blir da avgjørende å synliggjøre denne motstanden slik at mange nok kan ta stilling

Inntektsmål

Jordbruket har gjennom mange år krevd lik inntektsutvikling som sammenlignbare andre grupper i samfunnet. Det har aldri blitt et fullgodt resultat av disse krava. Jordbruket ligger langt etter i inntekt for arbeid relatert til jordbruksarbeid.

Det siste året har det vært mye fokus på jordbruket og de økonomiske vilkåra for fremtidig jordbruksdrift i Norge. I desember 2016 presenterte regjeringa utkastet til en ny jordbruksmelding og innspill og arbeid fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag i denne sammenheng har vært formidabel. De politiske partia er utfordra på hvordan inntektsnivået i jordbruket skal være, og på hvordan en kan få minska inntektsforskjellen mellom de i jordbruket som henger etter og andre sammenlignbare grupper.

Jordbruksmeldinga ble behandlet i Stortinget april 2017, og en av de viktigste formuleringene i meldinga omhandler inntektsmålet. Et mindretall, men et viktig mindretall, har kronemessig lik inntektsutvikling som sin formulering for fremtidig jordbruksinntekt. En slik formulering hadde ikke skjedd uten stor og vedvarende påvirkning fra jordbruket, og spesielt fra NBS.

I forbindelse med at Stortinget behandlet jordbruksoppjøret i 2016, sluttet en enstemmig Næringskomite seg til følgende inntektsmål for jordbruket:

«Komiteen legger til grunn at utøverne i jordbruket skal ha reelle muligheter til samme inntektsutvikling som andre i samfunnet. For å sikre rekruttering og inntektsmulighetene

for dem som bruker hele eller mesteparten av arbeidskraften sin i næringen, er det viktig å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre i samfunnet”.

Et slikt inntektsmål, ville være et inntektsmål for 10-15% av gårdsbrukene i Norge og ville bli en katastrofe for utvikling i brukstall og areal.

I Innst. 251 S ble følgende inntektsmål formulert av et mindretall:

”Komiteen støtter å ha et eget mål om inntekt. Inntekt er det viktigste virkemiddelet for å sikre flere av målene for jordbruket, som rekruttering, investeringer og økt norsk matproduksjon.

Komiteen mener at det skal legges til rette for at det skal være mer lønnsomt å produsere mat i Norge.

Komiteen legger til grunn at utøvere i jordbruket, som selvstendig næringsdrivende, skal ha muligheter til samme inntektsutvikling som andre i samfunnet. Inntektsmulighetene må være tilstede innenfor en variert bruksstruktur for at norsk jordbruk skal kunne utnytte landets produksjonsmuligheter. For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at inntektsmålet skal gjelde for alle typer produksjoner på alle typer bruk”

I forbindelse næringskomiteen sin behandling av jordbruksoppgjøret 2017 uttalte Ap, KrF, SP og SV følgende om inntektsmålet:

Målet med økning i rammen er å sikre kronemessig lik utvikling mellom jordbruket og andre grupper, slik inntektsmålet tilsier.

Med denne merknaden hadde de 4 partiene operasjonalisert inntektsmålet. Venstre som var med på inntektsmålet ved behandling av melding hoppet nå av.

Når en leser disse tre inntektsmålene så er det ingen tvil om at i dette spørsmålet har en flyttet mange ”steiner langt” og i riktig retning.

Driftsvansketilskudd

Aldri før har Norsk Bonde- og Småbrukarlags årelange krav om et nasjonalt driftsvansketilskudd nådd så langt som dette siste året. I tillegg til at et samla jordbruk hadde dette som et av sine hovedkrav, har flere politiske parti sagt at dette er et fornuftig virkemiddel med tanke på en positiv utvikling av jordbruksarealet i hele landet. Driftsvansketilskuddet ble vedtatt på Stortinget under behandlinga av jordbruksmeldinga mot Høyre og Fremskrittspartiet sine stemmer. Et betydelig og viktig flertall av de politiske partiene gikk inn for utviklinga av et driftsvansketilskudd, og dette hadde aldri skjedd uten politisk påvirkning fra vår organisasjon blant andre.

I Innst. 251 S heter det:

”Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener at det bør vurderes å innføre et driftsvansketilskudd for å gi grunnlag for drift på de mest tungdrevne arealene i landet. Partene i jordbruksavtaleforhandlingene bør avklare spørsmålet og eventuell innretning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det tungdrevne arealet i alle regioner står i fare for å forsvinne som produktivt matjordareal. Dette arealet vil heller ikke bidra i målet om et mer klimavennlig jordbruk. Disse medlemmer mener at et driftsvansketilskudd med en klar miljøprofil vil ha en positiv innvirkning på jordbrukets multifunksjonelle rolle, og virke positiv for å sikre kulturlandskapet. Ny digital kartteknologi gjør det mulig å utforme et tilskudd som tar hensyn til «bratthet», «arrondering» og skiftestørrelse.”

Ved behandling av jordbruksoppgjøret 2017 (Innst 445 S) uttalte de fire partiene Ap, KrF, SP og SV følgende etter at Venstre på nytt hadde hoppet ut av en merknad de hadde vært med på noen uker tidligere:

”Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er bekymret for at dagens virkemidler ikke er tilstrekkelig for å legge til rette for at alt areal blir brukt. Disse medlemmer viser til Innst. 251 S (2016–2017) hvor et flertall gikk inn for å utrede innføring av driftsvansketilskudd.

*Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:
«Stortinget ber regjeringen utrede og utforme en mulig ordning for et driftsvansketilskudd med sikte på drøftelser i jordbruksoppgjøret for 2018.»*

Motstanden fra jordbrukspolitisk- og jordbruksforvaltningsmessig side har på ca 15 år gått fra total avvisning til forsiktig interesse for ordninga,- og nå dette siste året er det mange som ser at dette kan være viktig for å ivareta jordbruksareal med ulike driftsvansker mange steder i landet. NBS må være aktivt med å utforme et evt driftsvansketilskudd og det betyr at vår organisasjon må ta dette på alvor i vårt arbeide for endringer i norsk jordbrukspolitikk. Et driftsvansketilskudd må ha jordbruksarealet som prioritet og vil dermed bringe opp diskusjonen om hvordan vri tilskudda fra produksjon til stell og drift av jordbruksareal

Klima og miljø

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er en fagpolitisk organisasjon for jordbruket og har som et av sine mål å endre jordbruket i en mer miljø- og klimamessig god retning. Et viktig argument for å få til gode endringer er å fokusere på matjorda vår. Matjorda er opplagt viktig for matproduksjonen, men måten vi behandler mye av matjorda på er ikke bærekraftig i et evighetsperspektiv. Moderne jordbruk der produktiviteten blir målt i maksimal avling, og der tunge maskiner ødelegger jordstruktur og naturlig drenering tilsier ikke økt matproduksjon i framtida. Dersom du besøker en maskinmesse for jordbruksredskaper i dag er det svært lite som tyder på at maskinbransjen tar inn over seg klimaendringer og problem for matjorda med moderne jordbruksdrift. Dette må endres på, og vil også være et viktig bidrag for endringer i måten vi produserer mat på.

Klimaendringer, menneskeskapt eller ikke, og evne til matproduksjon er aktuelle tema, og gode politiske saker for nær sagt alle politiske leirer, men det er tydelig at det skorter på kunnskap og vilje når jordbrukspolitikk for framtida skal meisles ut og vedtas.

Det tar 1000 år å bygge opp 1 cm matjord, og det tar kun timer å ødelegge livsgrunnlaget gjennom nedbygging av produktiv matjord. NBS må arbeide for en total stans i ødeleggelse av jordbruksjord.

Videre må vår organisasjon også arbeide for at nydyrking av jordbruksjord blir et prioritert felt ettersom folketallet øker og samfunnet trenger mer mat. Å basere matforbruket i landet vårt i framtida på mer importert mat er uansvarlig politikk.

Matjord i god hevd og med stort organisk innhold har en svært stor evne til å lagre CO₂. En stor plantemasseproduksjon på matjorda/beitearealene våre er dermed et viktig klimatiltak. Trolig mye viktigere enn alle tekniske løsninger som blir presentert. Kombinasjonen av kunnskap og rett stell av matjorda- og i tillegg nye tekniske måter å løse problemer på vil kunne gjøre oss i stand til å berge matjorda for matproduksjon i et evighetsperspektiv. Dette krever nye og mer framtidretta politiske tiltak for å verne om og forvalte matjorda. Når en skal forvalte jordbruksarealene på en mer fornuftig og framtidretta måte kreves det også en annen politikk for bøndene som skal være forvaltere av verdens viktigste ressurs. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har en stor oppgave i å få samfunnet til å forstå at stell og produksjon på matjorda krever flere bønder og ikke færre. Det vil også kreve en stor omlegging i hvordan vi bruker teknikk og maskiner til å arbeide matjorda.

Jordbruket kan, sammen med skogbruket, presentere viktige løsninger på de klimaproblemene som vi idag er veldig opptatt av og som skaper problemer for mange samfunn. Etter Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt syn vil dette kreve andre politiske løsninger enn de vi stort sett styrer etter nå.

Organisasjonen vår, NBS, vil være viktig når avgjørende jordbrukspolitiske veivalg skal gjøres. Det er vår viktigste oppgave å presentere de gode løsningene for framtidjordbruket på en slik måte at politiske myndigheter ser at dette kan være viktig for klima, miljø og evig matproduksjonen.

Hva kan oppnås de neste 10 åra?

Dersom det skal være mulig å se for seg endringer av den norske jordbrukspolitikken de neste årene kan det være viktig å ta med seg at organisasjonen vår tross alt har oppnådd endringer allerede. Vi har fått fornya fokus på økonomisk jamnstilling innad i jordbruket såvel som økonomisk jamnstilling til andre sammenlignbare grupper. Ennå ikke gjennomført fullt ut i politiske vedtak, men mange ser at matproduksjon på norske arealer til å dekke et økende folketal vil kreve omstillinger som går i en annen retning enn til nå.

I Innst 251 S heter det:

”Komiteen viser til at bruken av kraftfôr har økt i lang tid. Dette skyldes for en stor del en sterk vekst i forbruk og produksjon av svinekjøtt, kylling og egg, men også i melkeproduksjonen har bruken av kraftfôr økt. Komiteen mener det må jobbes for en høyest mulig norskandel av fôrråvarer og er også opptatt av å stimulere til økt bruk av grovfôr i produksjon av storfe og småfe. Komiteen mener det er særlig viktig å støtte prosjekt som Foods of Norway, som utvikler alternative proteinkilder i norsk kraftfôr.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det skal være et mål at drøvtyggere i størst mulig grad føres med grovfôr. I dag er det som utgangspunkt kostnadseffektivt å benytte grovfôr

fremfor kraftfôr. Kostnadene ved å produsere grøvfôr varierer blant annet på grunn av ulik topografi og klima. Disse medlemmer mener det må gis ytterligere insentiver til økt utnyttelse av norske grasarealer, og at dette må underbygges av den samlede virkemiddelbruken i jordbrukspolitikken.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at den store og økende importen av proteinråvarer til kraftfôrproduksjonen må begrenses ut fra hensynet til norske jordbruksarealer.

Dette medlem mener videre at det er viktig å stimulere bruken av grovfôr på en slik måte at fôrenhetsprisen fra grovfôr blir billigere enn én fôrenhet kraftfôr.

Dette kan for eksempel gjøres gjennom å omdisponere noe av midlene som brukes til nedskrivning av prisen på korn til kraftfôr, til arealtilskudd.”

Sosiale velferdsordninger for bondebefolkningen er rettferdige krav som må bedres og tidstilpasses som for øvrig befolkning. Økonomi og sosiale velferdsordninger for jordbruket er de viktigste krava idag gjennom de årlige jordbruksforhandlingene, og dette arbeidet må forsette enda sterkere framover.

Mange ser at klimaendringer og nok matproduksjon i framtida er sammenvevde problem som må løses, og at stort fokus på, - og vern av matjorda er avgjørende. NBS sitt arbeide for matjorda har satt sine spor, men skal bli bedre. Dersom vi er med og drar dette arbeidet vil vi se at om 10 år har matjorda og de som produserer mat på matjorda økt status.

Tilskuddsystemet til jordbruket er svært tilpassa et jordbruk som vi idag ser mange problemer med.

Matproduksjon i framtida vil kreve andre måter å se bærekraftig jordbrukspolitik på. Dette vil tvinge seg fram sjøl om det vil ta litt tid. NBS skal være i front for å foreslå gode løsninger som skaper tillit blant bondefolket, og som samfunnet ser nytten av. Derfor er det rett å ta denne diskusjonen om endringer nå, og som organisasjon være i forkant.

Sterkere tollvern for norsk mat er viktig og selv om det idag er stort press for å løse opp grensevernet for matvarer, vil klimaendringer og økende folketal i verden tvinge fram andre måter å se behovet for nasjonal matproduksjon på. 30 % av verdens matjord er delvis ødelagd som matproduserende jord, global vannmangel og industrijordbruket som ikke lenger kan øke produksjonen indikerer at arbeidet for et sterkere tollvern må intensiveres. I de neste åra vil dette bli akseptert og forstått av mange flere.

Ting tar tid, dessverre, men dette kan være fornuftig å ta inn over seg. Organisasjonen vår rår over mange svært kompetente personer som har sterke meninger om temaet jordbruk. Sluttresultatet for vår «Ny landbrukspolitik» nå skal bære preg av at vi henter fram all den kunnskap som organisasjonen rår over.

Alle store endringer som fremmes av en medlemsorganisasjon som NBS må forankres hos medlemmene. Det er derfor viktig at endringene som foreslås er relevante for medlemmene og at det brukes tid på tilbakemeldinger fra medlemmene.

6 Organisasjon

6.1 Rapport fra organisasjonskonsulenten

6.1.1 Medlemsregister

Det har i perioden blitt startet et arbeid med nytt medlemsregister. For å gjøre vårt nåværende system mer effektivt har det vært lagt ned et betydelig arbeid med innhenting av e-postadresser.

Det er også startet et arbeid med nytt medlemsregister hvor kravspesifikasjonen er klar for utsending til aktuelle firmaer.

6.1.2 Interne arbeidsgrupper

Arbeidsgruppe for fylkessekretærer:

Arbeidsgruppen består av følgende personer: Annette Jørstad, Margrethe Wikran, Åse-Marie Reisæter, Marit Millde og Mette Hågensen.

6.1.3 Organisasjonsutvikling

To oppgaver som har vært prioritert i denne perioden er :

- Organisasjonshåndbok for sekretærer
- Arbeidsplaner for fylkes- og lokallag

Det har ved to anledninger blitt gjennomført opplæring av fylkesledere og sekretærer med tema: opplæring i bruk av mailsystemet, nettside, funksjonelle medlemslister og mediearkiv.

6.1.4 KIL-midler

Rammen på KIL-midler er på 6 mill kroner. Formålet med KIL er å bidra til kompetanseutvikling for yrkesutøvere innen primærlandbruket eller tilleggsnæringer til primærlandbruket, gjennom utvikling av kompetansegivende tilbud med utgangspunkt i næringens behov.

For 2017 er det avsatt inntil 500 000 kroner eks mva. til den varslede utredningen om en nasjonal modell for voksenalgronom jf prop.1S (2016-2017).

KIL midler kan også gis som tilskudd til kursvirksomhet for avløsere og landbruksvikarer. Dette skal bidra til å sikre tilgangen på kvalifiserte avløsere gjennom å stimulere til gjennomføring av kortvarige og fagorienterte kurs.

Programmet og de prosjektene som det gis støtte til, må sees i sammenheng med andre ordninger som er rettet mot kompetanseutvikling i landbruket. Det vises spesielt til tilbud som utvikles i regi av Innovasjon Norge, samt Fylkeskommunens midler til styrking av arbeidet med rekruttering og kompetanseheving i landbruket.

KIL administreres av Matmerk. Vedtak om tilskudd vil bli fattet av styret i Matmerk på bakgrunn av en innstilling fra Faggruppe KIL. Faggruppe KIL består av medlemmer oppnevnt av partene i jordbruksoppgjøret.

6.2 Informasjonsarbeid

Organisasjonens hjemmeside er www.smabrukarlaget.no. Dette er i dag en svært viktig kanal for formidling av nyheter og politiske standpunkt. Hjemmesidene gir i tillegg til formidling av nyheter også god mulighet til å systematisere arbeidet med viktige saker som blant annet jordbruksforhandlingene og ny stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken. Hjemmesiden har utviklet seg til å bli en svært viktig kanal for rekruttering av nye medlemmer.

NBS har etablert en egen gruppe på Facebook som i juli 2017 hadde over 10.500 følgere.

Informasjonsskrivet nett.no sendes til alle lokallagsledere, fylkesledere, fylkessekretærer og styremedlemmer i fylkeslagene samt styret. Nett.no kan en abonnere på, og det kan lastes ned fra våre hjemmesider. Ved siden av hjemmesidene og Bonde og Småbruker, er Nett.no den viktigste informasjonskanalen ut til de tillitsvalgte. Nett.no har kommet ut med 6 nr. i året.

Ved siden av pressemeldinger er direktekontakt mot journalister den mest brukte arbeidsmåten for å formidle nyheter fra organisasjonen.

6.3 Interne utvalg

6.3.1 Kvinneutvalget

Utvalget har hatt 2 telefonmøter og et fysisk møte i Oslo.

- Leder har deltatt på 2 forskjellige politiske debatter om norsk matproduksjon.
- Utvalget gjennomførte et møte i mai der en bl. a. diskuterte lokalmatprosjektet som NBS har startet opp, bedre kontakt mellom kvinneutvalget og styret samt et ønske om et eget møte for å diskutere matproduksjon, dyrehold og beitebruk.

6.3.2 Ungdomsutvalget

Ungdomsutvalget har hatt minimum ett møte per måned i årsmeldingsperioden. Leder i utvalget har deltatt på fylkesleder- og representantskapsmøter.

I mars arrangerte vi Ungdomsseminar på Løten i Hedmark. Seminaret trakk over 20 ungdom fra hele landet og vi mottok svært positive tilbakemeldinger i etterkant.

Utvalgets medlemmer har holdt appell, stilt opp som innledere og skrevet flere innlegg i media – både lokalt og riksdekkende. Vi deltok med stand om Matkasting sammen med Oppland BS i april. Under demonstrasjonen i anledning bruddet i jordbruksoppgjøret hadde vi en egen ungdomsseksjon med egenprodusert fane i toget. Vi har hatt stort fokus på synlighet gjennom sosiale medier og har vokst mye med hensyn til oppmerksomhet. Utvalget har også bidratt i utforming av grafisk materiell og hjulpet til med billedelingskampanjer på den Facebook-siden til NBS nasjonalt.

6.3.3 Hagebruksutvalet

Den 10. nov. deltok utvalet på Hardangerkonferansen i Eidfjord. Temaet var ”Det grønne skifte” og næringsutvikling. Det var blant anna eit svært interessant innlegg om hydrogen som framtidig energiberar. Noreg har eit stort overskot av fornybar energi som ein lett kan produsere hydrogen av. Japan kan verta ein stor kunde i framtida for norskprodusert hydrogen transportert på hydrogen-drivne båtar. Hydrogen kan lett produserast på små kraftverk og andre kraftverk som ikkje har nok kapasitet på linjenettet. Det kan verta ein konkurranse mellom nett/kabeleigarane som vil eksportere krafta til utlandet. Med ein energipris på 25 øre pr. Kwh kan ein produsere hydrogen til dagens halve diesel/ bensinpris.

27. januar deltok utvalet på møte hjå Landbruksdirektoratet i Kontaktutvalet med grøntbransjen.

26. april deltok utvalet på møte som Fylkesmannen i Hordaland kalla inn til i Granvin. Tema, Staten ynskjer å opprette kulturlandskap i Hardanger (fruktområde), Utvald kulturlandskap i landbruket, UKL.

9. mai deltok utvalet på møte i NIBIO Ullensvang. Tema: Mal og kurs om integrert plantevern.

29. mai deltok utvalet på møte i Kinsarvik skipa til av Matmerk. Tema: ”Merkevarebygging” og ”Beskyttende betegnelser”.

Utvalet har utarbeidd krav for fruktneringa til jordbruksforhandlingane. Det har vore fokus på å få botnfrådraget om til eit prosenttrekk på 3 %. Det vil ikkje endra bruken av budsjettmidlar, men retta opp litt av den omlegginga av store utbetalingar til dei største bruka og gje litt meir støtte til små bruk. Har og laga til nedtrappingsmodell som vil kunne brukast til å redusere noko av tilskota til bruka som har over eit årsverk.

Utvalet har hatt fleire samtalar med Terje Breivik om jordbrukssaker.

6.3.4 Utmarksutvalget

Utvalget har hatt ett telefonmøte og ett fysisk møte.

På møtet den 13.03. var revidering av Fjelloven saken som ble diskutert. Ola Rygh - som er leder for sekretariatet som jobber med denne saken og Jan Borgnes – som sitter i arbeidsgruppa som regjeringa nedsatte, informerte begge om arbeidet som pågår. Utmarksutvalget vil arbeide for å styrke bruksrettene og sikre mest mulig lokal innflytelse på statsallmenningene.

Vegard Vigdenes har invitert den regjeringsoppnevnte arbeidsgruppa hjem til seg i september og de har takket ja. Vigdenes er også med i Bondelagets ressursgruppe som jobber med saken.

Den andre saken utmarksutvalget vil arbeide med i fortsettelsen er forvaltningen av verneområder. Arbeidet med dette har ikke kommet i gang enda.

6.3.5 Organisasjonsutvalget

Den positive trenden med økende interesse for hva NBS står for og engasjerer seg i er økende. Dette medfører også at organisasjonen har hatt medlemsvekst de siste årene. Det blir grunnleggende viktig at denne positive trenden fortsetter.

Hjemmesida og vår profesjonelle verver – Terje Holen – er de viktigste kildene til medlemsvekst. Terje Holen samarbeider aktivt med alle ledd i organisasjonen for å øke medlemstallet. Responsen fra enkelte av fylkeslagene kunne vært bedre. Alle må kjenne et ansvar for at veksten i organisasjonen fortsetter – hvis vi oppriktig mener at NBS skal spille en viktig rolle i arbeidet med å utforme en landbrukspolitikk som ivaretar både små og store enheter over hele landet.

Organisasjonskonsulenten gjør en stor innsats for å fremme NBS. De mange oppgavene som tilligger en slik stilling, gjør det svært viktig å prioritere riktig. Mette Hågensen er med i OU som sekretær. OU har fremmet en rekke konkrete saker for styret som utvalget mener skal bidra til å styrke organisasjonen.

Behovet og interessen for mer organisasjonskunnskap synes å være stort, selv om vi i mange sammenhenger både direkte og indirekte driver opplæring. En solid kompetanse om organisasjonsarbeid generelt og landbruk spesielt er grunnleggende for å kunne engasjere seg. En ny utviklet organisasjonshåndbok er nå godkjent i styret og er tilgjengelig for alle som ønsker det. Vi må ha denne som grunnlag i den videre kompetansehevinga blant de mange tillitsvalgte.

6.3.6 Rovviltutvalget

Utvalget har avholdt telefonmøter ved behov. Medlemmene står fritt til å be om møter i utvalget. Referat fra disse møtene er oversendt fylkeslagene

Aktiviteter:

- Møter i «innlandsplattformen»
- Deltakelse i aksjoner og demonstrasjoner
- Rovviltmøte Hurdal S&G og NBS
- Rovviltmøte Lygna i regi av faglagene
- Rovviltmøte Lygna i regi av forvaltningen
- Media: Utvalgets medlemmer har frontet saken i flere medier.

Utvalget har hatt leser- og debattinnlegg i bl.a: Nationen, Romerikes Blad, Eidsvoll Blad, Rana blad, Bonde og Småbrukeren, Østlandets Blad. I tillegg har utvalget vært aktive på sosiale medier.

Arbeidet generelt

Beitesesongen fikk en tragisk start, som følge av ulv i Akershus/Oppland. Det ble jaktet ulv i ca 70 dager og opp mot 300 beitedyr ble konstatert drept eller skadet med avliving som resultat. En slik situasjon utløser en mengde arbeid, dialog og oppfølging. Brukere er bekymret over egne dyr, økonomi og likviditet, samt fremtiden som dyreeier. Leder i utvalget hadde utover sommeren utstrakt kontakt med de berørte. RU / NBS forsøkte etter beste evne å støtt de berørte.

Senere har ulv tatt beitedyr også øst for Vorma, og det er filmet ulv i Eidsvoll. Jakten ga ikke resultat.

Selv om det har vært mye fokus på ulv i år, må en ikke glemme at man i andre deler av landet plages med jerv, bjørn og ørn. Jervebestanden er stor og utgjør et skadepotensiale. Forvaltning av rovvilt i Nordland har vært et tema og vi har kommet med innspill. Utvalgets leder har hatt kontakt med de som mistet ku til bjørn i Finnmark. SNOs vurdering av skadene gjør saken så betent av vi i fellesskap kom frem til at det var nytteløst å forfølge den konkrete saken.

Det er i år oppnevnt rovviltkontakter på fylkesplan. De fleste fylker har nå en egen kontakt og disse har en egen Facebookside, for å sikre informasjon og dialog. Det er kontakt mellom utvalget og fylkeslagene etter behov – ønske. Utvalget har i år arbeidet mye på egen hånd og har ikke fått konkrete – oppdrag, oppgaver fra styret.

Det har vært mye konstruktivt arbeid i utvalget. Utvalget har god og fruktbar dialog med ledelse og ansatte i NBS.

6.3.7 Kommunikasjonsgruppa

Høsten 2015 ble det i samarbeid med firmaet Kruse Larsen utarbeidet en kommunikasjonsstrategi for Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Som en oppfølging av denne strategien, nedsatte styret ei kommunikasjonsgruppe. Gruppas mandat har vært:

«Kommunikasjonsgruppa skal innarbeide styrets (vedtatt på styremøtet i desember 2015) endringsforslag til den strategiske kommunikasjonsplanen utarbeidet av Kruse Larsen. Med utgangspunkt i strategien skal kommunikasjonsgruppa utarbeide en arbeidsplan og i samspill med resten av organisasjonen lede det daglige kommunikasjonsarbeidet. Kort sagt: Kommunikasjonsgruppa skal operasjonalisere den strategiske kommunikasjonsplanen.»

Fra januar 2017 og fram til jordbruksforhandlingene har gruppa hatt ukentlige telefonmøter hvor en har evaluert mediabildet samt drøftet nye utspill. Det har vært et sterkt fokus på sosiale medier og det har vært gjennomført flere kampanjer på Facebooksiden til NBS.

6.3.8 Inn på tunet utvalget

Jon Karlsen har vore Småbrukarlaget sin representant i Matmerk sin faggruppe i same periode. Revisjon av KSL-11 og utvikling av handbok for demenstilbod på gardar.

Mange medlemmer av småbrukarlaget gjør en stor innsats innan IPT, som tilbydare på egen gard, som besøksverter og som foredragsholdere landet rundt. Dette er eit viktig arbeid for organisasjonen. Men vi kunne vært flinkare til å synleggjøre eigen organisasjon i dette arbeidet. Utfordring for utvalet er at medlemmane er aktive menneskje med mange jern i elden. Å drive IPT krev at man er til stades på eigen eigedom for å få kontraktar og halde hjula i gang. Utfordringa vert å få tid til utval-arbeid. I tillegg har sjukdom påverka arbeidet.

6.3.9 Mjølkeutvalget

Det ble i februar 2017 opprettet en ressursgruppe melk.

Mandatet for utvalget er:

«Melkegruppen skal være en ressursgruppe for styret og forhandlingsutvalget. Gruppen kan på eget initiativ eller på forespørsel fra styret eller forhandlingsutvalget, drøfte og foreslå tiltak på aktuelle problemstillinger i melkesektoren for både ku og geit.»

Gruppa har drøftet flere saker, spesielt i forbindelse med jordbrukforhandlingene.

6.4 Bank- og forsikringsavtale

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i lang tid hatt forsikringssamarbeid med Gjensidige. Etter at Gjensidige startet bank, ble det også aktuelt å ta med den delen i avtalen. Etter forhandlinger i 2009 vedtok styret om høsten å inngå ny avtale for 10 år med Gjensidige. Avtalen kan reforhandles i perioden, og skal gjennomgås senest etter 5 år.

Våren 2016 ble det forhandlet frem et tillegg til samarbeidsavtalen fra 2010. Det viktigste endringen for organisasjonen er at landslag og fylkeslag tar på seg et større ansvar for å informere om selve avtalen, mot at støtten til møter økes. Sentralt vil stillingen til organisasjonskonsulenten bli utvidet til også omfatte forsikrings spørsmål.

Også NBS sin ulykkesforsikring er endret i løpet av året. Tidligere kunne en tegne ulykkesforsikring på kr. 500.000,- eller en million. Nå kan en velge forsikringssum på 6, 12 eller 18 G.

Bankavtalen sikrer NBS-medlemmer bedre betingelser enn andre landbrukskunder, på flere typer landbrukslån. Se www.gjensidige.no og klikk på organisasjonsmedlem.

Forsikringsfordeler:

- Har medlemmene 3 eller flere forsikringer får de 20 % rabatt på private forsikringer. På driftsrelaterte forsikringer får de med tre eller flere forsikringer 23 % rabatt.
- Medlemmer av Norsk Bonde- og Småbrukarlag som gjennomgår Gjensidige Forsikring sitt risikovurderings- opplegg, Risk Management, RM, og som oppnår en score på minst 7,5, oppnår en ny topprabatt på sine driftsrelaterte forsikringer med 14%. El-kontroll med termografering og lukking av eventuelle avvik er en forutsetning. Total rabatt vil kunne bli 37%
- Nye unge medlemmer mellom 16 og 30 år oppnår en tilleggsrabatt på bil på 15%.
- Har en færre enn 3 forsikringer, får en 16 % rabatt. Dette gjelder både private forsikringer og driftsforsikringer.

6.5 Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan

Styret har også det siste året videreført opplegget med en overordnet strategi- og arbeidsplan for organisasjonen. Mange av de arbeidsoppgavene som organisasjonen befatter seg med gjennom året tilflyter utenfra og tilfanget av oppgaver er stort. Av den grunn er det et stort behov for å systematisere oppgavene gjennom året.

Det har vært lagt vekt på å få til en plan som både sier noe om organisasjonens hovedsatsingsområder og de mer konkrete virksomhetsområdene med tilhørende strategier.

Planen er delt inn i tre hovedarbeidsområder som har vært videreført også det siste året:

- Politikk og samfunn
- Kommunikasjon og samarbeid
- Organisasjon og økonomi

Under disse hovedarbeidsområdene er det definert et ulikt antall strategier for arbeidet som igjen oppfylles gjennom konkrete tiltak og handlinger. Forholdsvis mange av disse tiltakene vil være like fra år til år, for eksempel gjennomføring av jordbruksforhandlingene som er den største enkeltaktiviteten gjennom året, mens andre vil variere alt etter hva som er oppe i tida.

Arbeidet med strategi- og arbeidsplanen er noe av det viktigste arbeidet som styret gjør gjennom året. Det brukes forholdsvis mye tid på å prioritere oppgaver og utarbeide årlige planer samt å følge disse opp gjennom en halvårsgjennomgang. Som sagt innledningsvis er tilfanget av arbeidsoppgaver stort og det er viktig å prioritere oppgavene i rett rekkefølge og med rett ressursinnsats. Det vil innebære at enkelte oppgaver også kan prioritert ned eller vekk. Årsmeldingen representerer i så måte en presentasjon av de prioriteringer som styret har foretatt i samråd med sekretariatet i løpet av det siste året.

Kommunikasjon mot og formidling av politikk til omverdenen har blitt et stadig viktigere arbeidsfelt for en organisasjon som Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Også det siste arbeidsåret har det derfor vært gjennomført aksjonslignende kommunikasjonsstrategier om ulike temaer.

Bruddene i jordbruksforhandlingene, som for NBS sin del har omfattet alle de fire forhandlingene som har vært ført med Solbergregjeringen, har medført behov for avklaring av standpunkter og posisjoner for et større publikum enn den interne «jordbruksfamilien». Dette skyldes at interessen for mat og matproduksjon er økende i befolkningen. Nye grupper kommer til som har begrensede kunnskaper om dette feltet.

Det er arbeidet videre med å bruke hjemmesida aktivt som et formidlingsorgan av egen politikk og egne saker. Det siste året har bruken av sosiale medier, primært Facebook og Twitter, fått ett betydelig oppsving som formidlingskanal, noe som har vært en helt bevisst satsing i kommunikasjonsstrategien. Økt synlighet har vært styrets mål gjennom hele året.

Parallelt med den økte satsingen på kommunikasjon/formidling har styret prioritert intern politikkkutvikling, tett oppfølging av arbeidet med stortingsmeldingen om jordbrukspolitikken og involvering i andre politikkområder. Et område som det har vært brukt mye ressurser på også det siste året har vært rovvilt.

Organisasjonsarbeidet har ikke hatt like stort trykk det siste året sjøl om arbeidet med å verve nye medlemmer har vært videreført. Dette har også gitt uttelling. Dette vil bli videreført i kommende år.

6.6 Rådgivning i økonomi, forsikring, bank m.m

Svein Løken, Oppland, er engasjert på deltid som rådgiver innenfor økonomi og forsikring. Arbeidet består for det meste i å svare på henvendelser fra medlemmer. I tillegg litt bistand med høringsvar fra NBS. Løken har også sin faste spalte i Bonde og Småbruker hvor en del av problemstillingene fra medlemmer blir omtalt. I tillegg til aktuelle økonomiske tema. Han sitter også i det sentrale samarbeidsutvalget med Gjensidige bank og forsikring.

I 2016 ble samarbeidsavtalen med Gjensidige revidert. Løken har brukt spalten i Bonde og Småbruker til å informere om endringene. Dette resulterte i en merkbar økning i henvendelser om forsikring og medlemsfordeler. En god del har spurt om ny medlemsfordel for unge medlemmer på bilforsikring. Dette er et svært gunstig tilbud som det må settes mye mere trøkk på informasjon om. Et ungdomsmedlemskap er veldig gunstig om en skal forsikre bil.

De fleste henvendelser skjer pr telefon eller epost, og er spørsmål som kan avklares ganske raskt. Hvert år er det i tillegg en del saker som tar mere tid. Stort sett dreier det seg om å hjelpe medlemmer som er i økonomisk krise.

Løken hadde i 2016 ca 150 henvendelser fra medlemmer. De kommer hele året, men en merkbar topp på etterjulsvinter og vår i forbindelse med regnskapsoppgjør.

Nytt i 2016 var et noen henvendte seg med spørsmål om hjelp til å levere ligningsoppgaver. Det er nemlig ikke lenger mulig å levere slik på papir, og alle har ikke tilgang til datamaskin. Løken har vederlagsfritt bistått noen medlemmer med å levere ligningsoppgaver elektronisk.

6.7 Solidaritetsfondet for småbrukere

Solidaritetsfondet for småbrukere, tidlegare Åge Hovengens støttefond for småbrukere, har som oppgave å etter evne gi økonomisk hjelp til småbrukarar som hamnar i rettstvistar eller andre problem. I styret sit Oddveig Moen frå Eiker, Håkon Grindstuen frå Fåberg, Elin Rømyhr Haugen frå Vang i Valdres, Trond Klaape frå Gausdal og Olav Randen frå Ål, med sistnemnde som leiar. Oppland Bonde- og Småbrukarlag utnemner medlemmer til styret.

Styret har ikkje hatt fysiske møte dette året, men hatt kontakt gjennom e-post. Fondet har løyvd pengar til Kåre Skivik i Sortland i Vesterålen. Eit lam vart skambite og jaga på elva av to laushundar. Skivik prøvde å kalle til seg hundane, men då det ikkje nytta, skaut han den eine. Den andre trekte seg då unna. Hundeeigaren kravde erstatning, og Skivik vart dømd i Vesterålen tingrett til å betale 20.000 kroner i erstatning og sakskostnader. Han anka til Hålogaland lagmannsrett, som sa at det ikkje var tvil om at laushundane utgjorde ein fare for sauene, at varsel til politiet truleg ikkje hadde nytta fordi det hadde teke for lang tid for dei å kome, og truleg ville heller ikkje politiet ha greidd å få tak i hundane eller jaga dei vekk. Samrøystes slutning i lagmannsretten lydde slik: «Skivik blir etter dette å frifinne. Da Skiviks avliving var rettmessig, er det ikke grunnlag for å tilkjenne hundeeier erstatning for hunden som ble avlivet.»

Solidaritetsfondet ser dette som ein prinsipielt viktig dom og løyvde 20.000 kroner til delvis dekning av sakskostnader og tapt arbeidstid for Skivik. Fondet har også presentert saka i Bonde og Småbruker.

Fondet har fått mange annonsar gratis i bladet Bonde og Småbruker. Ved årsskiftet 2016/17 var det 51 223 kroner på kontoen.

6.8 Studiearbeid

Den lokale kursaktiviteten har stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, både for organisasjonen som helhet og for det enkelte medlem. Gjennom vårt medlemskap i Studieforbundet Natur og Miljø (SNM) får vi muligheten til å kvalitetssikre denne aktiviteten.

Forutsetningen for kurstilskudd er at det foreligger en godkjent studieplan som beskriver innhold og arbeidsmåter for opplæringen.

For å få tilskudd må et kurs være på minimum 8 timer, og minst 3 deltakere må ha fullført kurset for at det skal utbetales tilskudd. Tilskuddssatsene fastsettes årlig, og for 2017 er satsen satt til 95 kroner pr. studietime. For 2016 var satsen 90 kroner pr. time.

I 2016 ble det betalt ut 116.200 kr i tilskudd til 84 kurs med tilsammen 488 deltakere. Dette var en økning fra 2015 da det ble betalt ut 114.670 kroner fordelt på 70 kurs.

Kursaktiviteten i 2017 har vært 56 avsluttede kurs med 301 deltakere så langt. Den mest brukte studieplanen har vært «Foran jordbruksforhandlingene». Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i perioden laget en studieplan: Foran jordbruksforhandlingene 2017. Resten av de gjennomførte kursene har vært i regi av lokallag. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i alt 35 godkjente studieplaner i sin portefølje hos Studieforbundet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har et godt samarbeid SNM om utvikling av nye studieplaner. I løpet av meldingsåret har en videreført arbeidet med å lage mer konkrete opplæringsplaner for medlemsorganisasjonene, initiert av SNM. Dette er noe som vil bli fulgt opp i årene som kommer.

6.9 Familien Lies legat til fremje av småbruk

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er fondsstyre i Th. Eriksen Lies legat til fremme av småbruk. Styret har vedtatt at det ikke kan deles ut fondsmidler om kapitalen er under 500.000 kroner. Fondsstyrer er Ole-Jacob Christensen. Styret gjør endelig vedtak om tildeling fra fondet etter innstilling fra fondsstyrer.

Fondet lyses ikke ut hvert år. Styret vedtok å lyse ut fondet høsten 2015. Det kom inn to søknader og fondsbestyrer Ole Jacob Christensen innstilte på at begge søkerne skulle tildeles 15.000 kroner hver. Styret fulgte innstillingen fra fondsbestyrer.

I 2016 ble fondet ikke lyst ut. Styret har bestemt at fondet skal lyses ut høsten 2017.

6.10 Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke

Avtalen med Norsk Landbrukssamvirke (NL) består av to avtaler. Den første avtalen har som formål å sikre en samordning av/samarbeid om viktige saker som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og samvirkeorganisasjonene arbeider med.

Den andre avtalen er utformet med tanke på å forankre et regionalt samarbeid gjennom de sju samarbeidsrådene med deltakere fra de ulike samvirkeorganisasjonene og fylkeslagene i Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Denne avtalen sikrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag et visst økonomisk bidrag som skal gi organisasjonen mulighet til å delta i dette samarbeidet.

Avtalene som Norsk landbrukssamvirke har med begge faglagene ble fornyet høsten 2011 etter en egen evaluering som medførte en presisering av noe av innholdet i avtalen. I stor grad har imidlertid avtalen(e) med NBS vært gjeldende siden 2002.

Nye vedtekter og ny styringsstruktur for NL ble vedtatt på rådsmøte i 26. mai 2015. Det tidligere store styret som omfattet alle medlemsorganisasjonene samt begge faglaga ble redusert til et styre på 8 personer der TINE SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp SA samt begge faglaga har faste plasser i styret. De tre siste styreplassene rulleres mellom de øvrige samvirkeorganisasjonene som er medlemmer av Norsk landbrukssamvirke. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar aktivt i dette styrearbeidet som omfatter der næringspolitikk, samvirkespørsmål, organisasjonsutvikling, kommunikasjonsstrategier osv.

Rådsmøtet ble erstattet av medlemsmøter som skal avholdes med jevne mellomrom eller når et visst antall av medlemsorganisasjonene krever det.

Avtalen sikrer NL representasjon i representantskapet til NBS med fire personer. Det samme gjelder vår deltakelse i de faglig/politiske arbeidsgruppene som drives i regi av Norsk Landbrukssamvirke. Dette gjelder rådgivende utvalg næringspolitikk, rådgivende utvalg kommunikasjon, landbrukets risikogruppe, og rådgivende utvalg for forskningsbasert innovasjon. Dette gir oss innsikt og kompetanse på mange viktige områder som vi ellers ville brukt mye tid og energi på å skaffe oss. Det er spesielt rådgivende utvalg for næringspolitikk som har stor møtefrekvens og med diskusjon av viktige temaer for norsk jordbruk og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har deltatt aktivt i dette utvalget gjennom det siste året. Stortingsmeldingen om jordbrukspolitikken og behandlingen av denne har vært det viktigste temaet som utvalget har befattet seg med det siste året.

Det siste året har bidraget fra Norsk landbrukssamvirke til Norsk Bonde- og Småbrukarlag vært 489.000 kroner.

Alt i 2015 ble det varslet at samarbeidsavtalene med faglagene skulle tas opp til en ny gjennomgang som en følge av den nye styringsstrukturen. Så langt har dette ikke blitt gjort.

Våren 2017 sendte administrasjonen i NL på høring en sak om framtida for samarbeidsrådene der det ble lagt opp til en del endringer som trolig også vil påvirke samarbeidsavtalene. Høringsfristen var opprinnelig i juni, men denne ble utsatt til høsten 2017. Høringssvaret fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil derfor først komme i neste års årsmelding.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 Internasjonalt utvalg

IU har hatt 3 utvalgsmøter i perioden og hatt et budsjett på kroner 30,000 som vi har holdt driften innenfor. Derimot har vi finansiert deler av virksomheten gjennom annen finansiering.

Leder møtte LAG på Hamar i september 2016 for å orientere aksjonister som skal til Latin-Amerika om norsk landbruk og utfordringer. Vi deltok også i en workshop i regi av ECVC i september om den nye CAP-reformen. (CAP- 2020). Vi deltok som arrangør under Globaliseringskonferansen i Oslo oktober 2016 hvor vår gjest, Elisabet Mpofu (president i LVC), var en av hovedtalerne. I påfølgende uka gjennomførte IU flere møter med henne rundt om i landet og til slutt under landsmøtet på Gardermoen med et internasjonalt seminar hvor også sentrale politikere deltok. Marielle deltok i World Social Forum i Canada i august 2016 og sammen med flere fra Norge i Nyeleni Europe Forum i Romania i oktober. Gründer for Right to Food, Biraj Patnik, var i Norge og Lofoten i desember 2016 og holdt 2 politiske møter. Jens Erik hadde møte med Receq Daraleis, fra Union of Agriculture Work Comitees, partnerorganisasjonen for fiskere og bønder i Palestina, i anledning av 50 års okkupasjon av Palestina.

I januar 2017 var leder invitert til Oxford som innleder på et seminar for britiske bønder hvor de ville vite om hvordan norsk landbruk var organisert. I mars 2017 gjennomførte IU et klimaseminar i Oslo hvor det nordiske klimaprojektet hvor vi deltar, var medarrangør. Leder og Marielle de Roos representerte også NBS under årsmøtet for ECVC i Roma.

I mai deltok leder i et møte i FAO-komiteeen i departementet, for å komme med innspill til statsrådets deltakelse i FAO-toppmøtet i Roma i juni.

I juli deltok Ilona Drivdal og Marielle de Roos i generalforsamlingen for LVC i Bilbao. Ilona deltok i tillegg i et møte i regi av ECVC i Paris om såfrø og GMO.

IU har arbeidet med en definisjon av agroøkologi og Marielle deltar i arbeidsgruppen European Agroecology Knowledge Network med skype-møter og et fysisk møte i UK. Vi laget et uttale til Landbruksmeldingen i vinter og kom med innspill til Jordbruksforhandlingene. Vi har arbeidet med en presentasjon av samvirketankegangen og hvordan regulere nasjonale matmarkeder. IU har bidratt med flere artikler både i nasjonale og regionale/lokale aviser og vi har en egen spalte i Bonde og Småbruker som har stoff for hvert nummer.

Vi har også deltatt i møter med NSF, Forum og Fokus.

8 Prosjekter

8.1 Slipp oss til – ungdom inn i landbruket 2016 – 2017

Prosjektet ”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” vart starta i 1998 som eit samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom. Målet har heile tida vore, og er fortsett, å auke rekrutteringa til landbruket, bidra til miljøvennleg matproduksjon og styrke busettigna i distrikta.

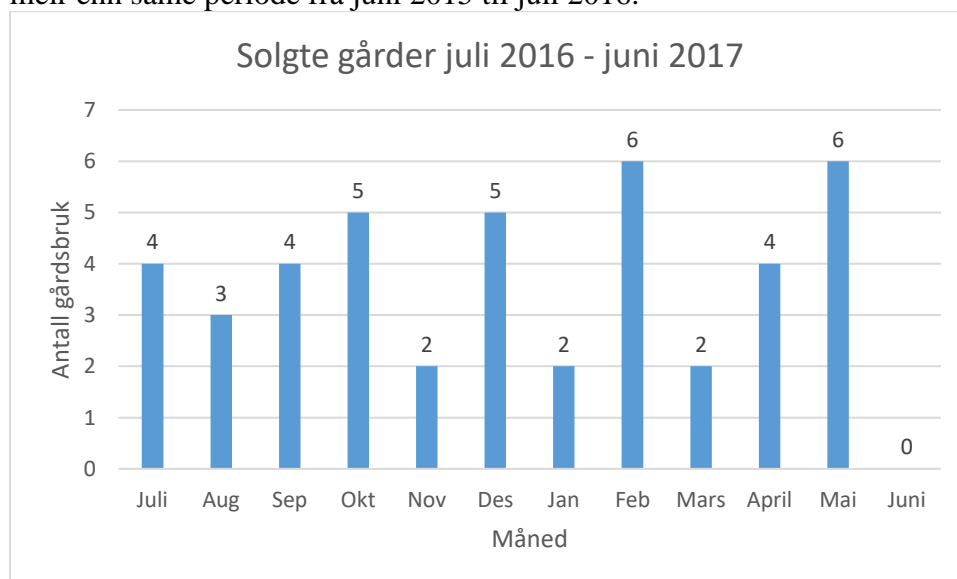
Arbeid med å få ledige bruk ut for sal:

”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” er eit nasjonalt rekrutteringsprosjekt. For tida er det og lokalt prosjekt i Valdres i regi av Øystre Slidre Bonde- og Småbrukarlag.

Gardsbruk.no:

Nettsida Gardsbruk.no er ein sentral del av prosjektet, og den viktigaste møteplass for kjøp, sal og utleige av gardsbruk i Noreg. Sidan oppstarten av prosjektet i 2000 anslår me at nesten 2500 gardsbruk har vore annonsert gjennom nettsida, og halvparten omsett.

Nettsida har både godt med besøkande og mykje respons. Kvar månad blir det lagt ut nye gardsbruk for sal, og det blir også seld gardsbruk kvar einaste månad. I tillegg er kategorien «Ønskes kjøpt» veldig populær. Gardsbruk.no har til eikvar tid mellom 80 og 200 ledige gardsbruk og «Ønskes kjøpt»-annonser. Frå juli 2016 til juni 2017 fekk me rapportert inn at 43 gardsbruk var blitt seld eller leigd ut gjennom nettsida, som vist i figur 1. Det er eitt gardsbruk meir enn same periode frå juni 2015 til juli 2016.

Figur 1: Solgte gårder via gardsbruk.no juli 2016 til juni 2017.

Gode tilbakemeldingar

Kontakten med brukarane av nettsida er avgjerande for at så mange som mogleg skal besøke nettsida, og at den skal vere så brukarvennleg som mogleg. Me sender framleis ut evalueringsskjema til alle dei som kontaktar oss for kjøp og sal. Dei tilbakemeldingane me får på nettsida er dei som bruker den er fornøgdde med eit gratis og brukarvennleg annonseringstilbod som gardsbruk.no.

Fleirtalet av tilbakemeldingane viser til at annonsering via gardsbruk.no har vore avgjerande for salet av garden. På spørsmål om kor stor grad har gardsbruk.no har vore til hjelp svarer ein

person «*Den har vært til meget god hjelp, fikk stor pågang av interesserte.*». Ein annan skriv: «*Til stor hjelp. Kjøperen fant oss gjennom deres nettside.*». Ei siste seier: «*Det kom like mange interessentar via gårdsbruk.no som via finn.no. Dei som kjøpte til sist fant oss via gårdsbruk.no.*».

Nettsida finn.no har også mange treff på landbrukseigendomar, men ein viktig skilnad på dei to nettsidene er at gårdsbruk.no set som krav på alle eigendomar som blir lagt ut at det skal vere mogleg å drive landbruk på dei. Eit minstekrav for å legge ut annonse er 5 dekar fulldyrka mark, eller 25 dekar produktiv skog. Det gjer at gårdsbruk.no utelukkande tilbyr det som mange leitar etter: nemleg eigendomar å drive landbruk på. At det er gratis og annonsere er også viktig, noko som også blir trukke fram av dei som bruker sida. Informasjon henta inn via google analytics viser at mange av dei besøkande bruker mykje tid på nettsida, og besøker den fleire gonger. Det er eit teikn på at dei som er inne på sida, finn det dei leitar etter, i staden for å gå vidare til andre nettsider.

Fleire annonsar

Det er eit stort potensiale for å få annonsar for gårdsbruk på sida. For å få fleire annonsar har mellom anna prosjektleiar tatt kontakt med over 150 personer som hadde annonse for gårdsbruk på finn.no for å be dei også annonsere på gårdsbruk. Ca. 20 nye annonsar kom til som følge av dette.

Prosjektleiar har også hatt kontakt med regionrådet for Nord-Gudbrandsdal sitt prosjekt «200 ledige hus», som har tatt kontakt med nesten 400 eigarar av ledige hus og småbruk i Nord-Gudbrandsdal for å legge dei ut for sal. Fleire av eigendommene her blei også lagt ut på gårdsbruk.no.

«Ønskes kjøpt»

I tillegg til moglegheita til å registrere sals-annonsar på gårdsbruk.no har potensielle kjøparar moglegheita til å legge ut annonsar for gardar dei ønsker å få kjøpt. Denne ordninga blei lagt til i 2009, og i 2016 og 2017 er det blitt lagt ut mange hundre nye annonsar frå folk som er på jakt etter gard. Det er kome nokre få tilbakemeldingar frå nokon av dei som leitar etter gard, og som har lagt ut annonse under «ønskes kjøpt». Tilbakemeldinga viser at det dessverre berre er nokre få som har fått kjøpt eller leigd gårdsbruk gjennom annonseringa under «ønskes kjøpt». Grunnen til dette er todelt: 1) Det er fleire som ønsker å kjøpe gårdsbruk, enn det som ligg for sal. 2) Dei som ønsker å kjøpe eit gårdsbruk, ønsker seg ofte dette innanfor ein spesiell region, noko som gjer at dei ikkje er så veldig flyttbare etter kor det er ledige gårdsbruk.

Annonsering på facebook

I 2016 har nye annonsar blitt framheva på facebook-sida til gårdsbruk.no, ved at det har blitt posta eit bilete av det annonserte bruket med lenke til annonsen. Kwart bilete blir vanlegvis sett av mellom 1000 og 4000 personar ifølge statistikken til facebook, og 50 – 100 personar går inn på nettsida som følgje av dette. Enkelte bruk er så populære at de blir sett av opptil 8000 personar, og 200-300 trykker seg inn på nettsida som følgje av dette.

Oppgradering av nettsida

Prosjektleiar starta i 2015 arbeidet med å finne fleire annonseinntekter, og vil fortsette med dette i 2017, slik at nettsida kan oppgraderast og bli lettare å bruke. Me har også søkt pengar frå landbruks- og matdepartementet til dette, men det er i skrivande stund usikkert kor stor løyvinga til prosjektet vil bli i 2018.

Materiell

Gjennom Gardsbruk.no tilbyr «Slipp oss til - ungdom inn i landbruket» materiell til kommunar og enkeltpersonar. «Bruk for deg - ei handbok for deg som vil ha gård» kan tingast for 200 kr. For tida er denne handboka utseld, men me arbeider med eit nytt opplag. «Bruk mulighetene! Økt bosetting på ledige gardsbruk» er meir retta mot kommunar, og den sender me gratis til dei som ønsker det.

Grønt Spatak for naturmangfaldet

Prosjektleiari planla og gjennomførte eit tur til setra Olestølen i Valdres 26.-28. august 2016 for fem andre ungdommar, som i løpet av helga fekk lære om gards- og stølsdrift. Dette blei gjort i samarbeid med prosjektet «Grønt Spatak», men prosjektleiari i Slipp oss til stod for planlegging og gjennomføring. Gjennom praktisk arbeid med å fjerne einer frå gjengrodd beitemark fekk deltakarane også lære om korleis ein kan hindre attgroing av kulturlandskapet og stanse tap av naturmangfaldet. Dei fekk i tillegg vere med på mjølking og anna gardsarbeid, og deltakarane fekk innblikk i gardslivet og diskutert rekruttering. Turen fekk oppslag i Avisa Valdres.

Natur og Ungdoms jordsbruksutval arrangerte i mars 2017 ein tur til Nørrestogo gard i Øystre Slidre der tolv deltakarar fekk lære om vedlikehald av kulturlandskap gjennom både teori og praktisk arbeid. Arbeidet gjekk ut på å rydde gamle beite- og slåttemarker for skog. Prosjektleiari i Slipp oss til deltok med å halde føredrag om jordbrukpolitikk.

Natur og Ungdoms sommarleir

På Natur og Ungdoms sommarleir på Knattholmen hadde prosjektleiari ansvar for å planlegge og gjennomføre eit opplegg over fleire dagar for ei gruppe som ville lære om jordbruk. Det var 23 norske ungdommar på gruppa, i tillegg til 11 ungdommar frå Natur og Ungdoms russiske systerorganisasjonar i Murmansk og Arkhangelsk. Det var både fagleg og sosialt program. I etterkant blei det sendt ut meir informasjon om temaene som blei diskutert til dei som deltok på gruppa.

Program:

Torsdag 28. juli

10:30 - Presentere programmet og bli kjent-leikar

11:00 – Jordbruk WTF. Innleiing om kvifor Natur og Ungdom arbeider med jordbruk og rekruttering ved Esten Segbø Løvaas, leiari i Hedmark Natur og Ungdom

12:00 – Ferdig

Fredag 29. juli

09:30 – Korleis skal verda fø 9 milliardar på ein berekraftig måte? Innleiing ved Aksel Nærstad, seniorrådgivar i Utviklingsfondet

10:30 – Rekruttering til landbruket. Innleiing ved Torstein Klev, nestleiari i Norges Bygdeungdomslag.

11:15 – Spørsmål og diskusjon, verkstad med bannermaling

12:00 - Ferdig

Søndag 31. juli

09:30 – Kvifor er det norske jordbruket viktig for kulturlandskapet og dei pollinerande insekta? Innleiing ved Anna Blix, biolog og rådgivar i Sabima.

10:30 – Avslutning: Nokre siste tankar frå deltakarane og diskusjon om korleis ein kan arbeide med jordbruk i lokallag

11:00 – Ferdig

Jordbruksmeldinga

Vinteren 2017 var prosjektleiar på høring om jordbruksmeldinga hos næringskomiteen på Stortinget. Prosjektleiar hadde og oppslag i Klassekampen om at ungdomsorganisasjonane i Alliansen Ny Landbrukspolitikk (Sosialistisk Ungdom, Attac Norge, Spire, Biologisk-dynamisk foreining, Natur og Ungdom, Grønn Ungdom, Oikos økologisk, Rød Ungdom, Norges Bonde- og Småbrukarlags Ungdomsutvalg) protesterte mot meldinga. Prosjektleiar bidrog og til Alliansens alternative landbruksmelding med kapittel om klima.

Høring om konsesjonslov

Slipp oss til har følgd prosessen med endringar i konsesjonslova sidan 2014, og deltok på høring om dette i næringskomiteen på Stortinget 11. mai. Prosjektleiar løfta dei uheldige konsekvensane for rekrutteringa dersom ein lempar på lovverket og unntar fleire landbrukseigendomar frå buplikt og prisregulering. Dette fekk oppslag i Nationen. Det blei og skrive lesarbreve som kom på trykk i Klassekampen.

Lokale prosjekt

Mot slutten av 2016 kom det på plass eit aktivt fylkesprosjekt for busetjing på ledige gardsbruk i Vang og Vestre Slidre. Prosjektleiar har frå sentralt hald bistått med å spreie informasjon på nettsida og facebook-sida, og vore ein kontaktperson. Prosjektet i Valdres handlar og om oppfølging av nye brukarar gjennom ei mentorordning som viser moglegheitene for å utvikle bruk. I dette arbeidet har Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag og Yvonne Tonnaer vore sentrale.

Også i Nordland har eit lokalt prosjekt vore under utvikling i 2016, som prosjektleiar har vore i kontakt med og bidratt med innspel og tidlegare prosjektplanar. Gjennom gardsbruk.no kan dei lokale prosjekta enkelt få ein kanal å promotere ledige gardsbruk på.

Økonomi:

Arbeidet i 2016– 2017 er finansiert av Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Størrelsen på tilskottet blir avgjort kvart år avhengig av statsbudsjettet.

Det har i denne perioden vore tilsett ein prosjektleiar i 40 %, Gaute Eiterjord.

8.2 Grønt Spatak

Natur og Ungdom (NU) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har arrangert Grønt Spatak hvert år siden 1993. Formålet med prosjektet er å tilby utplassering til ungdom som er nysgjerrige på jordbruk, drive opplysningsarbeid rundt praktiske og politiske spørsmål om bærekraft i jordbruket, og bidra til godt samarbeid mellom jordbruksnæringa og miljøbevegelsen.

Henriette Nilsen har vært ansatt som prosjektkoordinator i 50 % stilling fra august 2016. I januar 2017 ble Silje Strøm ansatt som ny koordinator i 80 % stilling. Begge koordinatorene har hatt kontor plass hos NU. Koordinator samarbeider med det jordbruksutvalget som ble opprettet høsten 2016.

Det ble satt to hovedmålsettinger for Grønt Spatak 2017:

- Ha 90 deltakere og 45 deltakere på Vårsamling
- Styrke mobilisering for Grønt Spatak gjennom jordbruksinteresserte lokal- og studentlag

Det første målet ble ikke oppnådd, totalt var det rundt 75 deltakere som meldte seg på Grønt Spatak. I alle ledd av utplasseringen var det frafall, og tallet på fullførte utplasseringer endte opp på 62. Det er litt færre deltakere enn de to forrige årene, men fortsatt i en positiv vekst fra de siste årene. Det er fordelt omtrent likt mellom deltakere som er medlem i Natur og Ungdom og deltakere som ikke har tilknytning til organisasjonen. Evalueringen er ikke helt ferdig, men av de 30 som til nå har evaluert sin utplassering, gir 70 % svært gode skussmål. I år som i fjor har vi prøvd å få grunnlag for litt statistikk, og 90 % karakteriserer vertskapet som snille og hyggelige. 65 prosent mener bøndene er flinke til å lære bort. Boforholdene og maten får også gode skussmål. I tillegg til dette kommer det positive tilbakemeldinger på mail om oppholdet.

Det var kun 21 ungdommer som deltok på Grønt Spataks Vårsamling, som igjen ble holdt på Ullershov gård ved Vormsund i Akershus. Brorparten av deltakerne deltar altså ikke på Vårsamlinga. Det er en trend vi har sett tidligere, men vi har ikke hatt noen suksess med å gjøre noe med det. Det vil bli satt enda større fokus på å gjøre noe med dette til neste års gjennomføring. De som deltok på Vårsamlinga sier i evaluering at det gav et godt grunnlag for utplasseringen.

Under Vårsamlingen delte dyktige foredragsholdere fra Natur og Ungdom, Verdens Naturfond (WWF), Handelskampanjen, Utviklingsfondet, Sabima og flere av sin kunnskap om norsk jordbruk og internasjonal solidaritet, beite og kulturlandskapsverdier, rovdyrforvaltning, økologisk landbruk, matjord, matsystemer, TTIP, Matjord og pressearbeid.

I tillegg til den faste utplasseringen på sommeren Natur og Ungdoms jordbruksutvalg en tur til Nørrestogo skigard i Øystre Slidre i mars for å jobbe med gjengroing og kulturlandskap, I teori og praksis. Det var 13 stykker fra lokale og nasjonale verv i Natur og Ungdom som deltok på jordbrukshelga. Her rydda ungdommen krattskog rundt gamle beite- og slåttemarken ved en gammel husmannsplass som tilhører gården. de var også med på å ta ut tømmer med hest med bukk og geit. Området skal brukes til beiting og opprettholding av kulturlandskapet. I tillegg til det fysiske arbeidet var det skoloring i jordbrukspolitik og hvordan vi kunne påvirke Regjeringens og Stortingets behandling av jordbruksmeldinga. prosjektet ser det som veldig verdifullt med en slik skoloring uavhengig av den ordinære utplasseringa. Det er kanskje en lavere terskel for å delta, men likevel en konsentrert og god skoloring.

Strategien for mobilisering av deltakere til den ordinære utplasseringen hadde to hovedsatsinger: å være synlig og god på sosiale medier, og å rekruttere mer gjennom jordbruksinteresserte lokal- og studentlag. Mobilisering innad i NU har skjedd på store landsdekkende arrangement, hvor det ble vist bilder fra Grønt Spatak for å få ungdom engasjert i prosjektet og for å få flere påmeldte.

Arbeid med sosiale medier har gitt Grønt Spatak 1803 tilhengere på facebook. Gjennom aktivt arbeid for å få innlegg delt, kom vår viktigste facebookinnlegg inn i synsfeltet til alt fra 1000 facebookbrukere til 34081 brukere på det meste. Vi ser at mange av de som melder seg på har funnet fram til oss på nett.

I 2016 ble nettsiden ferdig bygget, og i 2017 har den blitt tatt i bruk. Nettsiden tilstreber å bidra med all informasjon som både deltaker og vertskap lurer på. Våren 2017 har vi brukt den aktivt til å dele ut historier og bilder fra tidligere deltakere. Påmeldingssystemet på den nye nettsiden har fungert ryddig og godt sammenlignet med det gamle påmeldingssystemet per e-post. Informasjon om støttespillerne til prosjektet har vært tilgjengelig på Grønt Spataks nettside og

på Grønt Spataks facebookside. Vi skal i løpet av det kommende året evaluere siden og se hvordan vi kan forbedre den ytterligere.

Påmelding gikk litt sakte i løpet av våren, men tok seg opp til slutten. Det ble til slutt 75 påmeldte som tidligere nevnt. Koordinator fulgte opp de som meldte seg på kontinuerlig gjennom våren og mange av de som har gjort evaluering synes de har fått god informasjon. Videre vil koordinator jobbe med å få til en automatisk bekreftelse når påmeldingsskjemaet er sendt inn. Alle deltakere fikk tilbud om utplassering, men ikke alle fikk dra på førstevalget av gård, seter eller beitetilsyn. Det var spesielt mangel på setrer og koordinator skal jobbe for at alle skal få sitt førstevalg til neste år.

Presseoppslag er et viktig mål for Grønt Spatak. På den måten får vi fram det politiske budskapet vårt, vi bygger navnene til organisasjonene våre godt, og viser at bønder og miljøvernere samarbeider for felles mål. Pressearbeidet sesongen 2017 gikk ikke så bra som tidligere år og det kommer antakelig av svak oppfølging fra koordinator. Vi hadde fem presseoppslag i løpet av sommeren, ifølge medieovervåkingstjenesten retriever.no. Det var i tillegg reportasje om Grønt Spatak i Østlandssendingen på NRK og oppslag i blant annet som Ren Mat, Bonde og småbrukar og PUTSJ, som ikke blir fanga opp av retriever.no. 94 prosent av de som evaluerte melder at de har fortalt mye om sitt Grønne Spatak på sosiale medier. I året som kommer skal koordinator jobbe for at pressearbeidet blir sterkere.

2016 var et år med god økonomi og 2017 ligger an til å bli det også. Vi fikk igjen positivt svar på vår søknad til Miljødirektoratets støtte til Konfliktdependende tiltak (rovvilt). Vi fikk også midler fra Norske felleskjøp og fra Natur og Rovdyrfondet som forvaltes av WWF.

Totalt sett var årets gjennomføring av Grønt Spatak en suksess. Prosjektkoordinator og ledelsen i Natur og Ungdom ser at arbeidsmengden som ble lagt ned i prosjektet gir gode resultater. Vi har mange idéer for hvor veien for Grønt Spatak bør gå videre, og har tro på at prosjektet fremdeles er høyst aktuelt og et godt og viktig bidrag til det politiske arbeidet for et spredt, mangfoldig og miljøvennlig jordbruk i Norge.

8.3 Landbrukets ØKOLØFT – felles innsats for økt økologisk produksjon i Norge

Prosjektet er et samarbeid for å snu den negative trenden for økologisk produksjon i Norge. Etterspørselen etter økologisk mat er i dag på mange områder større enn det norsk landbruk produserer. Det betyr at for eksempel frukt, bær eller korn som kunne vært produsert på norske ressurser, i stedet må importeres.

Formålet med prosjektet er å bidra til økt produksjonen av økologiske landbruksprodukter i Norge. Det er første gang landbruksorganisasjonene går sammen i et forpliktende og systematisk samarbeid på dette området. Det unike med prosjektet er det konkrete samarbeidet på tvers av organisasjoner og fagmiljøer. Alle partnerorganisasjoner står samlet bak alle budskap og aktiviteter i prosjektet i et felles løft.

Landbrukets ØKOLØFT har hatt fellesarrangementer over hele landet i løpet av 2017. I tillegg tilbyr vi:

- Motivasjon gjennom 30 inspirasjonsbønder, faglag og fagfolk

- Kunnskapsbygging om økologisk generelt, om regelverk, økonomi, agronomi og markedsmuligheter
- Økologisk førsteråd, økologisk grupperåd og individuell rådgiving

Landbrukets ØKOLØFT er et samarbeid mellom Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Debio, DebioInfo, Økologiske foregangsfylker, Norsk Landbruksrådgiving og Oikos – Økologisk Norge.

Leder for prosjektet er Aina Bartmann.

8.4 Matnyttig

Prosjektleder er Rebekka Bond, ansatt fra 18. april 2017.

Prosjektet skal gå over 3 år og skal styrke nyrekruttering av og kompetanseoppbygging hos «gamle» og nye produsenter av lokalmat, samt inspirere bønder til å etablere og videreutvikle andelsgårder. Det overordnede målet er å øke lokalmatproduksjonen ved at flere råvareprodusenter skal satse på lokal foredling, direktesalg og andelslandbruk. Prosjektet er finansiert av jordbruksavtalemidler og Småbrukarlaget.

Gjennom Matnyttig skal NBS være en pådriver til nyskaping i landbruket og stimulere til et nasjonalt engasjement omkring lokal foredling, verdiskaping i landbruket og belyse hvilke positive ringvirkninger dette har for lokalmiljøet og familiene som driver gårdene. Dette er et viktig virkemiddel for å gjøre det mer attraktivt å øke produksjonen av mat og basert på norske ressurser. Vi ønsker å fange interessen fra bønder over hele landet, og vi prioriterer spredning av arrangement og kurs tilknyttet prosjektet. Det er meldt inn møter fra mange lokallag og fylkeslag, men det er fortsatt rom for flere møter.

I første fase har vi jobbet med å finne «matinspiratorer» og «andelsinspiratorer». Prosjektet vil vise frem de gode eksemplene på vellykkede bedrifter slik at flere ser mulighetene innenfor lokalmatverdenen. Inspiratorene skal være erfaringsformidlere, markedsveiledere, mentorer og nettverksbyggere.

Styringsgruppe

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er styringsgruppe for prosjektet.

Referansegruppe

Det er opprettet en referansegruppe for prosjektet for å sikre forankring og samarbeid mellom andre aktører som jobber med lokalmat og andelsbruk. Referansegruppen består av representanter fra Oikos – Økologisk Norge, HANEN, Lokalmat.no (Matmerk), Norsk Gardsost, og Bondens marked. I tillegg er Marielle Vink De Roos med som representant fra styret i NBS og innehaver av Lofoten-Gardsysteri. Prosjektet har også forpliktet seg til å samarbeide med kompetansenettverkene for lokalmat, samt lokalmat ansvarlige hos fylkesmenn. Det er opprettet et inngående samarbeid med Bondens Marked i rekrutteringsarbeidet på aktiviteter knyttet til naturbruksskoler og etablering av nye markeder.

Første referansegruppemøte ble holdt 28.6.2017 i Småbrukarlagets møtelokaler.

I tillegg er matkontakter hos fylkesmannen og kompetansenavene orientert om mobiliseringsprosjektet, og ønske om samarbeid om mobiliseringsmøter fremover.

Samarbeidet skal hente ut synergieffektene av eksisterende arbeid med lokalmat, intensivere innsatsen med et felles mål om økt lokalmatproduksjonen, samt øke omfanget av andelslandbruk.

Møter

Første matnyttig mobiliseringsmøte ble holdt i Gausdal 12. juni, med tema andelslandbruk i Sør-Gudbrandsdalen. Her var det 17 fremmøtte og foredragsholdere Aksel Melbye fra Veflingstad gård på Stange og Maria Bjune om andelslandbruk, samt Rebekka Bond om lokalmat og verdien av lokal produksjon og foredling.

9 Bonde og Småbruker

Utgivelser

Som de mange siste åra har avisa Bonde og Småbruker også denne meldingsperioden (høst 2016 og vår 2017) kommet ut i ti utgaver: Fire høsten 2016 og seks våren 2017.

Som tidligere har to av utgavene vært landsnummer, et om høsten (nr 8/2016) og et om våren (nr 5/2017), som har gått ut til alle landets registrerte gårdsbruk.

Mens landsnummeret, som følge av fortsatt nedgang i antall gårdsbruk her i landet, går litt ned i opplag så går opplagstallet gledelig nok opp for de vanlige utgavene. Det skyldes både økning i medlemstallet i NBS, men også at det er folk utafor organisasjonen som vil følge med på hva som skjer og tegner abonnement på Bonde og Småbruker.

Også hver enkelt avis øker. Det vil si antall sider i avisa fortsetter å øke. I denne meldingsperioden har sidetallet i avisa økt med i snitt ei knapp side per utgave.

Økonomi

I tillegg til at opplagstall og sidetall går oppover så kan vi også glede oss over fortsatt vekst i annonseinntektene. Det skjer i ei tid der alle andre aviser taper i annonseinntekter. Denne økningen har vart nå etter hvert gjennom mange år, og vi kan glede oss over at veksten ser ut for å fortsette. Det er all grunn til å gi vår annonseselger, Mette Lindberg i HSmedia, æren for dette. HSmedia markerer sitt 25 årsjubileum i år. Bonde og Småbruker har brukt de til annonsesalg i alle disse åra. Og er naturlig nok fortsatt meget godt fornøyd med det.

Med fortsatt gode annonseinntekter kan vi også konkludere med at det går godt økonomisk med avisa. Drifta er fortsatt nøktern. Men med god budsjett disiplin går det bra.

Distribusjon

For første år på lenge har vi siste regnskapsår omsider sett nedgang i distribusjonskostnadene. Som kjent har Posten i mange år vært et stort problem for oss. Kostnadene til distribusjon økte ekstremt de siste åra vi bare brukte posten. For oss var ikke alternativ distribusjonsmåte aktuell. De brukte avisbud som gikk i byer og bynære strøk. Men som følge av postens rasering, som forberedelse til innføring av EUs tredje postdirektiv, har alternativene blomstret opp i store deler av landet. Det var lenge et håp om nei til postdirektivet etter at et overveldende flertall på landsmøtet i Arbeiderpartiet i 2011 vedtok å gå for veto mot EUs tredje postdirektiv. Men det vedtaket blei ikke satt i verk av den rødgrønne regjeringa.

Konsekvensene har vi allerede sett. Post på lørdager er avskaffa. Nå går posten til nye raseringer og innfører ny poststrøm som innebærer en dags lenger framsendingstid på all post. Alt dette er en følge av tilpassing av posten til EUs regler gjennom EØS-avtalen.

For noen år sida begynte vi så smått å bruke det alternative distribusjonsnettet. Til å begynne med dekket de kun en liten del av våre abonnenter. Men nettet er nå bedre utbygd og "Helt Hjem" når nå for første gang mer enn halvparten av våre abonnenter. Deres dekningsgrad for våre lesere ser ut til å fortsette å øke. Det vi kan glede oss stort over er at de opererer med helt andre priser enn hva Posten tar for jobben. Til tross for at altså avisa øker i opplag og størrelse så går våre utgifter til distribusjon nedover.

Bemanninga

Avisa har fortsatt bare en fast ansatt, journalist og redaktør Leonid Rødsten. Jeg får fortsatt god støtte i arbeidet fra sekretariatet som står for mye av de administrative oppgavene som orden på økonomien og abonnementsregister blant annet.

Heldigvis er det Mari Tylden som fortsatt brenner sidene til avisa. Og, som nevnt over, Mette Lindberg i HSmedia som sørger for nye rekorder i annonsesalget.

Redaksjonelt

Leserinnlegg sier mest om hva våre lesere er opptatt av. Mengden innlegg er sjølsagt varierende. Mange av medlemmene har sterke meninger og de bidrar med godt lesestoff i avisa.

Sentralt i avisas fokus er som vanlig landbrukspolitikk. Det siste året har den blåblå regjeringas arbeid med ny landbrukspolitikk fått mye spalteplass. Ikke minst da regjeringa gikk på en "smell" like før årets jordbruksoppgjør. Men godt hjulpet av Venstre klarte de blåblå likevel å få gjennom mye av sine mål i landbrukspolitikken i årets jordbruksavtale. Rovdyrpolitikken har vært spesielt oppheita siste året som følge av økt ulvebestand spesielt, og statsrådens aktive motarbeiding av Stortingets vedtatte mål i rovdyrpolitikken.

Avisas lesere kan fortsatt glede seg over at noen av de tillitsvalgte er flinke til å sende inn tips og bilder fra arrangement som er avvikla i regi av organisasjonen. Det gir som kjent en god mulighet for avisa "å være rundt om i landet" uten at det belaster avisas regnskap.

Av fast spalter har vi fortsatt glede av gode råd om økonomi fra rådgiver Svein Løken. Vi har hatt jusspalte med råd fra NBS`samarbeidspartner Joacim Bakke-Nielsen. Nortura har sin fast spalte om aktuelt for kjøttprodusenter. Vi har vår egen "brannmann" Reidar Isebakke som gir gode tips om brannvern. Dessuten har vi deler av året også hatt vår spalte for gode tips til "lavkost-drift" i næringa, med gode bidrag fra Modulf Aukan. I hvert nummer har vi også den gode aktuelle kommentaren med det lure blikket fra vår stunt-poet Arne-Martin Dahle. Vi har i meldingsåret også hatt en fast spalte med økoinspiratorer som er med i "Økoløftet".

Nytt av året er ei egen spalte "Matnyttig" med bidrag fra nytilsatt prosjektleder Rebekka Bond. Blant de mange aktive tillitsvalget i NBS med internasjonalt engasjement er det også mange skriveføre som gir gode bidrag blant annet til vår faste side med nytt fra den internasjonale småbrukerbevegelsen La Via Campesina.

Bonde og Småbruker abonnerer fortsatt på Nynorsk Pressekontors tjenester. Det gir gode og relevante bidrag til avisa. I tillegg gir det et godt bidrag til nynorskandelen i avisa.

Trykking og distribusjon

Vi er fortsatt godt fornøyd med Agderposten Trykk i Arendal som står for trykkinga.

Helt Hjem tar seg av stadig mer av distribusjonen av avisa. Nå dekker de mer enn halvparten av våre abonnenter. Det betyr at vi slipper unna mer av Postens dyre tjenester, men de tar seg fortsatt av en del av landet Helt Hjem ikke dekker.

10 Regnskap for laget og avisa

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2016 ble behandlet på styremøte, 09. mars 2017. Styret fattet følgende vedtak:

«Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på 16.578.374 kroner, driftskostnader på 17.000.109 kroner, resultat av finansposter på 141.939 kroner, og et årsresultat på -279.796 kroner.»

Enstemmig.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2016 ble behandlet på representantskapsmøte den 29.mars 2017. Representantskapet fattet følgende vedtak:

Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på 16.578.374 kroner, driftskostnader på 17.000.109 kroner, resultat av finansposter på 141.939 kroner, og et årsresultat på -279.796 kroner.

Enstemmig.

Vedlagt følger regnskap for:

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Bonde og Småbruker
- Noter til regnskapet
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine fond
- Th. S. Eriksen legat
- Revisjonsberetning for 2016 fra Vekst Revisjon AS

Resultatregnskap Samlet

DRIFTINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2016	2015
Driftsinntekter m.v.			
Inntekter	(avisen)	2 317 687	2 127 744
Medlemskontingent	(laget)	10 655 463	9 604 377
Økn. støtte Samvirke	(avisen)	312 000	312 000
Prosjekter	1	346 050	562 301
Andre inntekter	2	2 947 174	2 796 395
SUM DRIFTSTINTEKTER		16 578 374	15 402 817
Driftskostnader			
Lønnskostnader (laget og avisen)		5 603 406	5 212 222
Driftskostnader	(laget)	1 369 665	1 350 975
Driftskostnader	(avisen)	2 885 671	2 750 246
Kjøp matriell	(laget)	41 869	16 938
Kvinneutvalget		16 300	14 965
Ungdomsutvalget		12 657	17 032
Internasjonalt utvalg		29 501	27 290
Inn på TUNET		14 683	
Tilbakeført til fylkene	4	4 321 793	3 681 475
Andre kontingenter		75 415	72 073
Tilskudd til avisen		499 992	499 996
Tilsk. Bonde og Småbruker		566 486	588 011
Samlet reisekostnader		1 170 140	1 092 275
Bidrag til samarb. Organisasjoner		90 625	85 625
Prosjekter totalt	5	301 906	854 091
SUM DRIFTSKOSTNADER		17 000 109	16 263 214
DRIFTSRESULTAT		-421 735	-860 397
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Aksjeutbytte		0	0
Renteinntekter		141 939	219 547
RESULTAT AV FINANSPOSTER	14	141 939	219 547
ÅRSRESULTAT	15	-279 796	-640 850
OVERFØRINGER			
Overført fra Egenkapital		-279 796	-640 850
Overført fra "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
SUM DISPONERINGER		-279 796	-640 850

Resultatregnskap Laget				
	Note	2016	Budsjett 16	2015
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Kontingenter		10 655 463	10 505 000	9 604 377
Salg av materiell		13 355	0	32 366
Tilskudd fra Landbr.samvirke		489 750	494 000	494 700
Div innt.		1 421 591	1 055 000	1 062 847
SUM DRIFTSINNEKTER		12 580 159	12 054 000	11 194 290
Driftskostnader				
Lønn fast-ansatte, inkl feriepenger		3 240 870	3 138 893	2 956 308
Honorar,tillitsvalgte, inkl feriepenger		731 455	903 853	820 059
Arb.g.avgift		634 782	642 554	591 690
Pensjons/yrkeskadeforsikring		274 333	313 000	220 966
Andre personalkostnader		8 802	0	8 410
Ovf Prosjektene:		53 646	-92 062	-94 480
SUM LØNN		4 943 889	4 906 238	4 502 953
Husleie / strøm		753 660	732 000	609 695
Vedl.hold / rep.		422003	394 000	300 848
Kontorrekv.		92 371	206 000	76 625
Telefon og porto	3	222 348	215 000	241 998
Andre adm. Kostnader		105 110	102000	287 919
Revisjon		122 500	65 000	122 500
Konsulentbistand		41 380	0	152 500
Ovf til Bonde og Småbruker		-345 107	-343 000	-338 015
Ovf til Prosjektene:		-44 600	-50 000	-103 095
SUM ADM. KOSTNADER		1 369 665	1 321 000	1 350 975
MØTER OG REISER		1 110 458	1 051 000	1 007 065
Medlemskontingent		3 210 479	2 712 000	2 837 525
Skr. Lønn til fylkene		540 000	540 000	450 000
Medlemsverving		31 500	31 500	33 000
Annen støtte til fylkene		286 814	258 500	289 350
Målrettet møtevirksomhet		253 000	250 000	71 600
SUM TILBAKEFØRT TIL FYLKENE	4	4 321 793	3 792 000	3 681 475
Kjøp av materiell		41 869	50 000	16 938
Tilskudd til Bonde og Småbruker		499 992	500 000	499 996
Tilskudd til Bonde og Småbruker		566 486	564 000	588 011
Kontingent ECVC		75 415	70 000	72 073
Ungdomsutvalget		12 657	30 000	17 033
Kvinneutvalget		16 300	30 000	14 965
Internasjonalt utvalg		29 501	30 000	27 290
Inn på Tunet utvalget		14 683	30 000	3 288
Bidrag til samarb. Org.		90 625	65 000	85 625
SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER		1 347 527	1 369 000	1 325 219
SUM DRIFTSKOSTNADER		13 093 332	12 439 238	11 867 687
DRIFTSRESULTAT		-513 173	-385 238	-673 398
Nto. Finansinntekter	14	141 939	200 000	220 923
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	15	-371 234	-185 238	-452 475

Resultatregnskap Bonde og Småbruker

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	Note	2016	Budsj. 2016	2015
DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Annonseinnt., landsnr og vanlig nr.	6	2 212 940	1 500 000	2 014 354
Avisabonnement		104 746	110 000	113 390
Andel kontingent fra NBS		499 992	500 000	499 996
Tilskudd fra landbr.samvirke		312 000	300 000	312 000
Tilskudd fra laget	2	566 486	561 000	588 011
SUM				
DRIFTSINNTEKTER		3 696 165	2 971 000	3 527 751
Driftskostnader				
Lønn, honorarer, arb.g.avg, feriep. m.v		659 517	770 000	709 269
Lønn ovf fra laget		221 379	221 000	249 996
Trykking		410 422	450 000	361 158
Provisjon annonsesalg		689 078	480 000	614 008
Setting av avisen		156 200	150 000	144 000
Aviser, tidsskrifter		5 181	4 000	5 220
Administrasjonsutg		345 107	340 000	338 015
Telefon		11 729	17 000	11 052
Porto		953 976	1 000 000	961 947
Reisekostnader		59 682	70 000	50 822
Kontingent / abonnement		18 263	18 000	18 752
Kurs/data/oppgradering		0	20 000	1 800
Andre kostnader		2 077	0	2 845
Kjøp av adresser		72 259	75 000	41 452
SUM				
DRIFTSKOSTNADER		3 604 870	3 615 000	3 510 336
DRIFTSRESULTAT		91 295	-644 000	17 415
FINANSINNTEKTER OG KOSTNADER				
Ekstraordinære utgifter		0	0	0
RESULTAT AV FINANSPOSTER		0	0	0
ÅRSOVERSKUDD	/			
UNDERSKUDD	15	91 295	-644 000	17 415

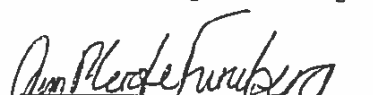
BALANSE**NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG**

EGENKAPITAL OG GJELD	Note	2016	2015
OPPTJENT EGENKAPITAL			
Annen egenkapital		4 815 369	4 397 984
Avsetninger til fremtidige prosjekter		600 156	1 297 338
Sum opptjent egenkapital		5 415 526	5 695 322
Sum egenkapital		5 415 526	5 695 322
GJELD			
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		240 524	374 553
Skyldig offentlige avgifter		416 812	413 248
Annen kortsiktig gjeld		1 045 699	1 332 232
Sum kortsiktig gjeld		1 703 035	2 120 034
Sum gjeld		1 703 035	2 120 034
Sum egenkapital og gjeld		7 118 561	7 815 356

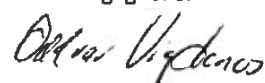
Oslo, 09.03.2017

Styret i Norsk Bonde- Og Småbrukarlag

Olaf Godli
daglig leder

Ann Merete Furuberg
styreleder

Arne Lofthus
nestleder

Oddvar Vigdenes
nestleder

Ragnhild Bergset Elvestad
styremedlem

Torbjørn Norland
styremedlem

Mariella Vink-DE Roos
styremedlem

Elin Bergerød
styremedlem

Norsk Bonde-og Småbrukarlag Noter pr. 31. Desember 2016

Note 0 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak.

Inntektsføring ved salg skjer på leveringstidspunktet. Tilsagn inntektsføres når bevilling er gitt.

Prosjekter som fortsetter utover 31.12. periodiseres.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen.

Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Aksjer er vurdert til kostpris eller virkelig verdi.

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

		2016	
Note 1	Prosjekter		
	Salg matriell	9 550	
Gardsbruk .no	Landbruks og Matdep	252 500	
	Gjensidige	25 000	
	Annonse inntekter	15 000	
Ungdomsseminar	TINE SA	10 000	
	Nordland Fylkeskommune	34 000	
		<u>346 050</u>	
Note 2	Diverse inntekter		
Forsikringsprosjekt		1 305 870	Laget
Salg Matriell		13 355	
Landbrukssamvirke		489 750	
Lotteri		9 721	
Overført til Bonde og Småbruker		499 992	Avisen
Tilskudd fra laget (avisen)		566 486	Avisen
Øikos-Økologisk		62 000	
		<u>2 947 174</u>	
Note 3	Telefon og porto		
Telefon		85 252	
Porto		137 096	
Telefon og porto laget		<u>222 348</u>	
Note 4	Tilbakeført til fylkene		

Møtetilskudd	253 000
Tilskudd til fylkessekretær	540 000
Støtte fra Gjensidige	286 814
Medlemsverving	31 500
Kontingent til fylkene	2 151 816
Kontingent til lokallagene	1 058 663
	<u>4 321 793</u>

Note 5 **Prosjekt**

Gardsbruk.no	301 906
	<u>301 906</u>

Note 6 **Bonde og Småbruker**

Det er utgitt 10 nummer av Bonde og Småbruker i 2016. Av dette er 2 såkalte landsnummer og 8 medlemsnummer

Annonseinntekter og trykkekostnader for utsendelse av landsnummerene er ikke skilt ut i egne poster i regnskapet.

Note 7 **Bundet bankinnskudd**

Av likvide midler utgjør kr. 224.848,- bunden kapital, som står på egen skattetrekkkonto.

Dette dekker skyldig skattetrekk pr. 31/12.

Videre er det innsatt kr. 354.231 på egen depositumkonto som sikkerhet for husleie.

Note 8 **Kundefordringer**

Kundefordringer Annonser	299 233
Periodisert medlemskont./abo. 2016	-42 495
Delkrederavsetning	-15 000
	<u>241 738</u>

Det er avsatt kr. 15.000 for dekning av usikre fordringer som for i fjor.

Note 9 **Andre kortsiktige fordringer**

Epost-Fylkene	4 474
Støtte til Avis - NL	132 320
Egenbet. LM	15 985
Feil refusjon	4 778
Øikos-Økologisk	62 000
	<u>219 557</u>

Note 10**Annen kortsiktig gjeld**

Annen kortsiktig gjeld	147 398
Savnet kontonr/Tilbakeført feilkonto	13 279
Tilbakeholdt kontingent	406 122
Periodiserte leverandører	-95 930
Reisefordeling	-18 301
	<u>452 569</u>

Note 11**Aksjer m.m**

Regnskapsverdi er satt til kr. 202.500, etter laveste prinsippes verdi.

Posten omfatter aksjer kr. 2.500 og andel i Landbrukets Dataflyt SA med kostpris kr. 200.000

Note 12**Premiefond Gjensidige**

Innskuddfond Gjensidige	321 448
-------------------------	---------

Note 13**Avsetning til fremtidige prosjekt**

	1/1-2016	Avsatt	Omdisponert	Benyttet	31/12- 2016
Avsetning Gardsbruk	31 250				31 250
Styrke Sekretariatet	150 000				150 000
Levende lokallag/Opplæring/rekrutering	400 000		-200 000		200 000
Bonde og Småbruker	118 906				118 906
Generalsekretærens disp	100 000				100 000
Avsatt til Interne utvalg	50 000		-50 000		0
Avsatt LM 2013	307 039		-307 039		0
Artikkelsamling	40 143		-40 143		0
Fylkesledermøte juni	100 000		-100 000		0
	<u>1 297 338</u>	<u>0</u>	<u>-697 182</u>	<u>0</u>	<u>600 156</u>

Note 14**Finansinntekter / kostnader**

Bankgebyrer	-35 129
Renteinntekter	<u>177 068</u>
	<u>141 939</u>

Note 15**Forklaring av årets resultat**

Årets samlede resultat på	279 796	fordeler seg slik :
Bonde og Småbruker , overskudd	91 294	Avisen
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	-371 234	Laget
Prosjektresultat :		
Gardsbruk.no	<u>143</u>	
	<u>-279 797</u>	
Herav brukt kr. 0- av avsatte midler		

Note 16**Egenkapital**

	01.01.2016	endring	Årets	31.12.2016
	Egenkapital	Prosjekter	Resultat	Egenkapital
Pr 01/01/16	4 397 985	697 182	-279 797	4 815 370
Overført avsetning prosjekter	1 297 338	-697 182		600 156
Pr 31/12/16	<u>5 695 323</u>	<u>0</u>	<u>-279 797</u>	<u>5 415 526</u>

Aksjonsfondet

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2016	2015
Beholdning 1/1	63 636	153 063
Mellomregning NBS	<u>0</u>	<u>0</u>
	63 636	153 063
Inntekter		
Rogaland BS		10 000
Buskerud BS		1 187
Nord-Trøndelag BS	5 000	1 187
Oppland BS		1 187
Telemark BS		1 187
Nordland BS		2 999
Troms BS		1 187
Hedmark BS		2 374
Møre og Romsdal BS		1 187
Vest-Agder BS		1 187
Vestfold BS	1 187	1 187
Balsfj. BS		1 187
Overføre fra Terje H. og Ståle S.		0
Renteinntekter	<u>264</u>	<u>711</u>
Sum inntekter	6 451	26 767
Kostnader		
Norges Profil	27 755	
Møre og Romsdal, demonstrasjon 20.05.2014		5 000
Norsk Sau og Geit		31 463
Jordbakke Silketrykkeri		49 625
Tun Media		
AS		18 830
Honnigurtfrøaksjonen 2015		11 276
Div. reiseutg. demonstrasjon 20.05.2014		<u>0</u>
	<u>27 755</u>	<u>116 194</u>
Resultat, underskudd	<u>42 332</u>	<u>89 427</u>
Beholdning 31/12	<u>42 332</u>	<u>63 636</u>
Balansen pr 31.12 består av følgende :		
Bank 8101 66 12170	<u>42 332</u>	<u>63 636</u>
Sum	<u>42 332</u>	<u>63 636</u>

Th. Eriksen Lies Legat
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2016	2015
Beholdning 1/1	667 317	648 652
Inntekter		
Renteinntekter	14 365	18 664
		18 664
Utgifter		
Utdelt av fondet	30 000	
Resultat	-15 635	18 664
Beholdning 31/12	651 682	667 317
Består av følgende innskudd:		
Felleskjøpet 8101.05.02829	651 682	667 317

Heges Minnefond
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2 016	2015
Beholdning 30 / 01	6642	6566
Inntekter		
Renteinntekter	<u>50</u>	<u>76</u>
Resultat, underskudd/overskudd	<u>50</u>	<u>76</u>
Beholdning 31/12	<u>6 692</u>	<u>6 642</u>
Består av følgende innskudd:		
Bank 8101 2201 338	<u>6 692</u>	<u>6 642</u>

Partnere:

Registrert revisor Syver Tønnesen
 Registrert revisor Per M. Michelsen
 Registrert revisor Daniel Rypdal
 Medlemmer i Den norske Revisorforening

Til besluttede organer i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

UAVHENGIG REVISORS BERETNING 2016**Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet***Konklusjon*

Vi har revidert Norsk Bonde- og Småbrukarlags årsregnskap som viser et underskudd på kr 279 796. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016 og resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultat for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Adresse:
 Vekstsenteret, Olaf Helsets vei 6
 Postboks 150 Oppsal
 0619 Oslo

Telefon:
 23 38 38 38

Telefax:
 22 62 71 36

Internett/E-post:
 www.vekst-revisjon.no
 revisor@vekst-revisjon.no

Organisasjonsnr:
 960 132 734 MVA

Vekst Revisjon AS

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til <https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

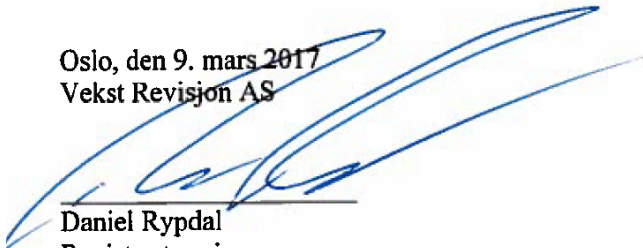
Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, den 9. mars 2017
Vekst Revisjon AS

Daniel Rypdal
Registrert revisor

Notater

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Telefon: 22 00 59 10

Akersgata 41, 0158 OSLO

Internet: www.smabrukarlaget.no

E-post: post@smabrukarlaget.no